

T.C.
İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**13-18 YAŞ ERGENLERİN DUYGUSAL ÖZERKLİKLERİ VE
EBEVEYN SICAKLIĞI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

KÜBRA BUDAL

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Prof. Dr. İBRAHİM HALUK YAVUZER

İSTANBUL
2021

TEZ ONAY FORMU

Kurum : İstanbul Medipol Üniversitesi
Programın Seviyesi : Yüksek Lisans (X) Doktora ( )
Anabilim Dalı : Çocuk Gelişimi
Tez Sahibi : Kübra BUDAL
Tez Başlığı : 13-18 Yaş Ergenlerin Duygusal Özerklikleri ve Ebeveyn
Sıcaklığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Sınav Yeri : İstanbul Medipol Üniversitesi Güney Yerleşkesi
Sınav Tarihi : 28.05.2021

Tez tarafımızdan okunmuş, kapsam ve nitelik yönünden Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman

Kurumu

İmza

Prof.Dr. İbrahim Haluk YAVUZER İstanbul Medipol Üniversitesi

Sınav Jüri Üyeleri

Prof.Dr. Arzu YÜKSELEN İstanbul Medipol Üniversitesi

Dr.Öğr.Üyesi Esin SEZGİN Sağlık Bilimleri Üniversitesi

Yukarıdaki jüri kararıyla kabul edilen bu Yüksek Lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulu'nun ...../...../ ..... tarih ve ...../..... - ..... sayılı kararı ile şekil yönünden Tez Yazım Kılavuzuna uygun olduğu onaylanmıştır.

Prof.Dr. Neslin EMEKLİ

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdür V.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içerisinde elde ettiğimi, bu tez çalışması ile elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tez çalışması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarımı ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

Tez Sahibinin Adı ve Soyadı

Kübra BUDAL

TEŞEKKÜR

Akademik hayatın en başında birlikte çalışmaktan gurur duyduğum, her konuda eşsiz deneyim ve birikimlerini hiçbir zaman esirgemeyen, tez sürecimin her aşamasında her zaman sonsuz desteğini hissettiğim tez danışmanım Prof. Dr. Sayın Haluk YAVUZER'e,

Her konuda hep desteğini, güler yüzünü ve sıcaklığını hiçbir zaman esirgemeyen, birlikte çalışmanın büyük şans olduğunu düşündüğüm, akademik hayatımdaki rol modelim Prof. Dr. Sayın Arzu YÜKSELEN'e,

Hayatımın her aşamasında bana destek olan, sonsuz sevgi ve güvenlerini hep hissettiğim, gurur duyduğum canım aileme; babam Asım BUDAL'a, annem Emine BUDAL'a, abim Doğan BUDAL'a, varlıklarıyla kalbimizi genişleten biricik yeğenlerim Eymen BUDAL ve Asım Bulut BUDAL'a ve onların biricik annesi canım Aslı BUDAL'a,

14 yıldır hayatımın neredeyse her aşamasında yanımda olan, tüm kötü ve stresli zamanları katlanabilir kılan, meslektaşım, dostum, canım arkadaşım Beyza Nur AKKURT'a,

Her akademik çalışmamda olduğu gibi tezimde de desteğini ve yardımını biran bile esirgemeyen Öğr. Gör. Neslihan ARGÜT'e,

Çalışma arkadaşı olmanın mükemmel olduğu, tez sürecimde de hep yanımda olan, her biri birbirinden değerli ekip arkadaşlarıma,

Araştırmamın veri toplama sürecinde bana yardımcı olan bütün okul müdürü hocalarıma ve soruları içtenlikle yanıtlayan gençlere,

Sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY FORMU	i
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYAN	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar DİZİNİ	viii
1. ÖZET	1
2. ABSTRACT	2
3. GİRİŞ VE AMAÇ	3
4. GENEL BİLGİLER	7
4.1. Ergenlik	7
4.1.1. Ergenlik döneminde fiziksel gelişim	7
4.1.2. Ergenlik döneminde bilişsel gelişim	8
4.1.3. Ergenlik döneminde sosyo-duygusal gelişim	10
4.1.4. Ergenlik döneminde kişilik gelişimi	13
4.2. Özerklik	14
4.2.1. Davranışsal özerklik	16
4.2.2. Duygusal Özerklik	17
4.2.3. Değer özerkliği	19
4.3. Özerlikle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar	20
4.3.1. Öz belirleme kuramı ve özerklik	20
4.3.2. Noom ve özerklik	22
4.3.3. Hmel ve Pincus'a göre özerklik	22
4.4. Özerklik Gelişiminde Ebeveynlerin Rolü	23
4.5. Ebeveyn Sıcaklığı	24
5.YÖNTEM	26
5.1. Araştırmanın Modeli	26
5.2. Araştırmanın Evreni, Örneklem Grubu ve Örneklem Grubunun Sosyodemografik Özellikleri	26
5.2.1. Araştırmanın evreni	26
5.2.2. Araştırmanın örneklem grubu	26

5.2.3. Örneklem grubunun sosyodemografik özellikleri	27
5.3. Veri Toplama Araçları	28
5.3.1. Demografik bilgi formu	28
5.3.2. Duygusal Özerklik Ölçeği	28
5.3.3. Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu	29
5.3.3.1. Duygusal sıcaklık alt boyutu	30
5.4. Veri Toplama Süreci	30
5.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	31
5.6. Araştırmanın Sayıtları	31
5.7. Verilerin Analizi	31
6.BULGULAR	33
6.1. Ön Analizler	33
6.2. Cinsiyete Göre Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu (EYTÖ-Ç) Duygusal Sıcaklık alt boyutu, Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) ve alt boyutlarının Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	35
6.3. Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu (EYTÖ-Ç) Duygusal Sıcaklık Alt Boyutu, Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) ve Alt Boyutlarının Puan Ortalamalarının Kardeş Sayısına Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	37
6.4. Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu (EYTÖ-Ç) Duygusal Sıcaklık Alt Boyutu, Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) ve Alt Boyutlarının Puan Ortalamalarının Anne Eğitim Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	39
6.5. Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu (EYTÖ-Ç) Duygusal Sıcaklık Alt Boyutu, Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) ve Alt Boyutlarının Puan Ortalamalarının Baba Eğitim Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular.....	41
6.6. Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu (EYTÖ-Ç) Duygusal Sıcaklık Alt Boyutu, Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) ve Alt Boyutlarının Puan Ortalamalarının Not Ortalamasına Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular.....	43
6.7. Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu (EYTÖ-Ç) Duygusal Sıcaklık Alt Boyutu, Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) ve Alt Boyutlarının Puan Ortalamalarının Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	45

6.8. Yaş, Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu (EYTÖ-Ç) Duygusal Sıcaklık Alt Boyutu, Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) ve Alt Boyutlarının Aralarındaki İlişkiye Dair Bulgular 47

6.9. Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) Puanlarının Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu (EYTÖ-Ç) Duygusal Sıcaklık Alt Boyutu ve Yaş Tarafından Yordanmasına İlişkin Bulgular 49

7.TARTIŞMA

7.1. Duygusal Özerklik ve Cinsiyet değişkeni Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması 51

7.2. Duygusal Özerklik ve Kardeş Sayısı Değişkeni Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması 52

7.3. Duygusal Özerklik ve Anne-Baba Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması 53

7.4. Duygusal Özerklik ve Not Ortalaması Değişkeni Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması 54

7.5. Duygusal Özerklik ve Sınıf Düzeyi Değişkeni Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması 55

7.6. Duygusal Özerklik ve Yaş Değişkeni Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması 57

7.7. Ebeveyn Sıcaklığı ve Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması 58

7.8. Ebeveyn Sıcaklığı ve Kardeş Sayısı Değişkeni Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması 59

7.9. Ebeveyn Sıcaklığı ve Anne-Baba Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması 60

7.10. Ebeveyn Sıcaklığı ve Not Ortalaması Değişkeni Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması 62

7.11. Ebeveyn Sıcaklığı ve Sınıf Düzeyi Değişkeni Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması 63

7.12. Ebeveyn Sıcaklığı ve Yaş Değişkeni Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması 64

7.13. Ebeveyn Yaşı, Duygusal Özerklik ve Ebeveyn Sıcaklığı Arasındaki İlişkilere Dair Bulguların Tartışılması 65

8. SONUÇ VE ÖNERİLER	67
8.1. Sonuç	67
8.2. Öneriler	69
9. KAYNAKLAR	71
10. EKLER	82
10.1. Demografik Bilgi Formu	82
10.2. Ölçek İzinleri	83
10.3. Milli Eğitim Bakanlığı İzin Yazısı	84
11. ETİK KURUL ONAYI	86
12. ÖZGEÇMİŞ	90

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Piaget'nin Bilişsel Gelişim Dönemleri	10
Tablo 2. Ergenlikte Sosyal Gelişim	11
Tablo 3. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri	27
Tablo 4. Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu (EYTÖ-Ç) Duygusal Sıcaklık alt boyutu, Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) ve alt boyutlarının özet istatistik değerleri	34
Tablo 5. Cinsiyete göre EYTÖ-Ç Duygusal Sıcaklık, DÖÖ ve alt boyutlarının puan ortalamalarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız örneklem t-testi sonuçları ...	36
Tablo 6. EYTÖ-Ç Duygusal Sıcaklık, DÖÖ ve alt boyutlarının puan ortalamalarının evdeki çocuk sayısına göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonuçları	38
Tablo 7. EYTÖ-Ç Duygusal Sıcaklık, DÖÖ ve alt boyutlarının puan ortalamalarının anne eğitim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonuçları	40
Tablo 8. EYTÖ-Ç Duygusal Sıcaklık, DÖÖ ve alt boyutlarının puan ortalamalarının baba eğitim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonuçları	42
Tablo 9. EYTÖ-Ç Duygusal Sıcaklık, DÖÖ ve alt boyutlarının puan ortalamalarının not ortalamasına göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonuçları	44
Tablo 10. EYTÖ-Ç Duygusal Sıcaklık, DÖÖ ve alt boyutlarının puan ortalamalarının sınıf düzeyine göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonuçları	46
Tablo 11. Yaş, EYTÖ-Ç Duygusal Sıcaklık, DÖÖ ve alt boyutlarının aralarındaki ilişkiye dair Pearson Korelasyon Analizi sonuçları	48
Tablo 12. Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) puanlarının Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu (EYTÖ-Ç) Duygusal Sıcaklık alt boyutu ve yaş tarafından yordanmasına ilişkin Hiyerarşik doğrusal regresyon analizi sonuçları	49

1.ÖZET

13-18 YAŞ ERGENLERİN DUYGUSAL ÖZERKLİKLERİ VE EBEVEYN SICAKLIĞI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Araştırma lise düzeyinde eğitim görmekte olan 13-18 yaş ergenlerin duygusal özerklikleri ve ebeveyn sıcaklığı arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın evrenini İstanbul ili Anadolu Yakası merkez ilçelerinde bulunan anadolu Liselerine devam eden 13-18 yaş arası ergenler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini kolay örnekleme yöntemi ile belirlenen İstanbul ili Anadolu Yakasındaki Kadıköy, Ümraniye, Beykoz, Üsküdar, Ataşehir merkez ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı toplam 10 devlet anadolu lisesinde öğrenim gören hazırlık sınıfı, 9., 10., 11., 12. sınıf düzeyindeki 367 ergen oluşturmaktadır. Araştırmada “Demografik Bilgi Formu”, “Duygusal Özerklik Ölçeği” ve “Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu”nun “Duygusal Sıcaklık” alt boyutunun anne ve baba formu kullanılmıştır. Araştırma nicel yöntemlerden korelasyonel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Toplanan veriler “bağımsız örneklemler için t-testi”, “tek yönlü varyans analizi”, “Pearson Korelasyon Analizi” ve “Hiyerarşik Regresyon Analizi” kullanılarak analiz edilmiştir. Ergenlerin duygusal özerkliklerinin çeşitli alt boyutları ile cinsiyet, anne eğitim durumu, not ortalaması ve yaş arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Ergenlerin hissettiği anne sıcaklığı ile cinsiyet, kardeş sayısı, sınıf düzeyi ve yaş arasında; baba sıcaklığı ile kardeş sayısı, baba eğitim durumu, not ortalaması, sınıf düzeyi ve yaş arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ergenlerin hissettiği anne ve baba sıcaklığı duygusal özerklikleri üzerinde anlamlı yordayıcılar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anne Sıcaklığı, Baba Sıcaklığı, Duygusal Özerklik, Ebeveyn Sıcaklığı, Ergenlik Dönemi

2. ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN EMOTIONAL AUTONOMY AND PARENTAL WARMTH OF ADOLESCENTS OF 13-18 YEARS

The purpose of this study was to examine the relationship between emotional autonomy and parental warmth of adolescents aged 13-18 years in high school education. The universe of the study consists of adolescents between the ages of 13-18 who in Anatolian High Schools located in the central districts of the Anatolian Side of Istanbul. The sample consists of 367 adolescents at the preparatory class, 9th, 10th, 11th and 12th grades of 10 state Anatolian high schools affiliated to the Ministry of National Education in the central districts of Kadıköy, Ümraniye, Beykoz, Üsküdar and Ataşehir on the Anatolian side of Istanbul. The sample of the study is created through a simple random sampling method. Demographic Information Form emotional autonomy scale, and mother and father forms of the Emotional Warmth subscale of the "Parent Raising Styles Scale-Child Form" were used. The correlational research method, one of the quantitative methods, was used in the research. The collected data were analyzed using a t-test for independent samples, one-way analysis of variance, Pearson Correlation Analysis, and Hierarchical Regression Analysis. According to results, there is a significant difference between various subscales of the emotional autonomy of adolescents and gender, maternal education level, grade point average, and age. A significant relationship is found between the maternal warmth felt by adolescents and gender; the number of siblings; class level, and age. A significant relationship is found between father warmth and the number of siblings, paternal education level, grade point average, grade level, and age. Consequently, the mother and father warmth that adolescents feel are significant predictors of their emotional autonomy.

Keywords: Maternal Warmth, Paternal Warmth, Emotional Autonomy, Parental Warmth, Adolescence Period

3. GİRİŞ VE AMAÇ

Ergenlik dönemi insanın gelişim sürecinin bir parçası olarak değerlendirildiğinde biyolojik, bilişsel, ve sosyoduygusal değişimlerin hızla gerçekleştiği bir dönemdir. Yetişkinliğe hazırlık ve geçiş dönemi olarak nitelendirilebilen ergenlik döneminde bireyin gelişimi; kalıtım, çocukluk deneyimleri, toplumsal ve kültürel normlar gibi birçok faktörden etkilenebilir (1,2).

Ergenlik dönemindeki değişimlerin evrensel olduğu söylenmekte, tüm toplumlardaki ergenlerin bu değişimleri geçirdiği ifade edilmektedir. Ergenlerin birbirinden farklılaştığı nokta bu değişimlerin etkilerinin nasıl olduğudur. Örneğin bu değişimler bazı ergenlerde özgüven hissini desteklenmesine ve kendilerinden emin olmalarına sebep olurken, bazılarında ise utangaçlık hissine ve kendilerini çirkin algılamalarına sebep olabilir (3). Değişimlerin ergenler üzerindeki etkilerinin bu kadar farklı olmasının nedeni olarak değişimin gerçekleştiği bağlamın süreci biçimlendirdiği ileri sürülmektedir. Ekolojik bakış açısına göre gelişimi anlayabilmek için gerçekleştiği bağlam iyi analiz edilmelidir (4). Gelişimsel süreçte her birey içinde bulunduğu gelişim basamağında uygun gelişimsel görevlerle karşılaşır. Ergenlik dönemine uygun olarak karşılaşılan gelişimsel görevlerden biri özerklik olarak ifade edilmiştir. Özerklik; sosyo-duygusal gelişim alanında farklı dönemlerde karşımıza çıkmakta, ergenlik dönemi kapsamında değerlendirilirken ise sıklıkla bir şemsiye terim olarak kullanılmaktadır (5,6). Birçok kuramcı tarafından farklı tanımlanmıştır. Bu doğrultuda özerklik literatürde kavramsal çerçevede ele alınırken ergenin sosyo-duygusal gelişim sürecinde bireyleşmesinin bir sonucunu; ana-babasının ve akranlarının baskılamalarına karşı gelmesini; subjektif bir bağımsızlık duygusu ile öz yönetimini; düşünme, karar verme ve muhakeme gibi süreçlerde kendine duyduğu güveni ve ya sosyal problem çözmede ahlaki ve politik bağımsızlaşmayı ya da akıl yürütmeyi ifade ederken kullanılmıştır (7). Ergenlik dönemi özelinde değerlendirildiğinde gelişimdeki hızlı değişimlerin bir sonucu olarak bir önceki dönem olan son çocukluk döneminden sonra özerklik gelişimi kendini göstermektedir. Bu sebeple ergen kendi kararlarını verme, duygularında ve davranışlarında kendi düzenlemelerini yapabilme konusundaki potansiyeli artar (8,9). Son çocukluk dönemi “dingin” ve “stabil” bir evre olarak nitelendirilmektedir. Anne ve babasıyla kolay iletişim kurabilen, karşı cinse çok az ilgi duyan, sevdiği ve

hayranlık duyduğu bireylerin düşüncelerine göre hareket eden çocuk ergenlik döneminin başlamasıyla bu durağan evreden çok daha karmaşık bir evre olan ergenlik dönemine geçmektedir (10).

Ergenlik döneminde sağlıklı bir özerklik gelişimi, değişmekte ve gelişmekte olan dünyamızda daha efektif, donanımlı, ruhsal açıdan sağlıklı bireyler yetişmesini desteklemektedir. Özerklik gelişimi sürecinin sağlıklı olması ergenlerin çeşitli riskli davranışlardan uzak kalabilen ve günümüz dünyasının iş hayatında ideal amaçlar edinme ve bu amaçlara ulaşma konusunda daha avantajlı bireyler olmalarını desteklediği düşünüldüğünden bu alanın iyi anlaşılması oldukça önemlidir (11).

Literatüre bakıldığında araştırmacılar özerklik kavramını farklı şekillerde alt başlıklara ayırmışlardır ancak bunlardan en sık kullanılanı Steinberg'ün (1986) yaptığı sınıflamadır. Steinberg (1986) özerklik kavramını duygusal özerklik, davranışsal özerklik ve değer özerkliği olmak üzere üç alt başlıkta ele almıştır (7,12,13). Steinberg'ün (1986) özerklik gelişimi yaklaşımından yola çıkarak sıklıkla çalışılan konulardan biri duygusal özerklik alt başlığı olmuştur. Duygusal özerklik kavramına farklı kuramcılar tarafından farklı tanımlamalar getirilmesine rağmen temelde üstünde durulan noktalar benzerlik göstermektedir. Genel itibari ile duygusal özerklik; ergenlik döneminde ebeveynlere karşı çocukluk ve hatta bebeklik döneminden getirilen bağların yeniden düzenlenmesi; duygusal anlamda ebeveynlere karşı daha az bağımlı hale gelme; ergenin akranlarının baskılarına direnebilmesi ve kendini bağımsız bir birey olarak görebilmesi; ergen bireyin anne ve babasını algılamasındaki bazı değişimler şeklinde tanımlanabilir (7,14,15). Duygusal özerklik gelişimi ergenin bireyleşme süreciyle doğrudan ilişkilidir ve çoğunlukla ergenin ebeveyniyle olan ilişkisinde ortaya çıkan bir değişimdir. Ancak çalışmalar ebeveyn-ergen ilişkisini incelerken akran baskısına gösterdiği direnç ve kendine duyduğu güven faktörlerinden de yararlanmaktadır (16).

İnsan gelişimi incelenirken hangi dönem ya da hangi gelişim alanı konu edilirse edilsin çevresel faktörlerin etkisi yadsınamaz. Yavuzer (2017) çevresel faktörlerin en önemlilerinden olan ebeveynlerin bütün gelişim dönemlerinde olduğu gibi ergenlik döneminde de etkisinin yadsınamayacağını belirtmektedir (17). Ergenlik döneminde özellikle sosyo-duygusal gelişimin bir parçası olarak duygusal özerklik, sosyal çevrenin en önemli ögesi olarak değerlendirilen anne-babaların

sağladığı uygun gelişimsel koşullarla ilişkili bulunmuştur (18). Uygun gelişimsel koşulların en önemlilerinden biri de ebeveyn yetiştirme tarzları ve ergenlerin bu yetiştirme tarzlarını nasıl algıladıklarıdır (19). Kağıtçıbaşı ve arkadaşlarına göre (2001) akranlar ve öğretmenler gibi sosyal bağlamdaki diğer ögeler de ergenlik dönemindeki özerklik gelişimi üzerinde etkiye sahiptir ancak bu ögeler içinde ebeveynler, ebeveynlerin davranışları ve çocuk yetiştirme tarzlarının önemi büyüktür (20).

Önder Erol ve Aloğlu'nun (2017) aktardığı üzere Kağıtçıbaşı ve Ataca'nın (2005) ulusal çapta yapmış oldukları aile değişim modeli çalışmasında, toplumsal ve ekonomik değişimlerin etkisiyle aile yapısının bir değişim süreci içerisinde olduğunu belirtilmiştir. 1975 yılında yapılan çalışmada toplulukçu kültürün de etkisiyle yaygın aile modelinin "tam bağımlı aile modeli" olduğu belirlenmiş ve aileye bağımlı olmayı destekleyen bu modelde çocuğun özerk olması, yetişkinlik döneminde ailesinden ziyade kendi refahını gözeticeği düşüncesinden yola çıkılarak istenmeyen bir durum olarak görülmektedir. 2003 yılında yapılan çalışmada ise son otuz yılda "tam bağımlı aile modeli"nden "psikolojik bağımlı aile modeli"ne geçiş yapıldığı belirtilmiştir. Ancak bu aile modeli incelendiğinde de toplumumuzda çocukların özerklik gelişimlerinin yeterince desteklenmediği belirtilmektedir (21,22). Bu bağlamda ergen gelişiminde sosyal-duygusal ve kişilik gelişiminde oldukça önemli bir basamak olan özerklik gelişiminin, ergenin hayatının ve çevresinin en önemli ögesi olan ebeveynleriyle olan ilişkisinde hissettiği duygusal sıcaklıkla ilişkisinin incelenmesinin yararlı olacağı düşünülmüştür. Ebeveyn sıcaklığı, ebeveyn yetiştirme tarzlarının alt boyutlarından biridir. Ebeveyn sıcaklığı kavramı farklı kuramcılar tarafından farklı şekillerde açıklanmıştır. Cox (1963) ebeveyn sıcaklığını, çocuğun merkezde olduğu ve çocuğun gelişiminin desteklendiği, uygun ve istenilen ebeveyn davranışları olarak tanımlarken; Gardiner (2004) iki ebeveynin de çocuğa olan ilgi düzeyleri, çocukla geçirdikleri etkili zaman ve çocuğa duydukları sevgi ve sıcaklığı açık bir şekilde ifade edip edemedikleri noktalarının üzerinde durmuştur (23,24).

Bu araştırmanın genel amacı 13-18 yaş ergenlerin duygusal özerklikleri ve ebeveyn sıcaklığı arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu genel amaç temelindeki alt amaçlar aşağıdaki şekildedir;

1. Cinsiyete göre ebeveyn yetiştirme tarzları ölçeği alt boyutu olan duygusal sıcaklık, duygusal özerklik toplam puan ve duygusal özerkliğin alt boyutlarından olan idealleştirmeme, bağımsızlık ve bireyleşme puanları istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermekte midir?
2. Kardeş sayısına göre ebeveyn yetiştirme tarzları ölçeği alt boyutu olan duygusal sıcaklık, duygusal özerklik toplam puan ve duygusal özerkliğin alt boyutlarından olan idealleştirmeme, bağımsızlık ve bireyleşme puanları istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Anne eğitim düzeyine göre ebeveyn yetiştirme tarzları ölçeği alt boyutu olan duygusal sıcaklık, duygusal özerklik toplam puan ve duygusal özerkliğin alt boyutlarından olan idealleştirmeme, bağımsızlık ve bireyleşme puanları istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermekte midir?
4. Baba eğitim düzeyine göre ebeveyn yetiştirme tarzları ölçeği alt boyutu olan duygusal sıcaklık, duygusal özerklik toplam puan ve duygusal özerkliğin alt boyutlarından olan idealleştirmeme, bağımsızlık ve bireyleşme puanları istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermekte midir?
5. Not ortalamasına göre ebeveyn yetiştirme tarzları ölçeği alt boyutu olan duygusal sıcaklık, duygusal özerklik toplam puan ve duygusal özerkliğin alt boyutlarından olan idealleştirmeme, bağımsızlık ve bireyleşme puanları istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermekte midir?
6. Sınıf düzeyine göre ebeveyn yetiştirme tarzları ölçeği alt boyutu olan duygusal sıcaklık, duygusal özerklik toplam puan ve duygusal özerkliğin alt boyutlarından olan idealleştirmeme, bağımsızlık ve bireyleşme puanları istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermekte midir?
7. Anne/Baba yaşları kontrol altına alındığında bireyin yaşı ile ebeveyn yetiştirme tarzları ölçeği alt boyutu olan duygusal sıcaklık, duygusal özerklik toplam puan ve duygusal özerkliğin alt boyutlarından olan idealleştirmeme, bağımsızlık ve bireyleşme puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
8. Ebeveyn yetiştirme tarzları ölçeği alt boyutu olan duygusal sıcaklık puanları duygusal özerklik puanlarının anlamlı yordayıcıları mıdır?

4. GENEL BİLGİLER

4.1. Ergenlik

Ergenlik (adolescence) kelime kökü olarak Latince “adolescere” sözcüğünden gelir ve “büyümek, yetişkinliğe doğru büyüme” anlamında kullanılır (25). Ergenlik kavramsal olarak ise farklı kaynaklarda farklı tanımlara sahiptir. Yavuzer (2017) ergenlik dönemini; psikolojik, bedensel, zihinsel ve en önemlisi sosyo-duygusal açıdan da gelişim ve olgunlaşmanın yaşandığı çocukluk ve yetişkinlik arasındaki bir geçiş evresi olarak tanımlamaktadır (17). Bu geçiş evresi bir “başkalaşım” ya da “farklılaşma” dönemi olarak da ifade edilebilir (26). Milli Eğitim Bakanlığı gençlik çağı olarak adlandırdığı bu dönemi 12-24 yaşları arasında; Birleşmiş Milletler 12-25 yaşları arasında; UNESCO ise 15-25 yaşları arasında yaşandığını göstermektedir (17,27).

Ergenliğin başlama yaşı değişik kaynaklarda farklılaşabilir. Bunun sebebi sağlık durumunun, beslenmenin, iklimin, sosyo-ekonomik ve kültürel sebeplerin başlangıç yaşını etkilemesidir (17). Ergenliğin pubertal olgunlaşma gibi biyolojik değişimlerle başladığı ancak ergenlik döneminden yetişkinlik dönemine geçişin daha çok kültürle ve yaşantılarla belirlendiği söylenebilir (2). Yaşamın ilk iki yılı hariç büyüme ve olgunlaşma ile birlikte en yoğun yapısal değişim ve farklılaşmanın olduğu dönem ortalama sekiz yıl süren ergenlik dönemidir (10). Bilim insanları birçok araştırmada fMRI (fonksiyonel manyetik rezonans) taraması yaptıkları ergen bireylerin beyinlerinde ciddi derecede yapısal değişikliklerin meydana geldiğini ve beynin sağ ve sol lobu arasında bulunan yapı olan korpus kallosumun kalınlaştığını bulmuşlardır. Dolayısıyla bu durum ergen bireylerin yaşadıkları deneyimleri ve çevresel faktörleri oldukça önemli kılmaktadır (28–30).

Ergenlik dönemi, devamlılık ve süreklilik gösteren insan gelişiminin bir basamağıdır Her gelişimsel evrede olduğu gibi ergenlik dönemi de bir önceki evrenin zemininde olduğu gibi bir sonrakinin de öncülü niteliğini taşımaktadır (17).

4.1.1. Ergenlik döneminde fiziksel gelişim

Çocuk gelişimine geniş açıdan bakıldığında en hızlı gerçekleşen büyüme dönemlerinden biri ergenlik dönemidir. Bu hızlı büyüme süreci hem nitelik hem de nicelik olarak meydana gelmektedir (31). Ergen, insan gelişimi düşünüldüğünde 3-5 yıl gibi görece kısa bir sürede erişkinliğindeki vücut ölçülerine ulaşabilmektedir (32).

Ergenlik dönemindeki bu hızlı büyüme evresi biyolojik faktörlerle başlar ve bu biyolojik faktörler bilişsel, ruhsal, sosyal anlamdaki değişikliklerin tetikleyicisi niteliğindedir (17). Bu dönemdeki ilk ve en belirgin değişim boy ve kilo artımı ile başlamaktadır. Gelişim süreçlerinin birçok evresinde kızlardan yaklaşık olarak iki yıl geride olan erkekler ortalama olarak on dört yaşında bireysel büyüme çıkışlarını yaparak yılda 7,5-12 cm uzamaya başlarlar (33). Kilo artışında yaklaşık on dört yaşına kadar kızlar erkeklerden ileridedir ancak sonrasında erkekler kızlarla eşit olur ve geçerler (34).

Büyüme ve olgunlaşma bebeklik ve çocukluk çağında gelişimin içten dışı doğru olması ilkesi ile uyumlu bir şekilde ilerlerken bu durum ergenlik döneminde dıştan içedir. Örneğin bu dönemde eller ve ayaklar daha hızlı gelişir, bu gelişimi gövde takip eder. Bu orantısız gelişim örüntüsü ergeni bazen sakar veya beceriksiz görünmesine sebep olabilir (35,36). Ergenlik döneminde kızlarda yaklaşık on altı, erkeklerde ise on sekiz yaşında büyüme gelişme düzeyi büyük oranda erişkinlik düzeyine gelmiştir. Yine bu dönemde kemik ve yağ dokusu artışında hızlanma, iskelet sisteminin büyümesi, çeşitli organlarda hacim ve ağırlık olarak artış görülmektedir (37).

Erkeklerde ve kızlarda ikincil cinsiyet özellikleri görülmeye başlar. Erkeklerde ikincil cinsiyet özellikleri; genital bölge, koltukaltı gibi bölgelerde kıllanma, sakal oluşumunun başlaması, yağ ve ter bezlerinde büyüme, seste kalınlaşma ve kısıklaşma, kol, bacak, omuz ve göğüste kıllanma şeklinde görülmeye başlanmaktadır. Kızlarda ikincil cinsiyet özellikleri; meme büyümesi, kalçanın büyümesi ve yuvarlaklaşması, genital bölge, koltukaltı gibi bölgelerde kıllanma olarak belirtilebilir (25,38).

4.1.2. Ergenlik döneminde bilişsel gelişim

Biliş sözcüğü kavramsal olarak içsel algı, muhakeme etme, yaratıcılık, bellek gibi birçok olguyu içine alan oldukça geniş bir alanı ifade etmektedir. Bilişsel gelişim konusunda önemli bilim insanlarından Piaget'e göre beyin gelişimi ile gerçekleşen birçok yapısal değişim ve olgunlaşma ile kişinin sosyal çevreye uyum sağlayabilmesine katkı sağlayan deneyim ve yaşantıların birleşimi bilişsel gelişimin temelini oluşturmaktadır (37). Bilişsel gelişimin yordayıcısı olarak beyindeki bu değişimlerden kısaca bahsetmek anlamlı olacaktır.

Ergen beyindeki başlıca yapısal değişimler beyin ön kısmında yer alan prefrontal korteks, sağ ve sol beyin arasındaki lif demeti olan korpus kallosum ve amigdalada gerçekleşmektedir. Ergenlik döneminde korpus kallosumda gerçekleşen kalınlaşma bilgi işleme becerisini geliştirmektedir. Prefrontal korteksteki değişimler ise düşünme, karar verme, muhakeme, özdenetim gibi üst bilişsel becerilerin gelişimini desteklemektedir ve bu gelişim yetişkinliğe kadar sürmektedir (2,30,39,40). Ergenlerin amigdalalarındaki gelişim ve olgunlaşma ile birlikte çok güçlü duyguları barındırmalarına karşın prefrontal korteksleri henüz gelişmekte olduğundan bu duyguları kontrol edip düzenleyebilecek beceri ve gelişmişlik seviyesine sahip değildirler (41). Ergenlik döneminde yaşanan sayısız değişimin tetikleyişinin biyolojik ve yapısal değişimlerin mi yoksa deneyimlerin ve yaşantıların mı olduğu bilimsel olarak araştırılmaktadır (34).

Bütün bu değişimlerle birlikte ergenin düşünce yapısı ve süreci değişir, dinamik olarak ilerleyen bir biçimde soyut düşünebilirler, geleceğe karşı idealizm kazanırlar, belirli konularda kendilerine ait değerler oluştururlar. Ahlaki, felsefi konularda düşünmeye başlayan ergen kendi düşüncelerini yetişkin düşüncelerinden ayırt etmeye de başlar. Ergen düşüncesini çocuk düşüncesinden ayıran en temel özelliklerden biri çocukların somut kavramlara sıkı sıkıya bağlı kalırken ergenlerin ihtimallerle ve farklı açılardan düşünerek hipotezler kurabilmeleridir. Ergen hem tamamen gerçek hem de ihtimal dahilinde olan durumlarla ilgili düşünce geliştirebilmektedir (3,42).

Sosyal yapısal yaklaşımı ile bilinen Vygotsky'e göre çocuklar gibi ergenlerin de sosyal etkileşimler aracılığıyla bilgileri kurguladıklarını ileri sürmektedir. Piaget bilişsel gelişimin son basamağını formel soyut işlemler basamağı olarak belirtirken bu durum Vygotsky'e göre ergenin içinde yaşadığı kültüre bağlı olarak edinmesi en önemli becerilere göre değişiklik gösterebilmektedir. Kuhn'a göre ise bu dönemdeki en önemli farklılıklardan biri yürütücü işlevlerdeki ilerlemedir ve bu da ergene yaratıcı ve eleştirel düşünme gibi üst düzey süreçlerin gelişimini kapsamaktadır değildirler (2).

Piaget düşünce ve bilişsel gelişimi dört temel döneme ayırmıştır. Bunlar; duyu-hareket (doğum-2yaş), işlem öncesi (2-7 yaş), somut işlemler (7-12 yaş), soyut işlemler (12 yaş ve üzeri) dönemleridir.

Tablo 1. Piaget'nin Bilişsel Gelişim Dönemleri

<i>Dönem</i>	<i>Yaş</i>	<i>Betimleme</i>
Duyu-Hareket	0-2	Bu dönemde bebek klasik anlamda zihinsel bir süreç olarak 'düşünmez'; duyu-hareket etkileşimiyle tutarlı olarak çevresinin farklı yönleri hakkında yaptığı işlemlerle 'düşünür'.
İşlem Öncesi	2-7	Düşünce mantıklı değildir. Bilgi sistemli olarak işlenmez. Küçük yaş çocuklarında bir durumun sadece bir tarafını ele alma becerisi vardır.
Somut İşlemler	7-11	Bu dönemde çocuklar bilgiyi mantıklı ve sistematik olarak işleyebilirler ancak bunu sadece somut biçimdeki bilgilerde yapabilirler. Bir durumu artık çok yönlü ele alabilirler.
Soyut İşlemler	11 +	Bu döneme ulaşan ergenler artık varsayımda bulunabilirler. Bilgi ister somut ister soyut olsun sistemli olarak işleyebilir ve mantıksal çıkarımlar yapabilirler.

(36)

4.1.3. Ergenlik döneminde sosyo-duygusal gelişim

Ergenin yaşadığı birçok değişim ve gelişimin yanı sıra psikolojik, duygusal ve sosyal anlamda da ihtiyaçları değişmektedir. Hemen hemen bütün canlılarda bulunan türüyle birlikte olma dürtüsü insanlarda da vardır ve baskındır. Bu anlamda kişi çevreye uyum sağlama, yaşanılan toplumca kabul edilme amacıyla birçok davranışı öğrenir ve içselleştirir. Bu süreç genel anlamda sosyal gelişim olarak ifade edilmektedir. Kardeş sayısı ve sırası, cinsiyeti, kardeşlerinin cinsiyeti, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, ebeveyn tutumları, ebeveyn ve kardeşlerin de yer aldığı sosyal yaşantıların kalitesi gibi birçok faktör ergenin sosyalizasyon sürecini ve toplumsal yaşama uyumunu etkilemektedir (27). Ergen sosyalleşme konusunda tam bir yetişkin olmamasına karşın artık çocuk da değildir (43).

Bu dönemde ergenin özgürlükleri ve bağımsızlığı artar, iletişim becerileri gelişir ve iletişim biçimleri çeşitlenir. Aile daha önce karşılaşmadığı durumlara karşı önlemler alabilir, sınırlar koyabilir. Bütün bunların sebebi ergenin yaşadığı bütün yapısal, bedensel ve duygusal değişimlerin bir bütün olmasıdır, kendini ve dünyayı artan zihinsel becerileriyle anlamaya çalışmasıdır (44).

Tablo 2. Ergenlikte Sosyal Gelişim

<i>Yaş</i>	<i>Emosyonel</i>	<i>Bilişsel</i>	<i>Sosyal</i>
11-13 yaş	Yaşadığı yeni bedensel ve cinsel değişimlere uyum sağlama	Somut düşünme	Akran etkisinde artış
14-16 yaş	Duygusal açıdan ebeveynlerden uzaklaşma	İfade becerisinde ilerleme	Risk alma davranışında ve cinsel konulara ilgi duymada artış
17-21 yaş	Benliğini keşfetme ve ebeveynlerden daha fazla uzaklaşma	Daha karmaşık düşünme becerisi	Dürtülerini kontrol etmede ilerleme

(44)

Sosyalleşme ilk olarak ailede başlamaktadır. Aslında çocukluk döneminde ailede başlayan bu süreç ergenlik dönemindeki çeşitli değişimlerle birlikte akranlar ve arkadaş grupları etrafında yoğun olarak devam etmektedir. Ergen için akranları oldukça önemlidir ancak onun için elzem olan konularda aile hala bir danışma ve onay alma mercidir (45). Ergenin ebeveynleriyle ilişkisindeki değişimlerle birlikte aile yapısında bir takım farklılaşmalar meydana gelmektedir. Bu farklılaşma beraberinde güç ilişkilerinin tekrar organize edilmesiyle de kendini göstermektedir. Genellikle güç ilişkileri yaşla beraber görece daha eşitlikçi bir temele doğru tekrar düzenlenmektedir (46).

Aile ile birlikte akran ilişkileri de ergenin sosyo-duygusal gelişimini etkileyen temel faktörden biridir. Akranları tarafından kabul edilme ve arkadaşlık kurma bu dönemde son derece önemlidir. Ergen için arkadaş edinememe ya da arkadaş ilişkilerinde yaşadığı problemler yalnızlık ve yetersizlik duygusuna yol açabilir. Arkadaşlık ilişkisi kuranlar ise yardımlaşma, dayanışma, paylaşma gibi duygusal alışverişler sosyalleşme sürecine katkı sağlayacaktır. Yine bu süreçte ergen toplumsal ilişkiler kurmayı, insanlarla bir arada yaşayabilmeyi ve işbirliğini öğrenmektedir (47). Ergenin kurduğu arkadaş ilişkileri ebeveyni ile olan ilişkisinden de etkilenmektedir. Ergenin ebeveyniyle kurduğu ilişkinin kalitesi, ergenin akran ilişkilerinde ebeveynin sağladığı yapıcı desteğin oranı gibi unsurlar bu dönemdeki sosyal davranışları olumlu ya da olumsuz anlamda etkilemektedir (48–50). Örneğin baskıcı ve kısıtlayıcı bir tutum sergilemeyen, duygusal yönden sıcak, ilgili, destekleyici ve uyumlu olan ergen-ebeveyn ilişkisi; ergenin olumsuz olarak nitelendirilebilecek akran ve arkadaş gruplarıyla olma ihtimalini düşürmekle birlikte bu tür bir olumsuz akran grubunun olası etkilerinden ergeni korumaktadır (51,52).

Arkadaşlar ergenler için sosyal destek, duygusal yakınlık ve duygusal destek gibi birçok pozitif görevleri üstlenirken, negatif etkileri de olabilmektedir. Pekel-Uludağlı ve Sayıl'a göre (2009) ergenin nerede vakit geçirdiği ve yaptığı faaliyetler gibi konulardan haberdar olan; ergenin arkadaşlarıyla kurduğu ilişkilerde yol gösterici olan ebeveyn tutumlarının ergenin istenmeyen riskli davranışlardan uzak durma ihtimalini arttırmaktadır (53).

Kulaksızıoğlu (2019) ergenin sosyalizasyon sürecindeki kaygılarını ve gereksinimlerini şu şekilde sıralamaktadır;

- Bir gruba üye olma ve kendini o grubun bir parçası olarak hissetme duygusu ergen için oldukça önemlidir. Bu grup herhangi bir sportif faaliyet grubu, siyasi yönü olan ideolojik bir grup ya da mahalle arkadaşlarının olduğu bir arkadaş grubu olabilmektedir.
- Ergenlik çağında arkadaşlarıyla “konuşmak” ergen için oldukça elzem bir noktadır. Ergen arkadaşlarıyla bir araya gelerek uzun saatler boyunca deyim yerindeyse “çene çalar”. Bu ortamda ergenin fikrinin dinlenmesi ve tartışmalara katılması güven duygusunu pekiştirecektir.
- Ergen için yeni biriyle tanışmak, tanımadığı insanların olduğu bir topluluğa girmek heyecan yaratan durumlardır. Bu durumlarda ergenin heyecan duygusunu düzenleyebilmesi ve kendini doğru ifade etmeyi öğrenmesi de gelişimsel açıdan önemlidir.
- Ergenin güvendiği yakın bir arkadaşının olmaması, arkadaşlarının onu sevmediğini düşünmesi duygusal anlamda ergeni boşluğa düşürebilir.
- Ergenin sosyalizasyon sürecindeki en önemli noktalardan biri de özdeşim kurabileceği yetişkinlerin varlığıdır. Özdeşim kurulan modelin nasıl biri olduğu çocuğun sosyal gelişimi açısından önemlidir. Genel olarak en iyi özdeşim modelleri ergenin kendi anne ve babasıdır. Ancak burada yaşanan herhangi bir problem ergenin istenmeyecek olumsuz bir özdeşim modelini gözlemlemesine sebep olabilir. Bu durum gelişimsel anlamda sorunlara neden olabilmektedir (27).

Ergen için bir diğer konu ise duygularıdır. Duygusal gelişimlerinde dikkat çeken başlıca özellikler duygularındaki istikrarsızlık ve duygulanımda artış (uçlarda olma) olduğu ifade edilmektedir. Duygusal dalgalanma olarak ifade edilen bu

durumlar genelde yalnız kalma talebinin artması, fazla hayal kurma, çekingenlik, tedirgin olma veya huzursuz olma, ani heyecanlanmalar olarak kendini göstermektedir (45). Bu duygusal dalgalanmalar dışında çocukluk çağı ile ergenlik dönemini birbirinden ayıran nokta ise çocuklar kızgınlıklarını, üzüntülerini, sevinçlerini anında ve doğal olarak gösterebiliyorken ergen bu duygularını gizleyebilir veya maskeleyebilir. Bu dönemde duyguların uçlarda yaşanmasının yanı sıra kolay ve ani duygu-durum değişiklikleri olabilir. Üzüntüden sevince, kızgınlıktan sakinliğe geçişler beklenmedik ve hızlıdır (54).

4.1.4. Ergenlik döneminde kişilik gelişimi

Alan yazında sınırları oldukça geniş terimlerden biri de “kişilik”tir. Kişilik; bir kimsenin becerileri, tutumları, ilgi duyduğu alanlar, konuşma biçimi, fiziksel görünüşü, çevreye sağladığı uyum gibi birçok özelliğin tamamını içeren bir kavramdır. Kısaca özetleyecek olursak bir insanı diğerlerinden ayırabilecek, kendine ait tüm nitelikleri temsil eden bir ifadedir (55,56).

Kişilik gelişimi ile ilgili en bilinen yaklaşımlardan biri Sigmund Freud’un kişilik gelişimine ilişkin tanımladığı yapısal modeldir. Freud’a göre insana ait olan kişilik kavramının temeli biyolojiktir ve id, ego ve süpereo olmak üzere üç yapıdan oluşur. Bu yapılar devamlı olarak etkileşim durumundadırlar. İd, enerjisini bedensel işlevlerin devam eden sürecinden alır ve fazla enerji yığılını istemez. Çünkü bu enerji yığılını gerilim ve stres yaratır. Bu sebeple id hiçbir kural gözetmeksizin enerjisini boşaltmak ister. Bu idin haz ilkesidir. Doğuştan var olan ve sonrasında gelişen ego ise idi denetleyen ve toplumsal hayata uygun olmayan eylemleri bilinçdışına iten bir yapıdır. Süpereo ise kişiliğin son olarak gelişen bileşenidir. Süpereo doğuştan gelmez, sonradan gelişir ve toplumsal kuralları hatırlatır. Toplumun kabul etmeyeceği dürtüleri bastırma ve ya yönlendirme konusundaki insanın içindeki yargıdır (55).

Ergenlik dönemi “ben kimim?” sorusunun cevabının arandığı bir dönemdir ve bu dönemin en önemli görevlerinden biri de çeşitli kimlik örüntülerini oluşturma dönemi olmasıdır (57). Kimlik, yalnızca ergenlik dönemine özgü bir oluşum değildir ancak bu dönemde son derece yoğun bir dönüşüm yaşanmaktadır. Bu dönemin başlıca görevlerinden olan kimlik beraberinde bağımsızlık arayışını da getirir (10). Ergen yetişkinliğe geçiş sürecinde; yaşadığı tüm değişimler ışığında sürekli bir

kimlik duygusu edinmek için yoğun çaba harcar. Yaşamıyla ilgili tüm başlıca yapılanmalar kimlik gelişimi ile etkileşimde olduğundan bu süreç ergeni büyük bir uğraşa sürükler (58). Yine bu dönemde ergenin bilişsel gelişiminin getirdiği değişimler kimlik konusundaki arayışlarının da zeminini oluşturmaktadır. Ergen olayları ve durumları zamanla daha geniş ve sistematik olarak düşünebilir. Genel anlamda ergen farklı olmaya çaba sarf ederek, toplumsal normlar ve ebeveynlerine görece başkaldırarak farklı kimlikler deneyip sonunda kendileri için bir kimlik oluşturmaya çalışırlar (35).

Erikson'a göre (1968) ergenlik döneminde çözülmesi gereken çatışma "sağlıklı bir kimlik kazanımına karşı kimlik karmaşası"dır. Bu çatışmanın çözümü bir sonraki döneme sağlıklı bir geçiş için önemlidir. Erikson kimlik gelişimi sürecindeki arayışın bir parçası olarak psikososyal moratoryum kavramını kullanmıştır. Psikososyal moratoryum, çocukluk döneminde çocuğun ihtiyacı olan güvenlik duygusu ile yetişkin dönemde edinmiş olması gereken özerklik arasındaki dönem anlamındaki terimdir (2,59).

Yörükoğlu'na göre (2016) çocukluk döneminde ana-babasıyla sağlıklı bir şekilde özdeşim kuran çocuk bir bakıma ebeveynlerinin uydusuyken; bu durum ergenlikte değişir. Ergen bu özdeşim modellerini tekrar süzgeçten geçirir ve bir bölümünü benimsemeye devam etmekle birlikte bir kısmını dışlar. Bunun yerine özdeşim kuracağı yeni modeller aramaya başlar. Bulduğu özdeşim modeli kendi yaşıtı bir arkadaşı, hayran olduğu bir öğretmeni, takip ettiği bir sporcu, politikacı ya da yazılarını okuduğu bir yazar olabilir. Ergen, bu kişiye imrenir. Bu nedenle onun gibi giyinir, onun gibi konuşur, onun düşüncelerini benimser. Sonrasında başka bir model bulup onunla özdeşim kurabilir. Bu denemeler ergenin kendine uygun kişiliği bulmaya çalışır. Ancak en önemli nokta şudur ki ergenin oluşturduğu kimlik özdeşim kurduğu kimliklerin parçalarından oluşmaz; parçaların tamamından öte biricik ve kendine özgüdür. Bu geçici kişilikler "sanki ben (as if personality)" olarak adlandırılır (60).

4.2. Özerklik

Kimlik gelişimi gibi özerklik gelişimi de insan yaşamı süresince birçok kez ortaya çıkan psikososyal bir kavramdır (3). Özerklik kavramının özellikle ergen için önemine geçmeden önce tanımlarından bahsetmek yararlı olacaktır.

Özerklik kavramı kelime kökü olarak Latince öz anlamına gelen “autos” ile yönetim anlamına gelen “nomos” kelimelerinden meydana gelmektedir. Türk Dil Kurumu ise bu kavramı “topluluğun, var olan kuruluşun ayrı bir yasaya bağlı olarak kendi kendini yönetme hakkı, muhtariyet, otonomi” olarak tanımlamaktadır (11).

Özerklik, ergen gelişimi kapsamında değerlendirilirken sıklıkla bir şemsiye terim olarak kullanılmaktadır (6). Kavram niteliğinde açıklanırken ise birçok kuramcı tarafından farklı tanımlanmıştır. Ancak genelde ergenlik döneminde özerklik ele alınırken ergenin sosyo-duygusal gelişim sürecinde bireyleşmesinin bir sonucu; ana-babasının ve akranlarının baskılamalarına karşı gelmesini; subjektif bir bağımsızlık duygusu ile öz yönetimini ; düşünme, karar verme ve muhakeme gibi süreçlerde kendine duyduğu güveni veya sosyal problem çözmede ahlaki ve politik bağımsızlaşma ya da akıl yürütmeyi ifade ederken kullanılmıştır (7).

Özerklik konusu kapsamında ergenlik döneminin, insan yaşamındaki en önemli dönem olduğu söylenebilir. Bu bağlamda ergenlik dönemindeki özerklik gelişimi ile ilgili zaman içinde farklı perspektiflerden farklı yorumlar yapılmıştır. İlk görüşler ergenin ebeveynlerinden ayrılarak özerkliğin kazanılmasını vurgulamıştır. Daha sonraki görüşler ise özerkliği ebeveynlerinden bir kopma olmadan bireyleşme şeklinde ele alırken artık günümüzde ebeveynleriyle yakın ve sıcak ilişkilerini devam ettirerek özerk olmaya doğru bir değişim söz konusudur. Bu dönemde sağlıklı bir özerklik gelişimi, değişmekte ve gelişmekte olan dünyamızda daha efektif, donanımlı, ruhsal açıdan sağlıklı, çeşitli riskli davranışlardan uzak kalabilen bireyler yetişmesini desteklemektedir (11).

Ergenlik dönemindeki bilişsel değişimler ve kimlik oluşumu süreçleri özerklik gelişimi üzerinde etkilidir. Örneğin ergende meydana gelen bilişsel değişimler ergenin içinde yaşadığı toplumu ve çevreyi anlamasına; etik ve ahlak gibi soyut kavramlarla ilgili sistemli düşünmesine ve karar vermesine yardımcı olmaktadır. Bu nedenle yetişkinler için sıradan olan ancak ergenin bu dönemde ilk kez deneyimleyeceği birçok şeyin kararını bağımsız şekilde verebileceği ve bu kararların sorumluluğunu alabileceği görülmektedir. Bütün bunlarla birlikte özerkliği olumlu yönde gelişim gösteren ergenin de tutarlı ve sağlıklı bir kimlik oluşturma ihtimalinin artacağı belirtilmektedir (3,61). Ergenlik döneminde gelişmeye ve değişmeye devam eden özerkleşme süreci olumlu sonuçlar doğurabileceği gibi

ergenin süreci iyi yönetememesi çeşitli olumsuz sonuçlara da sebep olabilir. Ergenin bu dönemde öz düzenleme becerileri, karar verme becerileri gelişir ve kendine duyduğu güvenin temelleri atılır. Doğru yönetilmeyen bir özerkleşme süreci önemli bir manevi ilgi, rehberlik ve destek kaynağının kaybını da temsil edebilir (62).

A.Freud (1958) özerklik kavramını ilk ele alan kuramcılardan ve ergenin ebeveynlerinden ayrılması; onları olumlu ve olumsuz yanlarıyla değerlendirmeye başlayarak düşünce ve davranışlarında bağımsızlaşmaya başlaması olarak tanımlamıştır (63). Erikson (1968) ise özerkliği; çeşitli çatışmaların bulunduğu sekiz farklı gelişimsel dönemden ikincisi olarak ele almıştır. Erikson'a göre ikinci dönemdeki özerklik, birinci dönemde sağlıklı bir şekilde desteklenen güven duygusundan etkilenmiştir ve üçüncü dönemdeki girişimciliği etkileyecektir (64). Ryan ve Lynch ise (1989) öz-yönetim ve öz-düzenleme olmak üzere iki terim üzerinden özerkliği açıklamaktadırlar ve özerkliğin ergenlikten yetişkinliğe geçiş sürecindeki bağımsızlığı ifade ettiğini ileri sürmektedirler (65). Schwartz (1999), özerkliği kültür perspektifinden ele alır ve entelektüel özerklik ve duygusal özerklik olmak üzere iki türe ayırmıştır. İki tür arasında kavramsal farklılıklardan bahseden Schwartz, entelektüel özerkliği düşünce sistemi ve fikir üretme süreciyle; duygusal özerkliği ise haz veren olumlu yaşam deneyimleri yaşama isteğindeki bağımsızlık olarak tanımlamaktadır (66).

Güncel yaklaşımların en benimsediği özerklik tanımlarının ortak paydasında bağımsızlaşma, öz düzenleme becerilerinin gelişimi ve beraberinde olumlu sosyal ilişkilerini sürdürme bulunmaktadır. Özerklik kavramsal olarak ele alındığında ise genellikle araştırmacılar tarafından çok boyutlu olarak ele alınmış ve değerlendirilmiştir. Özerkliği çok boyutlu ele alan araştırmacılardan en bilineni ve kabul edileni Steinberg'dir. Steinberg; davranışsal özerklik, duygusal özerklik ve değer özerkliği olarak üç boyutta incelemiştir (9).

Araştırmanın bu bölümünde özerkliğin üç boyutu (davranışsal özerklik, duygusal özerklik ve değer özerkliği) incelenecektir.

4.2.1. Davranışsal özerklik

Davranışsal özerklik boyutu ile ne ifade edildiğine geçmeden önce ne olmadığından bahsetmek yararlı olacaktır. Her yaşta bireyin olduğu gibi ergenin de düşünceleri ve kararları çevresindeki kişilerin fikirleri ve yargılarından

etkilenmektedir. Ancak bu durum davranışsal olarak özerk olmadığı anlamına gelmemektedir. Davranışsal olarak özerk olan ergen de ihtiyaç duyduğu durumlarda çevresindeki kişilerin düşünce ve önerilerini alarak kendi kararlarında bu önerileri kullanabilir, farklı sonuçlara varabilir ve bağımsız bir şekilde nasıl davranacağına karar verebilir (67).

Ergen, çocuklara göre daha karmaşık ve varsayımsal düşünmeye başlamıştır. Bununla birlikte ise karar verme süreçlerindeki becerileri artmaktadır ve bu artış ergenin özerkliği ile doğrudan bağlantılıdır. Örneğin ergenin bağımsız bir şekilde verdiği kararları uygulaması ve buna uygun davranışlar sergilemesi davranışsal özerkliğinin göstergelerindendir. Davranışsal özerklik aynı zamanda bir durum karşısında sağlam ve uygun davranabilmek adına ihtiyaç duyduğu zamanlarda yardım istemeyi ve diğer insanlarla işbirliği yapmayı da kapsar. Ergenin karar verme süreçlerindeki becerileri dışında kendine duyduğu güven ve diğer insanların onlarda yarattığı etki düzeyindeki değişimler de özerkliğin kapsadığı alt konulardır (3,68).

Ergenin karar verme süreçlerindeki gelişimin bir sonucu olarak eylem ve tutumlarındaki düzenleme becerilerinin değişimiyle birlikte bu tutum ve davranışların doğuracağı sonuçların ve durumların sorumluluğunu üstlenmesi davranışsal özerkliğinin önemli göstergelerindendir (69,70).

4.2.2. Duygusal özerklik

Duygusal özerklik, ergenin ebeveynlerine duyduğu olgunlaşmamış bağıllığından vazgeçtiği, uyarlanabilir bir süreç şeklinde kavramsallaştırılmıştır (7,71,72). Ergen, ergenlik dönemi öncesi yıllardaki çocukça bağımlılığından ve ebeveynlerini idealize etmekten vazgeçer ve artık kendi varlığını ebeveynlerinden ayrı olarak değerlendirebilir. Ergen ebeveynlerini hata yapmayan, her şeyin en iyisine karar veren kılavuz olarak görmeyi bırakarak onlara karşı farklı ve daha olgunlaşmış bir bakış açısı geliştirmeye başlamıştır. Bu yeni gelişmeye başlayan bakış açısındaki olgunlaşma ergenlik döneminin başından yetişkinliğe geçişe kadar artarak devam etmektedir (7). Tung ve Dhillon (2006) duygusal özerkliği ebeveynlere karşı gerçekleştirilen bağımsızlaşma şeklinde tanımlamıştır ve bu kavramın ergenin diğer kişilerle kurduğu ilişkilerle ele alınması gerektiğini vurgulamıştır (73). Noom ve arkadaşları ise (2001) duygusal özerkliği açıklarken kişinin hayatındaki amaçları belirleme ve bu amaçlara ulaşma süreçlerinde

ebeveynlerinden duygusal anlamda bağımsızlaşmasının yanı sıra akran ve arkadaşlarının dayatmalarına karşılık özellikle duygusal anlamda kendini koruması ve çevresindeki kişilerle birlikte kendine karşı da sorumluluk alabilmesi ile de ilgili bir kavramdır (15).

Ergenlik döneminin sonları olarak adlandırılan süreçte ergen artık kendini daha bağımsız, ebeveynleri haricindeki kendinin farkında, onları idealleştirmeyen ve 'insan olarak' değerlendirebilen bir birey olmaktadır. Özerkliğin duygusal boyutta detaylıca incelenmesinin tam bir özerklik gelişimi açısından önemli olduğu araştırmacılar tarafından belirtilmiştir. Özerklik kazanımında içgüdüsel bir nitelik vardır ve duygusal özerklik davranışlar gibi gözlemlenebilir olmanın ötesinde kişinin kendi duygularını değerlendirebilmesini içerir (74,75).

Duygusal özerkliğin gelişimi ele alınırken ergenin 'bireyleşme' süreci detaylı olarak incelenmelidir. Çok erken dönemlerde başlayan ve genç yetişkinliğe kadar devam eden bu süreçte bireyleşme, dereceli bir şekilde ilerleme kaydeder. Bu sebeple bireyleşme süreci ergenin kendini algılayışı ve hissettiklerini de içine alan kimlik duygusuyla doğrudan ilişkilidir. Genel kanının aksine bireyleşme, kaos ve stres süreci değildir. Bilakis daha fazla sorumluluklarının bilincinde, daha olgun ve ebeveynlerinden daha bağımsız olmayı gerektirir. Bireyleşme ve özerklik konusunda başarılı olan ergenler ebeveynlerinin kendileri için sürekli olarak bir şeyler yapmalarını beklemezler, kararları ve davranışlarıyla ilgili sorumluluk alırlar (3,76,77).

Psikoanalitik kuramın öncülerinden Blos'a (1967) göre ergen; ebeveynleriyle aralarındaki ilişkide yetersiz özerklik sebebiyle arkadaşlarıyla olan ilişkilerine odaklanmaktadır ve bunun sonucunda da ebeveynleriyle olan duygusal bağımlılığı azalmaktadır. Bu durum ergenin bireyleşme süreciyle birlikte ebeveynlerinden ayrılması ile de doğrudan ilişkilidir. Steinberg ve Silverberg (1986) duygusal özerklik kavramıyla ilgili ölçek geliştirme sürecinde Blos'un (1979) bu fikirlerinden etkilenmiştir. Duygusal özerkliği tek yönlü ele almayarak 'ayrılma' ve 'bireyleşme' şeklinde iki yönlü olarak ele almışlardır (7,71,77). Bu sebeple Steinberg ve Silverberg (1986) geliştirdikleri ölçeği 'ebeveyni idealleştirmeme', 'bireyleşme', 'ebeveynin bir insan olarak algılanması' ve 'ebeveyniden bağımsızlaşma' olarak dört alt boyut şeklinde yapılandırmışlardır. Bireyleşme boyutu ergenin kendi düşünce,

tercih ve davranışlarının sonuçlarını kabul ederek ebeveynlerinden ayrı bir birey olma sürecini ifade etmektedir. Bu alt boyut ergenin kimlik gelişimi sürecindeki en önemli dönüm noktalarından biri olan kendine ait bir benlik algısını sağlıklı bir biçimde oluşturabilmesini kapsamaktadır. Ebeveyni idealleştirmeme alt boyutu ergenin ebeveynlerinin kusursuz olduğu düşüncesinden vazgeçmesi şeklinde özetlenebilir. Bu alt boyutun sağlıklı bir şekilde geçilmesi ergenin artık ebeveynleri ile farklı düşüncelere sahip olabileceğini içselleştirebilmesi ve onların da hata yapabileceğini bilmesiyle mümkündür. Ebeveynden bağımsızlaşma alt boyutu ergenin artık kendi halledebileceği sorunlarla yüzleşerek ebeveyn desteği olmadan üstesinden gelebilmesini ifade etmektedir. Son olarak ebeveynin bir insan olarak algılanması alt boyutu ergenin, ebeveynlerinin annelik ve babalık rollerinin dışında kendi kişilikleriyle birer birey olduğunu görebilmesi ve onları bu şekilde değerlendirebilmesidir (7,18,61).

Özerklik birçok kavramla ilişkilidir. En önemlilerinden biri ise ergenin ebeveyni ile kurduğu ilişki ve bu ilişkideki birçok farklı etmendir. Örneğin ergenlik döneminde değişen ve gelişen ergen-ebeveyn ilişkisi sosyal destek düzeyine, ebeveyn tutumlarına, ergen iyi oluşu ve ergenin algıladığı ebeveyn kontrolüne ve bunların sonucunda ergenin bu durumlardan ne derece etkilendiğiyle doğrudan ilgilidir (78–82). Bütün bu etmenlerin ergenin özerkliğini desteklemesi ebeveyniyle olan ilişkisinin ne derece önemli olduğunu da göstermektedir.

4.2.3. Değer özerkliği

Değer özerkliği ergenin kendi doğru ve yanlış olgularını oluşturması kendi için ya da daha geniş anlamda neyin önemli olduğuna dair bir iç görüşü oluşturması ve tüm bunlarla ilgili ilkelere sahip olması şeklinde tanımlanabilir. Değer özerkliğinin gelişimi ergenlik döneminin bilişsel gelişimini takip etmektedir. Ergenin bilişsel yapısındaki değişimlerle birlikte soyut kavramlar olarak ideoloji, ahlak, din gibi konulardaki düşünce yapısı da gelişmeye başlar. Akıl yürütme becerilerindeki artış, olasılıkları düşünebilme, hipotezler oluşturarak düşünebilme yeteneklerinin dikkate değer bir şekilde gelişmesiyle birlikte ergenin artık felsefi konular, kişisel ya da toplumsal etik, farklı topluluklarca üretilmiş değer sistemleri, inanç yapıları gibi birçok konuya ilgi duymasına ve keşfetmesine imkan sağlamaktadır (3,83).

Değer özerkliği ele alınırken bilişsel gelişimle birlikte ahlak gelişimi de oldukça önemli bir etmen olduğu düşünülmektedir. Ergenin yaşadığı bilişsel değişimler ışığında ahlak gelişimi değerlendirilirken özellikle Piaget ve bilişsel gelişim kuramı öne çıkmaktadır. Piaget'nin bilişsel gelişim kuramında dikkati çeken durum düşüncenin içeriğinden ziyade düşüncenin ve bilginin sınıflandırılması ve yapısında meydana gelen değişimlere odaklanmasıdır. Bu açıdan düşünüldüğünde Piaget bilişsel gelişimdeki değişimlerle ve ahlak gelişimi arasındaki ilişkiyi ilk çalışan kişidir. Ancak özellikle ergenlik döneminde de detaylı bir şekilde çalışılmasına olanak tanıyan ve ahlak gelişimini sistemli çerçeveye oturtan kişi Kohlberg'dir (84,85). Piaget çalışmalarını çocuklarla, Kohlberg ise ahlak gelişimi kuramını oluştururken ergen ve yetişkinlerle çalışmıştır (86).

Piaget yaptığı araştırmalar sonucunda özellikle çocuklardaki ahlak gelişimi sürecinin dışa bağımlı evreden özerk evreye doğru iki aşamalı olduğunu öne sürmüştür. Sonuca bağlı bir ahlak anlayışından niyete bağlı bir ahlak anlayışına geçiş olduğunu söylemiştir (87). Kohlberg ise; “gelenek öncesi evre”, “geleneksel evre” ve “gelenek sonrası evre” olmak üzere üç aşamalı bir ahlaki gelişimden bahsetmektedir. Gelenek öncesi evre çocukluk yıllarına denk gelir ve çocuğun ödül ve cezaya göre davranışlarını düzenlediği ve kendi çıkarlarını kolladığı dönemdir. Geleneksel evre ön ve orta ergenlik döneminde ergenin davranışlarının toplumsal normlara uygun olmasına dikkat ettiği, çevreden kabul alabilmek adına iyi olma çabası sergilediği dönemdir. Son dönem olan gelenek sonrası evre ise eşitlik, adalet, hak gibi konularda tekrar düşünerek bu kavramları kendi içinde tekrar oluşturduğu ahlak gelişimi dönemidir ve son ergenlik yıllarına denk gelmektedir (36,84,88).

Bu bilgiler doğrultusunda özerklik kavramını ve farklı boyutlarını ele alan kuramsal bilgiler tartışılacaktır.

4.3. Özerklikle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

Bu bölümde özerklik gelişimi ile ilgili kuramsal bilgilere ve bu alanda çalışmış teorisyenlere yer verilmiştir.

4.3.1. Öz belirleme kuramı ve özerklik

Öz belirleme kişinin davranışlarını içinde yaşadığı toplumun kalıpları ve akran, aile yönlendirmesi gibi çevresel etkilerden bağımsız olarak kendi değer yargıları ve inançları ışığında gerçekleştirmesi ve kararlarını bu etkilerden uzak bir

şekilde vermesi olarak tanımlanmaktadır (89). Öz belirleme ifadesini kavramsal olarak araştıran ve detaylandıran öz belirleme kuramıyla ilgili çalışmalar ilk olarak Edward Deci tarafından 1970’li yıllarda yapılmıştır. Richard Ryan da kuramın başlıca temsilcilerindendir. Kişilerin, toplulukların ya da daha organize bir şekilde toplumların özelliklerini göz önünde bulundurarak sağlıklı bir süreç içerisinde büyüme, gelişme, iyi olma halinin sağlanması için gerekli koşulların neler olduğunun belirlenmesi, kuramın temel hedefidir (80,90).

Öz belirleme kuramında açıklanan temel psikolojik ihtiyaçlar bulunmaktadır. Bunlar; özerklik, ilişkili olma ve yeterlidir. Kuramda bahsedilen bu psikolojik ihtiyaçların kişiden kişiye ya da toplumdan topluma değişmediği, evrensel olduğu ve bu psikolojik ihtiyaçların giderilmesinin psikolojik sağlık, iyi olma ve gelişimin sağlıklı olabilmesi açısından oldukça önemli olduğu ileri sürülmektedir (90–92). Evrensel olmasıyla birlikte bu ihtiyaçların farklı toplumlarda farklı şekillerde yorumlanabileceği ve bu sebeple farklı şekillerde ve farklı oranlarda giderilebileceği düşünülmektedir (80).

Kuramda bahsedilen psikolojik ihtiyaçlardan özerklik; bireyin bir davranışı çevresel baskılar sebebiyle yapmak zorunda hissetmeden yapması, bir bakıma kendi eylemlerini kontrol edebilmesi şeklinde açıklanmaktadır. ‘Özerk olma’ ve ‘bağımsızlık’ kavramları ele alınırken benzer ya da aynı şeyleri ifade ettikleri kabul edilse de öz belirleme kuramında bu iki kavram oldukça farklı şekilde yorumlanmıştır. Kuram, özerk bir şekilde karar veren bireyi kendine ait amaçları olan, bu amaçları gerçekleştirebilmek adına sorumluluk alabilen ve bu doğrultuda kendini motive edebilen kişiler olarak tanımlamaktadır. Başka bir ifadeyle birey bir davranışı bütünüyle kendi tercih ediyor ve bu davranışı yine bütünüyle kendi rızası ile onaylıyorsa özerk olduğu kabul edilmektedir (90,93–95). Vansteenkiste ve Sheldon (2006) tarafından yapılan bir çalışmada ebeveynleri tarafından özerklik ve ilişkili olma psikolojik ihtiyaçları konusunda pozitif anlamda desteklenen erginin olumlu olarak nitelendirilen duyguları ile pozitif yönde, olumsuz olarak nitelendirilen duyguları ile ise negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (96). Kuramda bahsedilen bir diğer psikolojik ihtiyaç olan yerlilik ihtiyacı ise bireyin çevresiyle gireceği etkileşimde kendini etkili ve yeterli olarak değerlendirmesine ve çevresinde bıraktığı etkinin olumlu olmasına yönelik isteğini ifade etmektedir. Son

olarak ilişkili olma ihtiyacı bireyin çevreyle kurduğu sosyal ilişkilerden tatmin olması şeklinde yorumlanmaktadır (93,94).

4.3.2. Noom ve özerklik

Noom'a (1999) özerkliği ergenin kendisi için hedefler belirleyerek, kendini bu hedefler konusunda yeterli hissederek ve davranışlarını düzenleyerek kendi hayatına yön verebilmesi olarak tanımlanmaktadır. Ergen özerkliği için bilişsel, davranışsal ve duyuşsal yönlerini kapsayan üç boyut önermektedir; tutumsal özerklik, duygusal özerklik ve işlevsel özerklik. Tutumsal özerklik ergenin çevresindeki fırsatları ve istekleri doğrultusunda hedeflerini algılayabilmesi ve bu fırsatlar arasından seçim yapabilmesini ifade etmektedir. Duygusal özerklik ise ergenin kendine duyduğu güven ve bireyselleşme ile bağımsızlaşma isteği olarak tanımlanmıştır. Duygusal özerkliğini sağlıklı bir şekilde edinen ergenin çevresindeki insanların da fikirlerini almakla birlikte kendi düşünce, görüş ve seçimlerinin de arkasında duracağı belirtilmektedir. Ergenin kontrol ve öz düzenleme vasıtasıyla kendine yeni stratejiler geliştirebilmesi ve hedeflerine ulaşmak için bu stratejileri nasıl kullanabileceğini analiz edebilmesi de işlevsel özerklik olarak ifade edilmektedir. İşlevsel özerklikte ergenin duyduğu sorumluluk hissi önemli bir nokta olarak düşünülmektedir (12,15).

Noom'a göre (1999) özerklik kavramının bağlanmanın tersi gibi algılanmasına rağmen bu kavramların aslında birbirinden farklı iki boyutu ifade etmektedir. Özerklik ve bağlanma birbirini etkilemekle birlikte ikisinin de sağlıklı gelişimde bağımsız olarak gerçekleşmesi gerekmektedir. Ergenlik dönemi düşünüldüğünde her iki kavramın da psikososyal uyum anlamında ilişkili olduğu düşünülmektedir. Hoffman (1984) yaptığı bir araştırmasında duygusal bağımsızlık ile akademik başarıyı pozitif yönde ilişkili olduklarını bulmuştur (12,97).

4.3.3. Hmel ve Pincus'a göre özerklik

Gelişimsel süreçte özerkliği ele alan diğer önemli isimler Hmel ve Pincus'tur. Hmel ve Pincus da özerkliği çok boyutlu olarak ele almış ve üçe ayırmıştır. Bunlar; öz yönetim olarak özerklik, ayrılma olarak özerklik ve incinebilirlik olarak özerklik şeklindedir. Öz yönetim olarak özerklik kişinin kendini yönetebilmesini, ayrılma olarak özerklik bireyleşmenin de bir sonucu olarak kişinin diğer insanlardan

ayrılmasını ifade etmektedir. İncinebilirlik olarak özerklik ise Beck'in bilişsel modeline göre açıklanmaktadır. Beck'in bilişsel modeline göre bir kişilik yapısı olarak açıklanan özerklik, depresyonla ilişkili bulunmuştur. Özerklik seviyesi yüksek kişilerin depresif özelliklere sahip olma eğiliminin daha fazla olduğu ileri sürülmektedir (13).

Bakan (1966) doğuştan var olan insanın diğerlerinden ve çevreden ayrılarak bağımsızlaşmaya dair duyduğu itici gücü ve bireyleşme güdüsünü 'eylemlilik' olarak tanımlamıştır. Özerkliği iki farklı şekilde ele almaktadır. Bunlardan ilkinde özerkliği eylemliliğe karşı edilgenlik (pasiflik) olarak; ikincisinde de ayrılmaya karşı birliktelik olarak zıt kavramlar aracılığıyla açıklamayı tercih etmiştir. Bahsedilen birinci özerklikte, eylemlilik herhangi bir eylemde bulunmayı; edilgenlik ise çevresel baskılarla bir eylemde bulunmayı temsil etmektedir. İkinci özerklikte ayrılma, diğer insanlardan ayrı olmayı, ayrı düşünmeyi; birliktelik, diğer insanlarla olmayı, onlarla karar vermeyi temsil etmektedir (6,98).

4.4. Özerklik Gelişiminde Ebeveynlerin Rolü

Özerklik gelişimi incelenirken sıklıkla bağlanma ile olan ilişkisine de değinilmektedir. Bağlanma, çocuk ve birincil bakıcısı arasındaki duygusal anlamdaki bağı ifade etmek için kullanılan ifadedir (99). Özerklik gelişimi temelinde bağlanma kavramı incelendiğinde çocuk ilk özerklik girişimlerinden sayılan çevreyi keşfetme davranışını bakım vereninin kendisine hissettirdiği güveni temel alarak gerçekleştirir. Çocuk temel bakım vereninin –bu çoğunlukla ebeveynleridir- ulaşılabilir olduğunu hissettiğinde çevreyle etkileşime girer ve ilk özerklik girişimiyle birlikte keşfetmeye başlar. Kısa vadede düşünüldüğünde bağlanma ve özerklik kavramları birbirinin tersi gibi yorumlanabilir ancak uzun vadede bu iki kavram birbirinin tamamlayıcısıdır. Sağlıklı bir bağlanma stili çocuğa özerklik girişimleri için gereken güveni temin etmektedir (11,100)

Özerklik gelişimi incelenirken; çevresel faktörlerden bağımsız olamayacağı ve diğer insanlarla özellikle de ebeveynleriyle kuracağı sıcak ve destekleyici ilişkilerin özerklik sürecinin sağlıklı olmasına katkı sağlayacağı belirtilmektedir (101).

Ergenlik dönemindeki özerklik gelişimi ilk ve öncelikle olarak ebeveynlerle olan ilişkilerde kendini göstermektedir. Arkadaş, akran ve öğretmenlerin de etkisi

yadsınamaz ancak ebeveynlerin ergen çocukları ile olan ilişkileri hem duygusal hem de davranışsal olarak oldukça önemlidir (11,20).

Toprak (2019) yaptığı çalışmada ebeveynin ergen çocuğuyla iyi ilişkiler kurmasının, endişe ve beklentileri hakkında konuşmasının, birlikte zaman geçirerek ona duyduğu sevgiyi göstermesinin ergenin duygusal özerkliğini desteklediği sonucunu elde ederken Çelik (2015) araştırmasında ergenin algıladığı kontrol düzeyinin artmasının duygusal özerkliğini olumsuz yönde etkilediğini bulmuştur (82,102).

4.5. Ebeveyn Sıcaklığı

Çocukların sosyo-duygusal ve bilişsel gelişiminde ebeveynliğin etkisi, gelişimsel süreci inceleyen araştırmaların temel konularından biridir. Birçok araştırmada çocukların diğer gelişim alanlarında olduğu gibi sosyo-duygusal gelişim alanında ve bu alanda incelenen çeşitli gelişimsel görevlerde ebeveyn-çocuk ilişkisinin etkili bir faktör olduğu bulunmuştur (103–106). Ebeveynliğin çeşitli yönlerinden ebeveyn sıcaklığı, teorisyen ve araştırmacıların en çok dikkatini çeken konulardan biridir (107).

Ebeveyn sıcaklığı ve ebeveyn sevgisi terimlerinin farklı kişiler tarafından yapılan tanımları ve ebeveynliğin iki ögesi olan anneler ve babalar için ne ifade ettiğini tartışarak başlamak faydalı olacaktır. Cox (1963) ebeveyn sevgisini odak noktanın çocuk olduğu, gelişimsel açıdan kabul edilebilir ve uygun ebeveyn davranışları olarak tanımlamaktadır (23). Bowlby (1969) ebeveyn sıcaklığı ve sevgisinin çocukların keşfetmelerini ve çevreyi tanımalarını sağlayan hem sosyal hem de duygusal bir kaynak olduğunu söylemiştir (108). Russell ve Russell (1989) ebeveyn sıcaklığının; her türlü ihtiyaca yanıt vermeyi, ifade edebilmeyi, güvenlik ihtiyacının karşılanması olarak korumayı ve başlıca gereksinimlerin sağlanmasını içermesi gerektiğini söylemektedir. İletişim teorisine göre, çocuğa karşı sergilenen ebeveyn davranışlarının tamamen çocuğun onları ne derece sevgi olarak algıladığıyla ilgilidir. Yani ebeveynin yaptıkları ve yapmadıklarıyla bir bütün olarak sergiledikleri tutumların ne ve nasıl gerçekleştiğinin önemli olduğu kadar çocuğun bunları sevgi belirtisi olarak hissedip hissetmemesi de son derece önemli bir noktadır (109). Määttä ve Uusiautti de (2011) ebeveyn olmanın temel kaynağının ebeveyn sevgisi olduğunu ve ebeveyn sevgisinin çocuklara becerilerini geliştirmelerini destekleyen

güvenli bir ortam sağladığını söylemektedir (110). Gardiner ise (2004) ebeveyn sevgisinden bahsederken her iki ebeveynin de çocuğa ve çocuğun etkinliklerine karşı ilgilerinin düzeyine, çocukla geçirdikleri ortak zamana ve çocuğa karşı duydukları sevgi ve sıcaklığın ne derece açık ifade edildiğine odaklanmıştır. Burada sıcaklığın ve sevginin açık gösterimi noktası oldukça önemlidir. Gardiner (2004) iletişim teorisinden yola çıkarak çocukların ebeveyn sevgisi ve sıcaklığının algılanan ifadelerinin cinsiyete göre değişip değişmediğini incelemiştir. Araştırmada kız ve erkek çocuklar arasında ebeveynlerinin sevgi olarak algıladıkları davranış ve tutum örüntüleri açısından anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur (24). Yapılan bir başka araştırmada ise ebeveyn sevgisinin hem anne hem baba özelinde nasıl tanımlandığı incelenmiştir. Araştırma bulgularında annelik ve babalık tanımlanırken ebeveyn sevgisinin belirli yönlerinde fikir birliğine varıldığı belirtilmiştir. Örneğin ebeveyn sevgisi tanımlanırken öncelikle çocukların beklenti ve isteklerine karşılık veren, güçlü ve koşulsuz olması gerektiği savunulmaktadır (111).

Ebeveyn ve çocuk ilişkisi düşünüldüğünde annenin çocuğu ile bağının daha erken dönemde başladığı söylenmektedir. Çünkü anne taşıyıcıdır ve doğum, emzirme gibi süreçlerle çocukla güçlü bir bağ kurar. Bu nedenle ebeveyn sıcaklığı annelerin babalara göre daha erken dönemde ve daha yoğun olarak yaşadığı ileri sürülmektedir. Anne ve baba; sevginin koşulsuz olması, çocuğun iyiliğinin ve güvenliğinin sağlanması gibi durumlarda ortak paydada buluşsa da anne sevgisine daha fazla bakım ve öğretici rol yüklenirken, baba sevgisi sıklıkla doğrudan eğlence ve zevkle ilişkilendirilmektedir (112–114).

Gelişimsel süreç göz önünde bulundurulduğunda ebeveynler ve çocukları arasındaki sıcaklık, sevgi ve şefkat ilişkisinin çocuğun ebeveyniyle özdeşim kurmasını, genellikle ebeveyn değerleriyle paralel olarak yetişkin değerlerini içselleştirmesini, kabul etmesini ve yüksek uyum seviyesine ulaşmasını sağlaması beklenmektedir. Sosyal Öğrenme kuramcıları da çocuğun model aldığı figürler olan ebeveyn sıcaklık düzeylerinin yüksek olması, taklit etme ve özdeşim kurma sürecini kolaylaştırdığını ileri sürmektedirler (107).

5. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın gerçekleştirildiği çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci, araştırmanın sınırlılıkları, araştırmanın sayıltıları, verilerin analizi bölümlerine yer verilmiştir.

5.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Nicel araştırma gözlem, değerlendirme ve ölçümlerin tekrarlanabilmesine olanak sağlayan, nesnel bir şekilde gerçekleştirilebilen yöntemlerdir (115). Araştırmada 13-18 yaş ergenlerin duygusal özerklikleri ve ebeveyn sıcaklığı arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmaktadır. Bu sebeple çalışma, düzeylerine göre bilimsel araştırma çeşitlerinden ilişkisel araştırma; ilişkisel araştırma türlerinin örneklerinden korelasyonel araştırma türünde planlanmıştır. İlişkisel araştırma değişkenlerin ne şekilde ilişkili olduğunu ve bağlantılarını incelemektedir. Korelasyonel araştırma iki veya daha fazla değişkenin arasındaki ilişkiyi incelemek ve neden-sonuç ilişkileri ile ilgili çeşitli ipuçlarına ulaşmak için yapılan araştırma türüdür (116).

5.2. Araştırmanın Evreni, Örneklem Grubu ve Örneklem Grubunun Sosyodemografik Özellikleri

5.2.1. Araştırmanın evreni

Evren, bir araştırmaya başlarken sorulan soruların cevabını elde edebilmek için toplanabilecek varlıkların oluşturduğu büyük topluluktur (116). Bu araştırmanın evrenini İstanbul ili Anadolu Yakası merkez ilçelerinde bulunan Anadolu Liselerine devam eden 13-18 yaş arası ergenler oluşturmaktadır.

5.2.2. Araştırmanın örneklem grubu

Araştırmanın örneklemini 2020-2021 yılı güz yarıyılında İstanbul ili Anadolu Yakasındaki Kadıköy, Ümraniye, Beykoz, Üsküdar, Ataşehir merkez ilçelerindeki Milli Eğitim Bakanlığına bağlı toplam 10 devlet anadolu lisesinde öğrenim gören hazırlık sınıfı, 9., 10., 11., 12. sınıf düzeyindeki 13-18 yaş arası 367 ergen oluşturmaktadır. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmakta olup, forma başlamadan önce ergenin ve ebeveyninin onamının gerektiği bir bilgilendirme sayfası yer almaktadır.

Ergenlerin duygusal özerklik ve algıladıkları ebeveyn duygusal sıcaklığını ölçmek için uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma için gerekli

örneklem büyüklüğünü belirlemek için G*Power 3.1.9.2 paket programı tercih edilmiştir. Araştırmanın etki alanı 0.25, tip-I hata miktarı $\alpha = 0.05$, testin hedeflenen gücü $1-\beta = 0.8$ olarak tespit edilmiştir.

5.2.3. Örneklem grubunun sosyodemografik özellikleri

Çalışmaya katılan 13-18 yaş aralığındaki katılımcılara (n=367) ilişkin sosyodemografik bilgiler Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri

	<i>Ort.</i>	<i>Ss.</i>
Yaş	15.66	0.99
Anne Yaşı	42.95	5.57
Baba Yaşı	46.89	5.73
	<i>n</i>	<i>%</i>
Cinsiyet		
Kız	279	76.0
Erkek	88	24.0
Sınıf Düzeyi		
Hazırlık	18	4.9
9. Sınıf	116	31.6
10. Sınıf	83	22.6
11. Sınıf	141	38.4
12. Sınıf	9	2.5
Anne Eğitim Durumu		
İlköğretim	137	37.3
Lise	113	30.8
Lisans	100	27.2
Lisansüstü	17	4.6
Baba Eğitim Durumu		
İlköğretim	85	23.2
Lise	139	37.9
Lisans	116	31.6
Lisansüstü	27	7.4
Evdeki Çocuk Sayısı		
Tek çocuk	42	11.4
İki çocuk	186	50.7
Üç ve üzeri çocuk	139	37.9
Not Ortalaması		
0-59.99	14	3.8
60.00-69.99	23	6.3
70.00-84.99	110	30.0
85.00-100.00	220	59.9

Çalışmaya katılan ergenlerin sosyodemografik özelliklerine bakıldığında, yaş ortalaması 15.66 ± 0.99 , annelerinin yaş ortalaması 42.95 ± 5.57 , babalarının yaş ortalaması 46.89 ± 5.73 olarak hesaplanmıştır. Cinsiyete göre katılımcıların 279’u

(% 76.0) kız ve 88'i (% 24.0) ise erkektir. Sınıf düzeyine göre 18'i (% 4.9) hazırlık, 116'sı (% 31.6) 9. sınıf, 83'ü (% 22.6) 10. Sınıf, 141'i (% 38.4) 11. Sınıf ve 9'u (% 2.5) 12. Sınıf öğrencisidir. Katılımcıların annelerinin eğitim durumuna bakıldığında, 137'si (% 37.3) ilköğretim mezunu, 113'ü (% 30.8) lise mezunu, 100'ü (% 27.2) lisans mezunu ve 17'si (% 4.6) lisansüstü mezunudur. Katılımcıların babalarının eğitim durumuna bakıldığında, 85'i (% 23.2) ilköğretim mezunu, 139'u (% 37.9) lise mezunu, 116'sı (% 31.6) lisans mezunu ve 27'si (% 7.4) lisansüstü mezunudur. Ayrıca katılımcılardan evde tek çocuk olanlar 42 (% 11.4), iki çocuk olanlar 186 (% 50.7) ve üç ve üzeri çocuk olanlar ise 139 (%%37.9) kişidir. Not ortalamaları değerlendirildiğinde 14'ü (% 3.8) 0-59.99 aralığında, 23'ü (% 6.3) 60.00-69.99 aralığında, 110'u (% 30.0) 70.00-84.99 aralığında ve 220'si (%%59.9) 85.00-100.00 aralığında bir not ortalamasına sahiptir.

5.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada ergenlerin genel bilgilerine ulaşabilmek için “Demografik Bilgi Formu” (Ek 1), ergenlerin duygusal özerkliklerini ölçebilmek için “Duygusal Özerklik Ölçeği” (Ek 2), ergenlerin hissettiği ebeveyn duygusal sıcaklığını ölçebilmek için “Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği - Çocuk Formu”nun “Duygusal Sıcaklık” alt boyutuna ait “Anne Formu” ve “Baba Formu” (Ek 3, Ek 4) kullanılmıştır.

5.3.1. Demografik bilgi formu

Demografik bilgi formu araştırmacı tarafından hazırlanmış olup, formda çalışma grubunu oluşturan ergenlerin yaşlarına, cinsiyetlerine, yaşadıkları evdeki çocuk sayısına, anne ve baba yaşlarına, anne ve baba eğitim durumuna, ergenin not ortalamasına ve devam ettiği sınıf düzeyine ait sorular yer almaktadır. Demografik bilgi formunun öncesinde araştırmacıyı ve araştırmayı tanıtan, hiçbir kimlik bilgisi istenmeyeceğine ve verilerin gizli tutulacağına dair açıklamanın yer aldığı, hem ergenin hem de ebeveyninin onayının gerektiği bir bilgilendirilmiş gönüllü olur formu yer almaktadır.

5.3.2. “Duygusal Özerklik Ölçeği”

Duygusal Özerklik Ölçeği (Emotional Autonomy Scale) Steinberg ve Silverberg (1986) tarafından dili İngilizce olarak geliştirilmiştir. Ölçeğin orijinalinde dört alt ölçek bulunmaktadır Bu alt ölçeklerden iki tanesi bilişsel, iki tanesi duygusal

niteliktedir. Bilişsel alt ölçekler; “ebeveynleri birey olarak görme” ve “idealleştirmeme”dir. Duyuşsal alt ölçekler; “bireyleşme” ve “bağımsızlık”tır. Orjinal ölçekte 20 madde bulunmaktadır ve maddeler 4'lü likerttir (1= Bana hiç uygun değil, 4= Bana tamamen uygun). Ölçeğin toplamı 20 puan ile 80 puan arasında değişmektedir. Alt ölçek puanları ayrı olarak hesaplanabilmektedir (117). Ölçeğin tamamı için Cronbach Alfa katsayısı orjinal kültürde .75'tir (7).

Duygusal Özerklik Ölçeği'nin Türkiye'deki uyarlama çalışmaları Deniz, Çok ve Duyan tarafından 2013'te yapılmıştır. Özgün ölçek formunun İngilizceden Türkçeye çevirisi hem ergenlik dönemi konusunda bilimsel çalışmaları bulunan hem de iki dile hakim öğretim elemanları tarafından yapılmıştır. Geri çeviri iki uzman ve orjinal ölçeğin geliştiricilerinden Dr. Laurence Steinberg'ün görüşü alınarak yapılmıştır. Türkçe ölçek üç faktörlü yapıda olup (“ebeveyni birey olarak görme” alt ölçeği çıkarılmıştır) formda toplamda 14 madde bulunmaktadır. Türkçe formunda “idealleştirmeme”, “bağımsızlık” ve “bireyleşme” alt ölçekleri bulunmaktadır ve beş adet ters madde bulunmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .82 olarak bulunmuştur (61).

5.3.3. “Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği- Çocuk Formu”

Egna Minnen Beträffande Uppfostran/ My Memories of Upbringing (EMBU) ölçeği Perris ve arkadaşları (1980) yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin bu formu yetişkin bireylerin kendi çocukluklarındaki algıladıkları ebeveyn tutumlarını geçmişe dönük değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Geriye dönük olarak araştırma yapmak çeşitli sınırlılıklara neden olduğundan ölçeğin devam etmekte olan ebeveynlik tutumlarına yönelik çocukların algılarını değerlendirmek için revizyonlara ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyaçlardan yola çıkarak Marcus ve arkadaşları (2003) geniş bir örnekleme çalışarak ölçeğin çocuk formu versiyonunu geliştirmişlerdir. Marcus ve arkadaşları (2003) çocukların gelişimlerini etkileyen ebeveyn tutumlarını dört alt boyutta ele almışlardır. Bu alt boyutlar; “Duygusal Sıcaklık”, “Reddedicilik”, “Aşırı Korumacılık” ve “Kayırmacılık”tır (118,119). Form Türkiye'ye örnekleme Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği- Çocuk Formu (EYTÖ-Ç) olarak uyarlanmıştır. Uyarlama çalışması Cüre ve Danışman tarafından 2013 yılında gerçekleştirilmiştir. Özgün formdaki maddeler araştırmacılar tarafından Türkçeye çevrilmiş ve her iki form karşılaştırma için her iki dili de ileri seviyede bilen ve aynı zamanda alan

uzmanı olan üç hakeme gönderilmiştir. Karşılaştırma sonrasındaki düzenlemelerle Türkçe forma son hali verilmiştir. Cüre ve Danışman'ın yaptığı çalışma neticesinde beş alt ölçek elde edilmiştir. Bu alt ölçekler; “Duygusal Sıcaklık”, “Duygusal Baskı ve Cezalandırma”, “Fiziksel Cezalandırma”, “Aşırı Koruyuculuk/Müdahalecilik”, “Kayırmacılık”tır. Ölçeğin anne formunda 52 madde, baba formunda 52 madde bulunmaktadır. Her iki formdaki maddelerin 2 tanesi ters maddedir. Anne formunun alt ölçeklerinin iç tutarlılık katsayıları .94 ile .55 arasında; baba formunun alt ölçeklerinin iç tutarlılık katsayıları .95 ile .69 arasındadır (119).

5.3.3.1. Duygusal sıcaklık alt boyutu

Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği- Çocuk Formu Duygusal Özerklik alt ölçeği anne formunda 23 madde, baba formunda 23 madde bulunmaktadır. Her iki formda 2 adet ters madde bulunmaktadır. Duygusal Sıcaklık alt ölçeğinin anne formunda Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .94; baba formunun Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .95'tir (119).

5.4. Veri Toplama Süreci

Araştırmada duygusal özerklik ve ebeveyn sıcaklığı değişkenlerinin ölçülmesi amacıyla “Duygusal Özerklik Ölçeği” ve “Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu” yazarlarına mail atılarak ölçekler için kullanım izni alınmıştır (Ek 5). Araştırmanın uygulanmasının etik açıdan değerlendirmesi için İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na başvurulmuş ve çalışmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemlerinin etik ve bilimsel yönden uygun olduğu kararı araştırmacıya yazılı olarak iletilmiştir (Ek 6). Bu süreçte pandemi nedeniyle liseler uzaktan eğitime geçme kararı aldığından araştırmada kullanılacak form ve ölçekler Google Form platformuna taşınmıştır. Araştırma kapsamında Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı devlet anadolu liselerinde uygulama yapabilmek için İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğüne araştırma izni başvurusu İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü aracılığıyla yapılmış ve istenen bütün belgeler araştırmacı tarafından teslim edilmiştir. İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğüne yapılan araştırma izni başvurusu onaylandıktan sonra belirlenen ilçelerdeki belirlenen okulların okul müdürleriyle telefonda görüşülerek randevu alınmıştır. Okul müdürleriyle yapılan görüşmelerde araştırma hakkında detaylı bilgi verilmiş; MEB araştırma izni ve İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Bilimsel

Araştırmalar Etik Kurulu izninin bir kopyası teslim edilmiştir. Yapılan görüşmeler neticesinde araştırmaya onay veren okullarda Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Servisleri aracılığı ile form öğrencilere ulaştırılmış ve gönüllü olan öğrenciler gönderilmiş olan formları doldurmuştur. Okul yöneticilerine ve öğrencilere hiçbir Şekilde kimlik bilgilerinin alınmayacağı bilgisi hem sözlü hem de yazılı olarak verilmiştir.

5.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma İstanbul ili Anadolu Yakasındaki beş ilēede (Beykoz, Ümraniye, şkdar, Kadıköy) MEB'e bağlı 10 farklı devlet Anadolu Liselerine devam eden 13-18 yaş arasındaki öğrencilerle sınırlandırılmıştır.

2. Araştırmada kullanılan 'Duygusal zerklik lēeęi'nin lētę nitelikler ve 'Ebeveyn Yetiştirme Tarzları lēeęi- ocuk Formu'nun 'Duygusal Sıcaklık' alt boyutunun lētę duygusal sıcaklık nitelikleri ile sınırlıdır.

3. Örneklemi oluşturan grupların katılımcı sayıları birbirinden farklıdır.

5.6. Araştırmanın Sayılıları

1. Örneklem grubunu oluşturan ğrencilerin 'Demografik Bilgi Formu'nu, 'Duygusal zerklik lēeęi Formu'nu, 'Ebeveyn Yetiştirme Tarzları- ocuk Formu Duygusal Sıcaklık Anne Formu'nu ve 'Ebeveyn Yetiştirme Tarzları- ocuk Formu Duygusal Sıcaklık Baba Formu'nu okuyarak iētenlikle kendine en yakın seēeneęi işaretlediği varsayılmıştır.

2. Örneklemenin evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

5.7. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında yapılacak olan temel analizlere başlamadan önce veri dağılımını incelemek iēin Kolmogorov Simirnov ve Shapiro Wilk testleri uygulanmıştır. lēek puanlarının normal dağılım göstermemesi üzerine ęarpıklık ve basıklık (skewness ve kurtosis) değerleri incelenmiştir.

Araştırmanın alt amaēları iēin ęeřitli istatistiksel analiz yöntemleri kullanılmıştır. Cinsiyete göre Ebeveyn Yetiştirme Tarzları lēeęi-ocuk Formu (EYT-) Duygusal Sıcaklık alt boyutu, Duygusal zerklik lēeęi (D) ve alt boyutlarının puan ortalamalarının karşılaştırılması iēin "bağımsız örneklemeler iēin T-Testi" uygulanmıştır. Ebeveyn Yetiştirme Tarzları lēeęi-ocuk Formu (EYT-) Duygusal Sıcaklık alt boyutu, Duygusal zerklik lēeęi (D) ve alt boyutlarının

puan ortalamalarının kardeş sayısına, anne eğitim durumuna, baba eğitim durumuna, not ortalamasına, sınıf düzeyine göre nasıl farklılaştığını inceleyebilmek için “Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)” yapılmıştır. Yaş, Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu (EYTÖ-Ç) Duygusal Sıcaklık alt boyutu, Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) ve alt boyutlarının aralarındaki ilişkiyi incelemek için “Spearman Korelasyon Analizi” yapılmıştır. Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) puanlarının Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu (EYTÖ-Ç) Duygusal Sıcaklık alt boyutu ve yaş tarafından nasıl yordandığını incelemek için ise “Hiyerarşik Regresyon Analizi” yapılmıştır.

6. BULGULAR

13-18 yaş ergenlerin duygusal özerklikleri ve ebeveyn sıcaklığı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan çalışmanın bu bölümünde ergenlerden Duygusal Özerklik Ölçeği, Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği- Çocuk Formu Anne ve baba formları ve demografik bilgi formu aracılığı ile toplanan verilerin betimleyici analizleri ve çalışmanın amacına uygun olarak gerçekleştirilen ilişki analizleri yer almaktadır.

6.1. Ön Analizler

Temel analizlere başlanmadan önce veri girişlerinin kontrolü ve kayıp veri analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizler sırasında bazı ergenlerin takvim yaşının 18 üzeri olduğu anlaşılmış ve bu ergenlerden toplanan veriler araştırmaya dahil edilmemiştir. Çalışmanın analizleri için SPSS v26 programı kullanılmıştır. Öncelikle araştırma verilerinin normal dağılım gösterip göstermediği incelenmek üzere Kolmogorov Simirnov ve Shapiro Wilk test sonuçlarına bakılmıştır. Bu testlerin sonuçlarına göre ölçeklerin p değeri (significant) 0.05'ten küçük bulunmuş ve puan ortalamalarının normal dağılım göstermediği sonucuna varılmıştır. Ancak çalışmadaki örneklem sayısı da göz önünde bulundurularak (n = 367) ölçek puanları için çarpıklık ve basıklık (skewness ve kurtosis) değerleri incelenmiştir. Veri grupları incelenirken çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) değerlerinin +1, -1 aralığında olması veri setinin normal dağılım gösterdiği kabul edilmektedir (120). Yapılan çalışmada bu değerlerin -0.96 ile +0.37 arasında olduğu görülmüş ve histogram ile beklenen olasılık grafiklerinin normal dağılıma yakın bulunmuştur. Yapılan bu analiz ve değerlendirmeler sonucunda veri setinin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. . Bu sebeple çalışmada parametrik olmayan analiz yöntemleri yerine parametrik analiz yöntemleri kullanılmıştır (120).

Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu (EYTÖ-Ç) Duygusal Sıcaklık alt boyutu, Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) ve alt boyutlarına ilişkin özet istatistik değerlerine ilişkin sonuçlar Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu (EYTÖ-Ç) Duygusal Sıcaklık alt boyutu, Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) ve alt boyutlarının özet istatistik değerleri

Variable	Ort.	Ss	Min.	Maks.	Çarpıklık	Basıklık	α
Duygusal Sıcaklık-Anne	74.15	14.12	28.00	92.00	-0.96	0.37	0.95
Duygusal Sıcaklık-Baba	70.55	16.47	25.00	92.00	-0.75	-0.29	0.96
DÖÖ Toplam	35.15	8.18	14.00	56.00	-0.25	-0.54	0.87
DÖÖ İdealleştirmeme	12.34	3.48	5.00	20.00	-0.12	-0.68	0.82
DÖÖ Bağımsızlık	9.72	2.63	4.00	16.00	0.04	-0.51	0.61
DÖÖ Bireyleşme	13.09	3.63	5.00	20.00	-0.03	-0.75	0.75

Not. $n = 367$, DÖÖ: Duygusal Özerklik Ölçeği, α : Cronbach Alpha

Tablo 4'te görüldüğü gibi çarpıklık (skewness) katsayılarına bakıldığında, toplam Duygusal Sıcaklık-Anne Formu için -0.96, toplam Duygusal Sıcaklık-Baba Formu için -0.75, DDÖ toplam puanlar için -0.25, bu ölçeğin İdealleştirmeme alt ölçeği için -0.12, Bağımsızlık alt ölçeği için 0.04, Bireyleşme alt ölçeği için ise -0.03 olarak hesaplanmıştır. Basıklık (kurtosis) katsayılarına bakıldığında, toplam Duygusal Sıcaklık-Anne Formu için 0.37, toplam Duygusal Sıcaklık-Baba Formu için -0.29, DDÖ toplam puanlar için -0.54, bu ölçeğin İdealleştirmeme alt ölçeği için -0.68, Bağımsızlık alt ölçeği için -0.51, Bireyleşme alt ölçeği için ise -0.75 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca analizlere dahil edilecek ölçümlerin güvenilirlik katsayısının 0.70 ve daha yüksek olmasının gerekliliği belirtildiğinden çalışmada kullanılan Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu (EYTÖ-Ç) Duygusal Sıcaklık alt boyutu, Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) ve alt boyutlarının iç tutarlılık katsayıları Cronbach's Alfa ile değerlendirilmiştir (121,122). Buna göre, Duygusal Sıcaklık-Anne Formu için 0.95, Duygusal Sıcaklık-Baba Formu için 0.96, DDÖ için 0.87, bu ölçeğin İdealleştirmeme alt ölçeği için 0.82, Bağımsızlık alt ölçeği için 0.61, Bireyleşme alt ölçeği için ise 0.75 olarak bulunmuştur. Bağımsızlık alt ölçeğinin Cronbach's Alfa katsayısı 0.70'in altında bulunsa da literatürde alfa katsayısının 0.60-0.80 arasında olmasının ölçeğin güvenilirliğini kanıtladığı bildirildiğinden bu alt ölçek de analizlere dahil edilmiştir (123). Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu (EYTÖ-Ç) Duygusal Sıcaklık alt boyutu, Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ)

ve alt boyutlarının iç tutarlılık katsayılarının çalışmanın yapıldığı örneklem grubunda yüksek çıkması araştırmada yapılan ölçümlerin güvenilirliğini ortaya koymaktadır.

6.2. Cinsiyete Göre Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu (EYTÖ-Ç) Duygusal Sıcaklık Alt Boyutu, Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) ve Alt Boyutlarının Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Cinsiyet değişkenine göre katılımcıların Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu (EYTÖ-Ç) Duygusal Sıcaklık alt boyutu, Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) ve alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını sınamak amacıyla bağımsız örneklem için t-testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Cinsiyete göre EYTÖ-Ç Duygusal Sıcaklık, DÖÖ ve alt boyutlarının puan ortalamalarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız örneklem t-testi sonuçları

Değişkenler	Kız (n = 279)		Erkek (n = 88)		t	p	Cohen's d
	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.			
Duygusal Sıcaklık-Anne	73.41	14.80	76.50	11.46	-2.05	0.042	-0.22
Duygusal Sıcaklık-Baba	70.15	17.09	71.80	14.37	-0.82	0.416	-0.10
DÖÖ Toplam	34.76	8.49	36.39	7.03	-1.79	0.075	-0.20
DÖÖ İdealleştirmeme	12.03	3.48	13.31	3.28	-3.04	0.003	-0.37
DÖÖ Bağımsızlık	9.65	2.68	9.95	2.44	-0.94	0.347	-0.11
DÖÖ Bireyleşme	13.08	3.81	13.13	3.02	-0.11	0.914	-0.01

Not. DÖÖ: Duygusal Özerklik Ölçeği, EYTÖ-Ç: Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu

Tablo 5 incelendiğinde, cinsiyet değişkenine göre katılımcıların EYTÖ-Ç Duygusal Sıcaklık-Anne formu [$t(365) = -2.05, p < 0.05, d = -0.22$] puan ortalamaları ile DÖÖ İdealleştirmeme [$t(365) = -3.04, p < 0.005, d = -0.37$] alt ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Duygusal Sıcaklık- Anne formu değerlendirildiğinde erkek çocukların puan ortalamaları (Ort. = 76.50, Ss = 11.46) kız çocukların puan ortalamasından (Ort. = 73.42, Ss = 14.80) daha yüksek bulunmuştur.

Benzer şekilde DDÖ idealleştirmeme alt ölçeği değerlendirildiğinde erkek çocukların puan ortalamaları (Ort. = 13.31, Ss = 3.28) kız çocukların puan ortalamasından (Ort. = 12.03, Ss = 3.48) daha yüksek bulunmuştur.

Erkek ve kız çocuklarının Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu (EYTÖ-Ç) Duygusal Sıcaklık Baba Formu, toplam Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ), alt boyutlarından Bağımsızlık ve Bireyleşme puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

6.3. Ebeveyn Yetiştirme Tarzları leği-ocuk Formu (EYT-) Duygusal Sıcaklık Alt Boyutu, Duygusal zerklik leği (D) ve Alt Boyutlarının Puan Ortalamalarının Kardeş Sayısına Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Kardeş Sayısı değişkenine göre katılımcıların Ebeveyn Yetiştirme Tarzları leği-ocuk Formu (EYT-) Duygusal Sıcaklık alt boyutu, Duygusal zerklik leği (D) ve alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını sınamak amacıyla Tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. EYTÖ-Ç Duygusal Sıcaklık, DÖÖ ve alt boyutlarının puan ortalamalarının evdeki çocuk sayısına göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonuçları

	Grup	<i>n</i>	<i>Ort.</i>	<i>Ss</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	η^2	Fark
Duygusal Sıcaklık-Anne	Tek çocuk ^a	42	80.14	10.11	8.81	<0.001	0.05	a>b,c b>c
	2 çocuk ^b	186	75.33	13.63				
	3 ve üzeri çocuk ^c	139	70.76	15.00				
Duygusal Sıcaklık-Baba	Tek çocuk ^{1a}	42	74.74	15.86	3.45	0.033	0.02	a>c
	2 çocuk ^b	186	71.53	16.42				
	3 ve üzeri çocuk ^c	139	67.96	16.44				
DÖÖ Toplam	Tek çocuk	42	36.90	8.18	1.09	0.336	0.01	-
	2 çocuk	186	34.97	8.51				
	3 ve üzeri çocuk	139	34.87	7.73				
DÖÖ İdealleştirmeme	Tek çocuk	42	13.05	3.50	1.80	0.166	0.01	-
	2 çocuk	186	12.03	3.56				
	3 ve üzeri çocuk	139	12.53	3.34				
DÖÖ Bağımsızlık	Tek çocuk	42	10.17	2.58	1.07	0.345	0.01	-
	2 çocuk	186	9.78	2.70				
	3 ve üzeri çocuk	139	9.52	2.53				
DÖÖ Bireyleşme	Tek çocuk	42	13.69	3.85	0.97	0.381	0.01	-
	2 çocuk	186	13.16	3.51				
	3 ve üzeri çocuk	139	12.83	3.72				

Tablo 6 incelendiğinde kardeş sayısına göre katılımcıların Duygusal Sıcaklık-Anne Formu [$F(2,364) = 8.81, p < 0.001, \eta^2 = 0.05$] ve Duygusal Sıcaklık-Baba Formu [$F(2,364) = 3.45, p < 0.05, \eta^2 = 0.02$] puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Farkın kaynağını saptamak amacıyla ve karşılaştırılan grupların

örneklem sayıları arasında fazla fark olması sebebiyle çoklu karşılaştırma testlerinden Bonferroni testi yapılmıştır.

Buna göre evde tek çocuk olan katılımcıların Duygusal Sıcaklık- Anne Formu puan ortalamaları (*Ort.* = 80.14, *Ss* = 10.11), evde iki çocuk (*Ort.* = 75.33, *Ss* = 13.63) ve üç çocuk ve üzeri (*Ort.* = 70.76, *Ss* = 15.00) olan katılımcıların puan ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bunun yanında evde iki çocuk olan katılımcıların puan ortalamaları (*Ort.* = 75.33, *Ss* = 13.63) üç çocuk ve üzeri (*Ort.* = 70.76, *Ss* = 15.00) olan katılımcıların puan ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Benzer şekilde evde tek çocuk olan katılımcıların Duygusal Sıcaklık- Baba Formu puan ortalamaları (*Ort.* = 74.74, *Ss* = 15.86), üç çocuk ve üzeri (*Ort.* = 67.96, *Ss* = 16.44) olan katılımcıların puan ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Evdeki çocuk sayısına göre katılımcıların toplam Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) ve alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0.05$).

6.4. Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu (EYTÖ-Ç) Duygusal Sıcaklık Alt Boyutu, Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) ve Alt Boyutlarının Puan Ortalamalarının Anne Eğitim Durumuna Göre Farklaşmasına İlişkin Bulgular

Anne eğitim durumuna göre Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği- Duygusal Sıcaklık Anne/Baba Formu, Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) ve alt boyutlarının puan ortalamaları arasında anlamlı fark olup olmadığı tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. EYTÖ-Ç Duygusal Sıcaklık, DÖÖ ve alt boyutlarının puan ortalamalarının anne eğitim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonuçları

	Grup	n	Ort.	Ss	F	p	η^2	Fark
Duygusal Sıcaklık-Anne	İlköğretim	137	72.69	13.84	2.12	0.097	0.02	-
	Lise	113	73.13	16.26				
	Üniversite	100	76.89	11.66				
	Lisansüstü	17	76.53	12.72				
Duygusal Sıcaklık-Baba	İlköğretim	137	67.99	16.13	2.04	0.108	0.02	-
	Lise	113	71.11	16.63				
	Üniversite	100	72.92	16.86				
	Lisansüstü	17	73.53	14.13				
DÖÖ Toplam	İlköğretim	137	36.58	8.07	2.51	0.059	0.02	-
	Lise	113	33.89	7.93				
	Üniversite	100	34.83	8.35				
	Lisansüstü	17	33.88	8.74				
DÖÖ İdealleştirmeme	İlköğretim	137	12.70	3.41	1.32	0.268	0.01	-
	Lise	113	11.86	3.45				
	Üniversite	100	12.44	3.56				
	Lisansüstü	17	11.94	3.61				
DÖÖ Bağımsızlık	İlköğretim	137	10.07	2.60	1.30	0.273	0.01	-
	Lise	113	9.59	2.59				
	Üniversite	100	9.43	2.71				
	Lisansüstü	17	9.59	2.48				
DÖÖ Bireyleşme	İlköğretim ^a	137	13.82	3.45	3.37	0.019	0.03	a>b
	Lise ^b	113	12.44	3.53				
	Üniversite ^c	100	12.96	3.80				
	Lisansüstü ^d	17	12.35	3.95				

Tablo 7 incelendiğinde, anne eğitim durumuna göre DÖÖ Bireyleşme puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur [$F(3,363) = 3.37, p < 0.05, \eta^2 = 0.03$]. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Bonferroni testi sonucunda, annesi ilköğretim mezunu olan öğrencilerin DÖÖ Bireyleşme puan ortalaması (Ort. = 13.82, Ss = 3.45), annesi lise mezunu olan öğrencilerin puan ortalamasından (Ort. = 12.44, Ss = 3.53) anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

Anne eğitim durumuna göre Duygusal Sıcaklık-Anne Formu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur [$F(3,363) = 2.12, p > 0.05, \eta^2 = 0.02$]. Anne eğitim durumuna göre Duygusal Sıcaklık-Baba Formu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur [$F(3,363) = 2.04, p > 0.05, \eta^2 = 0.02$]. Anne eğitim durumuna göre DDÖ Toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur [$F(3,363) = 2.51, p > 0.05, \eta^2 =$

0.02]. Anne eğitim durumuna göre DDÖ İdealleştirmeme puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur [$F(3,363) = 1.32, p > 0.05, \eta^2 = 0.01$].

Anne eğitim durumuna göre DDÖ Bağımsızlık puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur [$F(3,363) = 1.30, p > 0.05, \eta^2 = 0.01$].

6.5. Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu (EYTÖ-Ç) Duygusal Sıcaklık Alt Boyutu, Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) ve Alt Boyutlarının Puan Ortalamalarının Baba Eğitim Durumuna Göre Farklaşmasına İlişkin Bulgular

Baba eğitim durumuna göre Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği- Duygusal Sıcaklık Anne/Baba Formu, Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) ve alt boyutlarının puan ortalamaları arasında anlamlı fark olup olmadığı tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. EYTÖ-Ç Duygusal Sıcaklık, DÖÖ ve alt boyutlarının puan ortalamalarının baba eğitim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonuçları

	Grup	n	Ort.	Ss	F	p	η^2	Fark
Duygusal Sıcaklık-Anne	İlköğretim	85	72.49	14.81	1.80	0.147	0.02	-
	Lise	139	73.22	15.09				
	Üniversite	116	75.46	12.78				
	Lisansüstü	27	78.52	11.25				
Duygusal Sıcaklık-Baba	İlköğretim ^a	85	65.33	16.30	5.17	0.002	0.04	a<c,d
	Lise ^b	139	70.26	17.67				
	Üniversite ^c	116	73.51	14.82				
	Lisansüstü ^d	27	75.74	13.32				
DÖÖ Toplam	İlköğretim	85	34.26	7.21	0.92	0.434	0.01	-
	Lise	139	35.79	9.20				
	Üniversite	116	35.37	7.40				
	Lisansüstü	27	33.74	8.73				
DÖÖ İdealleştirmeme	İlköğretim	85	11.59	3.34	2.22	0.086	0.02	-
	Lise	139	12.73	3.82				
	Üniversite	116	12.52	3.11				
	Lisansüstü	27	11.85	3.24				
DÖÖ Bağımsızlık	İlköğretim	85	9.42	2.25	1.02	0.383	0.01	-
	Lise	139	9.83	2.81				
	Üniversite	116	9.93	2.69				
	Lisansüstü	27	9.22	2.44				
DÖÖ Bireyleşme	İlköğretim	85	13.25	3.14	0.32	0.812	0.00	
	Lise	139	13.22	3.91				
	Üniversite	116	12.92	3.48				
	Lisansüstü	27	12.67	4.31				

Tablo 8 incelendiğinde, baba eğitim durumuna göre Duygusal Sıcaklık-Baba Formu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur [F (3,363) = 5.17, p <0.05, η^2 = 0.04]. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Bonferroni testi sonucunda, babası ilköğretim mezunu olan öğrencilerin Duygusal Sıcaklık-Baba Formu puan ortalaması (Ort. = 65.33, Ss = 16.30), babası üniversite mezunu olan öğrencilerin puan ortalamasından (Ort. = 73.51, Ss = 14.82) anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur. Babası ilköğretim mezunu olan öğrencilerin Duygusal Sıcaklık-Baba Formu puan ortalaması (Ort. = 65.33, Ss = 16.30), babası lisansüstü mezunu olan öğrencilerin puan ortalamasından (Ort. = 75.74, Ss = 13.32) anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur.

Baba eğitim durumuna göre Duygusal Sıcaklık-Anne Formu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur [F (3,363) = 1.80, $p > 0.05$, $\eta^2 = 0.02$]. Baba eğitim durumuna göre DDÖ Toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur [F (3,363) = 0.92, $p > 0.05$, $\eta^2 = 0.01$]. Baba eğitim durumuna göre DDÖ İdealleştirmeme puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur [F (3,363) = 2.22, $p > 0.05$, $\eta^2 = 0.02$]. Baba eğitim durumuna göre DDÖ Bağımsızlık puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur [F (3,363) = 1.02, $p > 0.05$, $\eta^2 = 0.01$]. Baba eğitim durumuna göre DDÖ Bireyleşme puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur [F (3,363) = 0.32, $p > 0.05$, $\eta^2 = 0.00$].

6.6. Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu (EYTÖ-Ç) Duygusal Sıcaklık Alt Boyutu, Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) ve Alt Boyutlarının Puan Ortalamalarının Not Ortalamasına Göre Farklaşmasına İlişkin Bulgular

Not ortalamasına göre Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği- Duygusal Sıcaklık Anne/Baba Formu, Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) ve alt boyutlarının puan ortalamaları arasında anlamlı fark olup olmadığı tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. EYTÖ-Ç Duygusal Sıcaklık, DÖÖ ve alt boyutlarının puan ortalamalarının not ortalamasına göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonuçları

	Grup	n	Ort.	Ss	F	p	η^2	Fark
Duygusal Sıcaklık-Anne	0-59.99	14	72.71	10.65	2.45	0.064	0.02	-
	60-69.99	23	69.30	16.96				
	70-84.99	110	72.31	14.41				
	85-100	220	75.66	13.70				
Duygusal Sıcaklık-Baba	0-59.99 ^a	14	69.86	14.71	6.17	<0.001	0.05	d>b
	60-69.99 ^b	23	59.87	19.27				
	70-84.99 ^c	110	67.85	16.62				
	85-100 ^d	220	73.06	15.62				
DÖÖ Toplam	0-59.99	14	37.29	6.94	1.38	0.248	0.01	-
	60-69.99	23	34.17	7.62				
	70-84.99	110	34.05	7.21				
	85-100	220	35.67	8.73				
DÖÖ İdealleştirmeme	0-59.99 ^a	14	13.93	4.01	2.89	0.035	0.02	a>c
	60-69.99 ^b	23	11.74	3.09				
	70-84.99 ^c	110	11.71	3.01				
	85-100 ^d	220	12.61	3.65				
DÖÖ Bağımsızlık	0-59.99	14	9.42	2.25	0.45	0.717	0.00	-
	60-69.99	23	9.83	2.81				
	70-84.99	110	9.93	2.69				
	85-100	220	9.22	2.44				
DÖÖ Bireyleşme	0-59.99	14	9.07	2.34	1.06	0.365	0.01	-
	60-69.99	23	9.70	2.64				
	70-84.99	110	9.62	2.41				
	85-100	220	9.82	2.75				

Tablo 9 incelendiğinde, not ortalamasına göre Duygusal Sıcaklık-Baba Formu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur [$F(3,363) = 6.17$, $p < 0.001$, $\eta^2 = 0.05$]. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Bonferroni testi sonucunda, not ortalaması 85-100 arasında olan öğrencilerin Duygusal Sıcaklık-Baba Formu puan ortalaması (Ort. = 73.06, Ss = 15.62), not ortalaması 60.00-69,99 arasında olan öğrencilerin puan ortalamasından (Ort. = 59.87, Ss = 19.27) anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

Not ortalamasına göre DÖÖ İdealleştirmeme puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur [$F(3,363) = 2.89$, $p < 0.05$, $\eta^2 = 0.02$]. Farkın hangi

gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Games-Howell testi sonucunda, not ortalaması 0-59,99 arasında olan öğrencilerin DÖÖ İdealleştirmeme puan ortalaması (Ort. = 13.93, Ss = 4.01), not ortalaması 70,00-84,99 arasında olan öğrencilerin puan ortalamasından (Ort. = 11.71, Ss = 3.01) anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

Not ortalamasına göre Duygusal Sıcaklık-Anne Formu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur [$F(3,363) = 2.45, p > 0.05, \eta^2 = 0.02$]. Not ortalamasına göre toplam DDÖ Toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur [$F(3,363) = 1.38, p > 0.05, \eta^2 = 0.01$]. Not ortalamasına göre toplam DDÖ Bağımsızlık puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur [$F(3,363) = 0.45, p > 0.05, \eta^2 = 0.00$]. Not ortalamasına göre toplam DDÖ Bireyleşme puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur [$F(3,363) = 1.06, p > 0.05, \eta^2 = 0.01$].

6.7. Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu (EYTÖ-Ç) Duygusal Sıcaklık Alt Boyutu, Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) ve Alt Boyutlarının Puan Ortalamalarının Sınıf Düzeyine Göre Farklaşmasına İlişkin Bulgular

Sınıf düzeyine göre Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği- Duygusal Sıcaklık Anne/Baba Formu, Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) ve alt boyutlarının puan ortalamaları arasında anlamlı fark olup olmadığı tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. EYTÖ-Ç Duygusal Sıcaklık, DÖÖ ve alt boyutlarının puan ortalamalarının sınıf düzeyine göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonuçları

	Grup	n	Ort.	Ss	F	p	η^2	Fark
Duygusal Sıcaklık-Anne	Hazırlık ^a	18	75.33	17.99	2.74	0.028	0.03	b>d
	9. Sınıf ^b	116	77.21	12.46				
	10. Sınıf ^c	83	74.33	12.38				
	11. Sınıf ^d	141	71.62	15.21				
	12. Sınıf ^e	9	70.33	17.67				
Duygusal Sıcaklık-Baba	Hazırlık ^a	18	77.83	11.07	3.60	0.007	0.04	a,b>d
	9. Sınıf ^b	116	74.04	14.87				
	10. Sınıf ^c	83	69.19	16.68				
	11. Sınıf ^d	141	67.90	17.20				
	12. Sınıf ^e	9	64.89	21.81				
DÖÖ Toplam	Hazırlık	18	34.89	9.30	1.46	0.214	0.02	-
	9. Sınıf	116	36.59	8.66				
	10. Sınıf	83	34.88	6.77				
	11. Sınıf	141	34.28	8.25				
	12. Sınıf	9	33.22	9.69				
DÖÖ İdealleştirmeme	Hazırlık	18	12.61	2.93	1.97	0.098	0.02	-
	9. Sınıf	116	13.01	3.67				
	10. Sınıf	83	12.27	3.39				
	11. Sınıf	141	11.83	3.41				
	12. Sınıf	9	11.67	2.87				
DÖÖ Bağımsızlık	Hazırlık	18	9.17	3.37	1.17	0.325	0.01	-
	9. Sınıf	116	10.12	2.81				
	10. Sınıf	83	9.71	2.17				
	11. Sınıf	141	9.48	2.56				
	12. Sınıf	9	9.67	3.32				
DÖÖ Bireyleşme	Hazırlık	18	13.11	4.20	0.65	0.630	0.01	-
	9. Sınıf	116	13.47	3.75				
	10. Sınıf	83	12.90	2.95				
	11. Sınıf	141	12.97	3.75				
	12. Sınıf	9	11.89	4.81				

Tablo 10 incelendiğinde, sınıf düzeyine göre Duygusal Sıcaklık-Anne Formu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur [$F(4,362) = 2.74$, $p < 0.05$, $\eta^2 = 0.03$]. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Bonferroni testi sonucunda, 9.sınıf öğrencilerinin Duygusal Sıcaklık-Anne Formu puan ortalaması (Ort. = 77.21, Ss = 12.46), 11.sınıf öğrencilerinin puan

ortalamasından (Ort. = 71.62, Ss = 15.21) anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

Sınıf düzeyine göre Duygusal Sıcaklık-Baba Formu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur [F (4,362) = 3.60, $p < 0.05$, $\eta^2 = 0.04$]. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Bonferroni testi sonucunda, hazırlık okuyan öğrencilerin Duygusal Sıcaklık-Baba Formu puan ortalaması (Ort. = 77.83, Ss = 11.07), 11.sınıf öğrencilerinin puan ortalamasından (Ort. = 67.90, Ss = 17.20) anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. 9.sınıf öğrencilerinin Duygusal Sıcaklık-Baba Formu puan ortalaması (Ort. = 74.04, Ss = 14.87), 11.sınıf öğrencilerinin puan ortalamasından (Ort. = 67.90, Ss = 17.20) anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

Sınıf düzeyine göre DDÖ Toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur [F (4,362) = 1.46, $p > 0.05$, $\eta^2 = 0.02$]. Sınıf düzeyine göre DDÖ İdealleştirmeme puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur [F (4,362) = 1.97, $p > 0.05$, $\eta^2 = 0.02$]. Sınıf düzeyine göre DDÖ Bağımsızlık puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur [F (4,362) = 1.17, $p > 0.05$, $\eta^2 = 0.01$]. Sınıf düzeyine göre DDÖ Bireyleşme puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur [F (4,362) = 0.65, $p > 0.05$, $\eta^2 = 0.01$].

6.8. Yaş, Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu (EYTÖ-Ç) Duygusal Sıcaklık Alt Boyutu, Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) ve Alt Boyutlarının Aralarındaki İlişkiye Dair Bulgular

Yaş, duygusal sıcaklık-anne formu, duygusal sıcaklık-baba formu, DÖÖ toplam ve DDÖ alt boyutlarından olan idealleştirmeme, bağımsızlık ve bireyleşme arasında ilişkiyi incelemek için Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Yaş, EYTÖ-Ç Duygusal Sıcaklık, DÖÖ ve alt boyutlarının aralarındaki ilişkiye dair Pearson Korelasyon Analizi sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7
1.Yaş	-						
2.Duygusal Sıcaklık-A	-0.18**	-					
3.Duygusal Sıcaklık-B	-0.20**	0.63***	-				
4.DÖÖ Toplam	-0.16**	0.64***	0.59***	-			
5.DÖÖ İdealleştirmeme	-0.17**	0.57***	0.58***	0.87***	-		
6.DÖÖ Bağımsızlık	-0.12*	0.50***	0.47***	0.80***	0.58***	-	
7.DÖÖ Bireyleşme	-0.11*	0.52***	0.44***	0.85***	0.56***	0.51***	-

Not. $n = 367$, DÖÖ: Duygusal Özerklik Ölçeği, EYTÖ-Ç: Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu
* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Tablo 11 incelendiğinde, yaş ile duygusal sıcaklık-anne formu ($r = -0.18$, $p < 0.01$), duygusal sıcaklık-baba formu ($r = -0.20$, $p < 0.01$), DÖÖ toplam ($r = -0.16$, $p < 0.01$), idealleştirmeme ($r = -0.17$, $p < 0.01$), bağımsızlık ($r = -0.12$, $p < 0.05$) ve bireyleşme ($r = -0.11$, $p < 0.05$) arasında negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yaş arttıkça anne ve baba duygusal sıcaklığı, duygusal özerklik ve alt boyutları azalmaktadır.

Duygusal sıcaklık-anne formu ile duygusal sıcaklık-baba formu ($r = 0.63$, $p < 0.001$), DÖÖ toplam ($r = 0.64$, $p < 0.001$), idealleştirmeme ($r = 0.57$, $p < 0.001$), bağımsızlık ($r = 0.50$, $p < 0.001$) ve bireyleşme ($r = 0.52$, $p < 0.001$) arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Anne duygusal sıcaklığı puanı arttıkça baba duygusal sıcaklığı puanı, duygusal özerklik ve alt boyutları puanları da artmaktadır.

Duygusal sıcaklık-baba formu ile DÖÖ toplam ($r = 0.59$, $p < 0.001$), idealleştirmeme ($r = 0.58$, $p < 0.001$), bağımsızlık ($r = 0.47$, $p < 0.001$) ve bireyleşme ($r = 0.44$, $p < 0.001$) arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Baba duygusal sıcaklığı puanı arttıkça duygusal özerklik ve alt boyutları puanları da artmaktadır.

DÖÖ toplam ile idealleştirmeme ($r = 0.87$, $p < 0.001$), bağımsızlık ($r = 0.80$, $p < 0.001$) ve bireyleşme ($r = 0.85$, $p < 0.001$) arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. İdealleştirmeme ile bağımsızlık ($r = 0.58$, $p < 0.001$) arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

0.001) ve bireyleşme ($r = 0.56$, $p < 0.001$) arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımsızlık ile bireyleşme arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = 0.51$, $p < 0.001$).

6.9. Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) Puanlarının Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu (EYTÖ-Ç) Duygusal Sıcaklık Alt Boyutu ve Yaş Tarafından Yordanmasına İlişkin Bulgular

Yaş ve Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği- duygusal sıcaklık anne ve baba formu puanlarının duygusal özerklik puanları üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12. Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) puanlarının Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği-Çocuk Formu (EYTÖ-Ç) Duygusal Sıcaklık alt boyutu ve yaş tarafından yordanmasına ilişkin Hiyerarşik doğrusal regresyon analizi sonuçları

Değişken	<i>B</i>	<i>SH</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>	%95 GA
Model 1						
Sabit	55.80	6.69		8.35	<0.001	[42.66, 68.95]
Yaş	-1.32	0.43	-0.16	-3.10	0.002	[-2.16, -0.48]
Model 2						
(Sabit)	9.34	5.65		1.65	0.10	[-1.77, 20.44]
Yaş	-0.24	0.32	-0.03	-0.75	0.46	[-0.88, 0.39]
Duygusal Sıcaklık-A	0.25	0.03	0.44	8.19	< 0.001	[0.20, 0.31]
Duygusal Sıcaklık-B	0.15	0.03	0.31	6.16	< 0.001	[0.11, 0.20]

Model 1: $F(1,365) = 9.58$, $p < 0.01$, $R^2 = 0.026$, $\Delta R^2 = 0.023$

Model 2: $F(3,363) = 105.38$, $p < 0.01$, $R^2 = 0.47$, $\Delta R^2 = 0.46$

Not. GA = Güven Aralığı, Duygusal Sıcaklık-A: Duygusal Sıcaklık Anne Formu, Duygusal Sıcaklık B: Duygusal Sıcaklık Baba Formu

Regresyonun ilk adımında yaş modele dahil edilmiştir. İkinci adımda ise duygusal sıcaklık anne ve baba formu modele birlikte dahil edilmiştir.

İlk adımda modele dahil edilen yaşın duygusal özerklik puanları üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görülmüştür ($F(1, 365) = 9.58$, $p < 0.001$, $R^2 = 0.026$). Yaş varyansın %3’ünü açıklamaktadır.

İkinci modelde ise yaş ve duygusal sıcaklık anne ve baba formu puanlarının duygusal özerklik puanları üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür ($F(3, 363) = 105.38, p < .001, R^2 = 0.47$). Duygusal sıcaklık anne formu ($B = 0.25, t(363) = 8.19, p < 0.001$) ve duygusal sıcaklık baba formunun ($B = 0.15, t(363) = 6.16, p < 0.001$) modelde anlamlı yordayıcılar olduğu bulunmuştur. Duygusal sıcaklık anne ve baba formunun modele eklenmesiyle birlikte açıklanan varyansın oranı %47'ye yükselmiştir.

7. TARTIŞMA

7.1. Duygusal Özerklik ve Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Araştırmamızın bulgularına göre örneklem grubunu oluşturan ergenlerin duygusal özerklik alt boyutlarından ebeveyni idealleştirmeme alt boyutunda cinsiyet bağımsız değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Erkek ergenlerin idealleştirmeme alt boyut puan ortalamaları kız ergenlerin puan ortalamasından yüksektir. Duygusal özerklik toplam puanı, bağımsızlık ve bireyleşme alt boyutlarında ise cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Esen Çoban'ın (2013) ergenlerin duygusal özerkliklerini incelediği araştırmasında -çalışmamız bulgularıyla uyumlu olarak- duygusal özerklik ebeveyni idealleştirmeme alt boyutunda erkek ergenlerin aldığı puanların kız ergenlerin aldığı puanlardan anlamlı olarak yüksek olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde Güney (2017), Yazıcı (2019) ve Karakuş (2020) ergenlerle yaptıkları araştırmalarında erkek ergenlerin kız ergenlere göre ebeveyni idealleştirmeme alt boyutundaki puan ortalamalarının yüksek olduğunu bulmuşlardır. Yapılmış olan üç araştırmanın verileri de farklı illerde lise öğrencisi olan ergenlerden toplanmıştır. Bu bulguların aksine yurtdışında yapılan bazı çalışmalarda kız ergenlerin ebeveyni idealleştirmeme alt boyutundaki puan ortalamalarının erkek ergenlerden yüksek olduğu bulunmuştur (7,124).

Yazıcı (2019) ve Karakuş'un (2020) araştırmalarında duygusal özerkliğin diğer alt boyutları olan bağımsızlık ve bireyleşme alt boyutlarında kız ve erkek ergenler arasında anlamlı bir fark bulunmazken Güney (2017) bireyleşme alt boyutunda kız ergenlerin puan ortalamalarını erkek ergenlerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek bulmuştur. Savaş (2020) ise yaptığı araştırmada erkek ve kız ergenlerin duygusal özerklik toplam puanları arasında anlamlı bir fark bulamamıştır.

Alan yazında yapılan birçok çalışmada duygusal özerklik ebeveyni idealleştirmeme alt boyutu erkek ergenlerde kız ergenlere göre daha yüksek çıktığı görülmektedir. Bu farklılığı anlamlı bir zeminde değerlendirebilmek için Türk toplumundaki aile yapısı incelenmelidir. Kağıtçıbaşı ve Ataca'nın (2005) yapmış

oldukları çalışma bu konudaki en kapsamlı araştırmalardan biridir. Türk toplumunda son 40 yılda önemli bir kentleşme gerçekleşmiştir. Kentleşme, eğitim seviyesinin yükselmesi gibi sebeplerle çocuk yetiştirme tutumları da geleneksel “tam bağımlı aile modeli”nden “psikolojik bağımlı aile modeli”ne evrilmiştir (22). Her iki aile modelinde de çocukların özerklikleri tam olarak desteklenmese de ebeveyni idealleştirmeme alt boyutunda erkek ergenlerin puanlarının yüksek olmasının; toplumsal cinsiyet faktörlerinin etkisinin değişen aile modelinde de devam etmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Kız çocukların erkek çocuklara göre daha geç dönemlere kadar çeşitli sebeplerle sosyal çevresini genişletme konusunda kısıtlandığı düşünülmektedir.

7.2. Duygusal Özerklik ve Kardeş Sayısı Değişkeni Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Araştırmamızın bulgularına göre örneklem grubunu oluşturan ergenlerin duygusal özerklik toplam puanı, bağımsızlık, idealleştirmeme ve bireyleşme alt boyutlarında kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Güneş (2018), liseye devam eden ergenlerle yaptığı çalışmada araştırmamızda elde ettiğimiz bulguya paralel şekilde duygusal özerklik düzeyi ile kardeş sayısı değişkeni arasında anlamlı düzeyde bir fark bulmamıştır. Koç (2019), ergenlerin duygusal özerklik düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada duygusal özerklik ölçeğinin alt boyutlarından bağımsızlık, bireyleşme ve duygusal özerklik toplam puanı ile kardeş sayısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulmazken idealleştirmeme alt boyutunda üç ve daha fazla kardeşe sahip olanların iki kardeşe sahip olan ergenlere göre duygusal özerklik düzeylerinin yüksek olduğunu bulmuştur. Çimen (2017) ise ergenlerin duygusal özerklik edinimi süreciyle ilgili yaptığı araştırmada kardeş sayısı ile sadece ebeveynin bir insan olarak algılanması alt boyutu arasında anlamlı bir fark bulmuştur. Katılımcılardan kardeş sayısı dört ve üzeri olan ergenlerin ebeveynlerini insan olarak algılamaları istatistiksel olarak anlamlı derecede fazladır. Farklı ülkelerde yapılan duygusal özerklikle ilgili çalışmalarda kardeş sayısı değişkenine değinilmediği görülmüştür.

Ergenlik döneminde bir kardeşin varlığı, sayısı ve kardeş ilişkilerinin ergenin gelişimini, psiko-sosyal uyumunu, iyi oluşunu desteklediği düşünülmektedir (125). Bu dönemde kardeşe ya da kardeşlere sahip ergenlerin kardeşleriyle ilişkilerinin niteliği değişmektedir (126). Çeşitli araştırmalarda ergenlik döneminde kardeş ilişkilerindeki destekleyici rolün ve samimiyet düzeyinin azaldığını ortaya koymuştur (127–129). Bu sebeple ergenlik döneminin önemli psiko-sosyal basamaklarından olan duygusal özerkliğin kazanımı sürecinde kardeş sayısının etki düzeyinin olmadığı ya da çok az olduğu düşünülmektedir.

7.3. Duygusal Özerklik ve Anne-Baba Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Araştırmamızın bulgularına göre anne eğitim durumu ile duygusal özerklik toplam puanı, bağımsızlık ve idealleştirmeme alt boyut puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmazken ($p>0.05$), bireyleşme alt boyutunda anlamlı düzeyde bir fark bulunmuştur ($p<0.05$). Annesinin eğitim düzeyi ilköğretim olan ergenlerin bireyleşme alt boyutu puan ortalaması anne eğitim düzeyi lise olan ergenlerin puan ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Baba eğitim durumu ile duygusal özerklik toplam puanı, idealleştirmeme, bağımsızlık, bireyleşme puanlarının hiçbirinde anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Gerçekleştirmiş olduğumuz çalışmadan elde ettiğimiz bulgulara benzer olarak Ermiş (2019), lise düzeyinde eğitim görmekte olan ergenlerin duygusal özerklik düzeyleri, ailelerinde hissettikleri yaşam doyumları ve bağlanma stillerini incelediği araştırmasında öğrencilerin duygusal özerkliklerinin anne eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını bulmuştur. Aynı çalışmada örneklem grubunu oluşturan ergenlerin duygusal özerklikleri ile baba eğitim durumu değişkeni arasında da anlamlı bir fark bulunmamıştır. Güneş (2018) de lisede eğitim görmekte olan ergenlerle yaptığı araştırmasında anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkenleri ile ergenlerin duygusal özerklik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Benzer şekilde hem duygusal özerklik toplam puanı hem de tüm alt boyutların anne ve baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığını bulan farklı çalışmalar da mevcuttur (130,131). Sesli ve Demir Başaran (2015) ergenlerle yaptıkları çalışmalarında baba eğitim durumu ile duygusal özerklik arasında anlamlı bir fark

bulmazlarken anne eğitim durumu ve ergenin duygusal özerkliği arasında negatif bir ilişki olduğunu bulmuştur. Yani anne eğitim düzeyi arttıkça ergenin duygusal özerklik düzeyi azalmaktadır.

Duygusal özerklik ve alt boyutları her ergen için benzer zamanda ya da aynı anda, aynı hızda oluşan özellikler değildir. Her ergen için farklı dönemde, farklı boyutlarda zamanla kazanılmaktadır. Bu sebeple ebeveynlerin eğitim düzeyinden ziyade ebeveyn-çocuk ilişkisinin niteliğinin duygusal özerklik gelişimi açısından daha fazla etkiye sahip olabileceği düşünülmektedir. Birçok araştırmada anne ve baba eğitim düzeyleri ile duygusal özerklik ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki çıkmazken mevcut araştırmada duygusal özerkliğin bireyleşme alt boyutunda çıkan anlamlı farklılaşmanın örneklem grubunu oluşturan ergenlerin farklı olmasından kaynaklanan tesadüfi bir fark olabileceği düşünülmektedir.

7.4. Duygusal Özerklik ve Not Ortalaması Değişkeni Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Araştırmamızın bulgularına göre ergenin akademik başarısını ölçebilmek için yüzlük not sistemine göre ortalama notları öğrenilmiştir. Çalışmamızın bulgularına göre duygusal özerklik toplam puanı, bağımsızlık ve bireyleşme alt boyut puanları ile not ortalaması değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Ancak idealleştirmeme alt boyut puanının not ortalamasına göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur ($p<0.05$). Not ortalaması 0-59,99 arasında olanların idealleştirmeme alt boyutu puan ortalaması, not ortalaması 70,00-84,99 olanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırma bulgumuzdaki idealleştirmeme alt boyutunda bulunan anlamlı farklılığa benzer şekilde Ermiş (2019), yapmış olduğu çalışmada akademik başarısı düşük olan ergenlerin akademik başarısı orta olan ergenlere göre; akademik başarısı düşük ergenlerin ise akademik başarısı yüksek ergenlere göre duygusal özerklik düzeylerinin anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Koç (2019) ise bu bulguların aksine akademik başarı ile duygusal özerklik toplam puanı ve tüm alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulmamıştır. Benzer şekilde Çimen (2017) de lise 10. sınıf ile üniversite 4. sınıf arasındaki kademelerde öğrenim gören 16-24 yaş arası ergenlerle yaptığı çalışmada duygusal özerklik toplam puanı ve alt boyut puanları ile akademik başarı arasında anlamlı bir

fark bulmamıştır. Ancak bahsedilen üç araştırmada da yapılan araştırmadan farklı olarak akademik başarı ergenlere algıladıkları akademik başarı düzeyi olarak sorulmuştur. Arcan (2006), yaptığı çalışmada duygusal özerklikle oldukça ilişkili olarak ergenlerin psikolojik özerkliklerini incelemiştir. Ergenlerin psikolojik özerklikleri ile akademik başarıları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Okul ortamları çocuk ve ergenler için sadece akademik öğrenme ve çalışmanın çok daha ötesinde deneyim fırsatı sunan minyatür toplumsal yapı olarak değerlendirilmektedir (36). Özellikle fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal değişimlerin yoğun ve hızlı olduğu ergenlik döneminde okul yaşamı oldukça önemlidir. Okul yaşamının bileşenlerinden biri de ergenin akademik başarısıdır. Akademik başarı ve duygusal sıcaklık arasındaki ilişkiye bakıldığında yukarıda örnek olarak verilen birçok çalışma sonucunun birbirinden oldukça farklı olduğu görülmektedir. Ergenlik dönemindeki yoğun değişim sürecinden bahsedilirken farklı kaynaklarda ortalama alt ve üst yaş sınırı verilse de yaşanan bu bilişsel, sosyal, duygusal değişimlerin ne zaman, hangi yoğunlukta ve hangi sıra ile gerçekleşeceğinin net olmadığı ve bireysel farklılıklara oldukça duyarlı olduğu görülmüştür. Örneğin mevcut araştırmada akademik başarı ile sadece duygusal özerkliğin idealleştirmeme alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bunun sebebinin bireyleşme ve bağımsızlık alt boyutlarının sosyal bağlamdan daha fazla etkilenebileceği; idealleştirmeme alt boyutunun ise ergenin bilişsel gelişimi ile diğerlerine göre daha yakın bir ilişkisinin olduğu düşünülmektedir.

7.5. Duygusal Özerklik ve Sınıf Düzeyi Değişkeni Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Araştırmamızda, lisede öğrenim görmekte olan ergenlerin sınıf düzeyi ile duygusal özerklik toplam puanı, idealleştirmeme, bağımsızlık ve bireyleşme alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$).

Araştırma bulgularımızla paralel olarak Çalık ve Bal (2020) 9, 10 ve 11. sınıf düzeyindeki ergenlerle yaptığı çalışmasında Duygusal Özerklik Ölçeği puanlarının sınıf düzeyine göre istatistiksel açıdan anlamlı şekilde farklılaşmadığını bulmuştur. Benzer şekilde ergenlerle yapılan ve duygusal özerklik toplam puanı ve

idealleştirmeme, bağımsızlık, bireyleşme alt boyut puanları ile sınıf düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşan başka çalışmalar da bulunmaktadır (130,132). Bu çalışmaların aksine Savaş (2020) yaptığı araştırmada duygusal özerklik ve sınıf düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulmuştur. Bu bulguya göre 12. sınıfa devam eden ergenlerin duygusal özerklik düzeyi 9. sınıfa devam eden ergenlerin özerklik düzeyinden istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksektir. Bu bulgunun aksine Koç (2019) çalışmasında duygusal özerklik toplam puanı, idealleştirmeme ve bağımsızlık alt boyut puanının 9. sınıf düzeyinin 11 ve 12. sınıf düzeyine göre anlamlı derecede yüksek olduğunu bulmuştur. Ermiş (2019) de liseye devam eden ergenlerle yapmış olduğu çalışmasında ergenlerin duygusal özerklik düzeyleri ile sınıf düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu bulmuştur ancak farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için başka bir analiz yapılmamıştır.

Sınıf düzeyi değişkeninden bahsederken iki önemli noktanın olduğu düşünülmektedir. Bunlardan ilki farklı sınıf düzeyindeki ergenlerin okul ve eğitim hayatları ile ilgili farklı durumları olabilmektedir. Örneğin hazırlık sınıfına ya da 9. sınıfa devam eden ergenin okuldaki ilk yılı olduğundan alışma, yeni arkadaşlıklar edinme, bir arkadaş grubuna sahip olma, değişen ders çeşitliliğine adapte olma gibi birçok yeni durumla karşılaşırken 11. ve ya 12. sınıfa devam eden ergenler ise girecekleri üniversite sınavı için daha farklı bir süreç yaşamaktadır. İkincisi ise ilerleyen yaş ile birlikte gelişimin hızla devam etmesidir. Verilen örneklerdeki benzer araştırmaların bazılarında anlamlı fark bulurken bazılarında araştırma sonucumuzla paralel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bu farklılıkların sebebinin farklı araştırmalarda farklı örneklem gruplarıyla çalışıldığından her örneklem grubunun sınıf düzeyinin getirdiği farklılıklardan ne düzeyde etkilendiği, çevresel ve sosyal açıdan nasıl ve ne düzeyde desteklendikleri gibi birçok durumun olduğu düşünülmektedir. Araştırmamızda sınıf düzeyi ile duygusal özerklik arasında anlamlı fark çıkmamasının nedeninin ise çalışmanın pandemi koşullarında yapılmasından dolayı her sınıf düzeyinin benzer şekilde eğitim hayatını devam ettirmesinden ve bu durumun okulda, sınıf düzeyleri arasında çevresel açıdan oluşabilecek farklılıkları en aza indirmesi olduğu düşünülmektedir.

7.6. Duygusal Özerklik ve Yaş Değişkeni Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Araştırma bulgularımıza göre yaş değişkeni ile duygusal özerklik toplam puanı, idealleştirmeme, bağımsızlık ve bireyleşme alt boyut puanları arasında negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yani yaş arttıkça duygusal özerklik ve alt boyutları düzeyleri azalmaktadır.

Erçevik (2014), İstanbul'un farklı ilçelerinde lise eğitimine devam eden 549 ergenle gerçekleştirdiği çalışmada duygusal özerklik toplam puanı ve idealleştirme, bağımsızlık ve bireyleşme alt boyut puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki bulmuştur. Esen Çoban (2013) ise 14-18 yaş arasındaki ergenlerle gerçekleştirdiği araştırmasında 14 yaş ergenlerin idealleştirmeme, bağımsızlık ve bireyleşme alt boyut puan ortalamalarını en yüksek bulmuştur. Yazıcı (2019), yaptığı çalışmada idealleştirmeme, bağımsızlık ve bireyleşme alt boyutları ile yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulmamıştır ancak negatif yönlü bir ilişki bulmuştur. Bahsedilen bulgular araştırma bulgumuzu desteklemektedir. Bu bulguların aksine Tatar ve arkadaşları (2019) yapmış oldukları çalışmada yaş değişkeni arttıkça duygusal özerkliğin bağımsızlık ve ebeveynin insan olarak algılanması alt boyutu ve genel toplam puanlarının arttığını bulmuşlardır.

Ergenlik dönemindeki rasyonel akıl yürütme ve idealist düşüncedeki artış; akran, arkadaş ve karşı cinsle olan sosyal ilişkilerdeki değişimler gibi sıralanabilecek çok sayıda farklılaşmayla birlikte ergen daha fazla bağımsız olmak ister. Ergenin özerkliği ve kişisel sorumlulukları arttıkça daha fazla kontrol edebilme dürtüsü hisseder (2). Bu sebeple özellikle ergenlik döneminin başlarındaki yoğun değişimler ve başlayan kimlik arayışı sebebi ile duygusal özerkliğin arttığı ancak yaş ilerledikçe meydana gelen olgunlaşma ve ebeveyn ilişkilerindeki çatışmaların da azalmasıyla duygusal özerkliğin azaldığı düşünülmektedir. Özellikle Türk aile yapısı düşünüldüğünde yaşla birlikte azalan duygusal özerkliğin; ergenlik dönemindeki aile tarafından onaylanmayan uzaklaşma ve özerkleşme sürecinden sonra ilerleyen yaş ve düzelmeye başlayan ebeveyn-çocuk ilişkisi ile açıklanabileceği düşünülmektedir.

7.7. Ebeveyn Sıcaklığı ve Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Araştırma bulgularımıza göre örneklem grubunu oluşturan ergenlerin hissettikleri ebeveyn sıcaklığını ölçmek için kullanılan EYTÖ-Ç duygusal sıcaklık alt boyutu anne formunda erkek ve kız ergenler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Erkek ergenlerin puan ortalamaları kız ergenlerin puan ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir. Duygusal sıcaklık baba formunda ise cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Ebeveyn sıcaklığı ve ebeveyn-çocuk ilişkilerini ergenlik dönemi özelinde ele alan çalışmalarda Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği- Çocuk Formu'nun kullanıldığı çalışmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple ebeveyn duygusal sıcaklığına ait bulgular farklı ölçüm araçlarının kullanıldığı çalışmalardan yararlanılarak tartışılmıştır.

Kıyak (2020), 478 çocuk ve ergen ile yapmış olduğu ve ebeveynlik uygulamaları ve olumlu sosyal davranışlar arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada; ebeveynlik uygulamaları çatısı altında ebeveyn sıcaklığı kavramını da incelemiştir. Ebeveyn sıcaklığını ölçmek için “Ebeveyn Kabul/Reddi Ölçeği”nin “Sıcaklık/Şefkat” alt boyutunu kullanan Kıyak (2020), anne sıcaklığı ve baba sıcaklığı ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark bulmamıştır. Bu sonuçlara paralel şekilde Soysal (2019), lise öğrencilerinin sınav kaygıları ve algıladıkları ebeveyn kabul/red ilişkisini incelediği çalışmasında “Sıcaklık/Şefkat” alt boyutunda cinsiyetler arası anlamlı bir fark bulmamıştır. Ergenlerle yapılmış benzer bulgulara sahip farklı çalışmalar da mevcuttur (133,134). Karabakkal (2014)'ün yaptığı çalışmada ise anneden algılanan sıcaklıkta cinsiyetler arası anlamlı bir fark bulunmazken babadan algılanan sıcaklıkta anlamlı bir fark bulunmuştur. Kız ergenler erkek ergenlerden daha yüksek sıcaklık algılamaktadır.

Çocuk ve ergenlerin anne ve babalarından hissettikleri sıcaklığı inceleyen, yukarıda örnekleri verilen, araştırmaların çoğunda cinsiyetler arasında fark bulunmamıştır. Yapılan araştırmada Duygusal Sıcaklık- Anne formunun analizinde çıkan cinsiyetler arası farkın etki değerine (Cohen's *d*) de bakıldığında bulunan farkın tesadüfi olabileceği düşünülmektedir.

7.8. Ebeveyn Sıcaklığı ve Kardeş Sayısı Değişkeni Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Araştırma bulgularımıza göre kardeş sayısı değişkenine göre örneklem grubundaki ergenlerin hissettikleri anne sıcaklığı ve baba sıcaklığı arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$). Buna göre tek çocuk olan katılımcıların hissettikleri anne sıcaklığı puan ortalamaları, bir ve üzeri kardeşi olan katılımcıların puan ortalamalarından; bir kardeşi olanların puan ortalamaları ise iki ve üzeri kardeşi olanların puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu bulguya paralel olarak tek çocuk olan katılımcıların hissettikleri baba sıcaklığı puan ortalamaları, iki ve üzeri kardeşi olanların puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Yoldaş Bıçkıcı (2020), üniversite düzeyinde öğrenim gören gençlerle yaptığı araştırmasında kardeş sayısı ve algılanan anne ve baba sıcaklığı ve şefkati arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulmuştur. Kardeş sayısı değişkeni arttıkça gencin algıladığı anne sıcaklık ve şefkati ile baba sıcaklık ve şefkatinin puan ortalamalarının düştüğü ifade edilmiştir. Buna göre kardeş sayısı arttıkça genç ebeveynlerinden daha fazla sıcaklık ve şefkat algılamaktadır. Yoldaş Bıçkıcı (2020) araştırmasında “Ebeveyn Kabul/Reddi Ölçeği”nin yetişkin formu kullanılarak “Sıcaklık/Şefkat” alt boyutunda üniversitede eğitim gören gençlere çocukluklarında hissettikleri ebeveyn sıcaklık ve şefkatinin dair sorular sorulmuştur. Aynı ölçek ve alt boyutlarıyla Pektaş (2015) Hacettepe Üniversitesinde öğrenim gören gençlerle yaptığı çalışmada algılanan anne sıcaklığı ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak iki veya daha fazla kardeşe sahip olanların algıladığı anne sıcaklığı puan ortalamasının daha yüksek olduğu görülmüştür. Benzer şekilde aynı çalışmada algılanan baba sıcaklığı ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamasına rağmen tek kardeşe sahip olanların, kardeşi olmayanlara göre hissettikleri baba sıcaklığı puan ortalamaları daha yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırmamızdan farklı olarak bahsedilen iki çalışmada da üniversite öğrencilerine çocukluk deneyimleri sorularak veri toplandığı unutulmamalıdır.

Ebeveynlerden algılanan sıcaklık araştırılırken alan yazında Rohner’in (1986) Ebeveyn Kabul ve Reddi Kuramının (EKAR) sıcaklık boyutu yer almaktadır. Kurama göre her birey ebeveynlerinden belirli derecelerde sıcaklık ve ret duygularını

hisseder. Ebeveyn sıcaklığının pozitif yönünde “kabul” yer alırken negatif yönünde “ret” bulunmaktadır (135). Bu doğrultuda ebeveyn kabulünü gösteren araştırmalara da tartışmada yer verilmiştir. Bu araştırmalardan biri Özer’in (2019) lise öğrenimine devam eden ergenlerle yapmış olduğu çalışmadır. Çalışmada ergenin anne ve babasından algıladığı kabul ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu bulgunun aksine İnce (2020) çalışmasında kardeş sayısı ile algılanan baba kabulü arasında anlamlı bir ilişki bulmazken algılanan anne kabulü arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Bu bulguya göre kardeş sayısı arttıkça algılanan anne kabulü azalmaktadır. Örnek verilen iki araştırma bulgusu arasındaki farkın sebebinin Özer’in (2019) çalışmasında çocuk ve ergen formu kullanarak örneklem grubuna mevcut algıları ile ilgili sorular sorarken İnce’nin (2020) çalışmasında yetişkin formu ile üniversite öğrencilerine çocukluk ve ergenlik dönemlerindeki geçmiş algıları ile ilgili sorular sorması olduğu düşünülmektedir.

Araştırmamızda örneklem grubundaki ergenlere şuanda hissettikleri ebeveyn sıcaklığı ile ilgili ölçek soruları sorulduğunda, kardeşi olmayan ya da bir kardeşi olanların hissettikleri sıcaklığın anlamlı derecede yüksek çıkma sebebinin ebeveynlerin az sayıda olan çocuklarına daha fazla zaman ayırabilmesi ve hayatlarının her alanıyla yakından ilgilenebilmesi olduğu düşünülmektedir. Toplumumuzda sıklıkla sosyo-ekonomik düzeyi yüksek aileler tek çocuk tercih etmektedirler. Şüphesiz tek çocuğun bakım ve eğitim ihtiyaçlarının karşılanması daha kolay olmakla birlikte ailenin zaman ve ilgisi tek çocuğun üzerinde yoğunlaşacaktır (26). Buna rağmen ilerleyen yaşlarda çocukluk döneminde algılanan sıcaklık ve şefkatin kardeşi olan bireylerde yüksek olma sebebinin büyüme ve olgunlaşma ile birlikte çeşitli kavramları, davranışları ve duyguları farklı şekillerde yorumlamaları olduğu düşünülmektedir.

7.9. Ebeveyn Sıcaklığı ve Anne-Baba Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Araştırma bulgularımıza göre hissedilen anne ve baba sıcaklığı ile annenin eğitimi durumu arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Baba eğitim durumu ile hissedilen anne sıcaklığı arasında anlamlı bir fark bulunmazken ($p>0.05$); hissedilen baba sıcaklığı ile babanın eğitim durumu arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$). Baba eğitim durumu ilköğretim olan ergenlerin

hissettikleri baba sıcaklığı puan ortalaması baba eğitim durumu üniversite ve lisansüstü olan ergenlerin hissettikleri baba sıcaklığı puan ortalamasından anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur.

Soysal (2019) 16-19 yaş arasındaki ergenlerle yaptığı çalışmasında alt boyut olan sıcaklık/sevgi anne ve baba eğitim düzeyleri arasında temel bir etkinin olmadığını bulmuştur. Karasu (2020), yaptığı araştırma kapsamında lisans öğrenimine devam eden 18-25 yaş arasındaki bireylerin 7-12 yaş arasındaki algıladıkları sıcaklık ve şefkat ile ilgili sorular sormuştur. Buna göre algılanan anne sıcaklığı ve şefkati ile anne eğitim durumu arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Anne eğitim durumu düşük olan katılımcılar anne eğitim durumu yüksek olan katılımcılara göre daha düşük düzeyde anne sıcaklığı ve şefkati hissetmektedir. Anne eğitim durumu, algılanan baba sıcaklığı ve şefkatiyle ilişkili bulunmazken algılanan baba sıcaklığı ve şefkati baba eğitim durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Baba eğitim durumu yüksek olanlar düşük olanlara kıyasla daha yüksek ölçüde baba sıcaklığı ve şefkati algılamaktadır. Büyükaşık Çolak (2010) Ankara’da lise öğrenimine devam eden 14-18 yaş arası ergenlerle yaptığı araştırmasında algılanan anne sıcaklığı/sevgisi ile anne eğitim durumu arasında; algılanan baba sıcaklığı/sevgisi ile baba eğitim durumu arasında anlamlı bir fark bulmamıştır. Bu bulgulara benzer şekilde anne ve baba eğitim düzeyleri ile anne ve baba kabulü arasında anlamlı bir fark bulmayan çeşitli çalışmalar da mevcuttur (134,136,137).

Yapılan araştırmaların çoğunluğunda anne ve babanın eğitim durumunun hissedilen sıcaklıkla ilişkisi bulunmamaktadır. Bunun sebebinin hissedilen sıcaklığı ebeveynin eğitim durumundan ziyade, ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişki ve etkileşimin niteliği ve niceliğinin daha etkili olabileceği düşünülmektedir. Erikson’un psikososyal gelişim evrelerinde de vurgulandığı üzere özellikle ergenlik döneminde bir kimlik arayışı söz konusudur (36). Bu kimlik arayışıyla birlikte çoğu zaman ergen dışarıya yönelir, ebeveynlerinden uzaklaşır. Bu süreçte ebeveynin eğitim durumu değişkeni birçok ergeni etkileyebilir. Çünkü eğitim durumu yüksek olan ebeveynin ergen çocuğuyla kuracağı ilişkide daha bilinçli davranması beklenebilir. Ancak ebeveynin ergene ve ergenin davranışlarına nasıl yanıt verdiği ve aralarında nasıl bir iletişimin kurulduğunun, ergenin algılayacağı sıcaklığı daha fazla etkileyebileceği düşünülmektedir. Çalışmamızın örneklem grubunun çoğunluğunu kızlar

oluşturmaktadır. Eğitim durumu lisans ve lisansüstü olan babaların özellikle karşı cinsteki ergen çocuklarıyla daha olumlu ilişki kurması beklenebilir. Araştırmamızda hissedilen baba sıcaklığı ile baba eğitim durumu arasında bulunan anlamlı farklılığın bu sebepten bulunduğu düşünülmektedir.

7.10. Ebeveyn Sıcaklığı ve Not Ortalaması Değişkeni Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Araştırma bulgularımıza göre hissedilen anne sıcaklığı ile ergenin not ortalaması arasında anlamlı bir fark bulunmazken ($p>0.05$), hissedilen baba sıcaklığı ile ergenin not ortalaması arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$). Not ortalaması 85-100 arasında olan ergenlerin hissettikleri baba sıcaklığı puan ortalaması, not ortalaması 60-69.99 arasında olan ergenlerin hissettikleri baba sıcaklığı puan ortalamasından anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

Arcan (2006) lise düzeyinde eğitim görmekte olan ergenlerle yaptığı çalışmada kız ergenlerin akademik başarısı ile anne kabul/ilgisi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunurken, baba kabul/ilgisi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Erkek ergenlerin akademik başarısı ile hem anne kabul/ilgisi hem de baba kabul/ilgisi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Yavuz (2017) İzmir'deki Anadolu Liselerinde eğitim görmekte olan ergenlerle yaptığı çalışmada not ortalaması değişkenini akademik başarı başlığı altında ele almıştır. Buna göre araştırmada anne ve baba sıcaklığı ile ergenin akademik başarı ortalaması arasında istatistiksel açıdan negatif anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yani anne ve baba sıcaklığı puanları arttıkça akademik başarı ortalaması düşmektedir. Ele alınan çalışmalara benzer şekilde yurt dışında da çalışmalar yürütülmüştür. Örneğin Andrew (2008) Çin'de lise eğitimi gören ergenlerle yaptığı çalışmada anne ve baba sıcaklığı ile ergenin akademik başarısı arasında pozitif yönde ilişkili bulmuştur. Pereyra (2016), Amerika Birleşik Devletleri'nde Latin kökenli ergenlerle yaptığı araştırmada baba sıcaklığı ile akademik başarı arasında anlamlı bir pozitif ilişki bulmuştur. Aynı araştırmada anne sıcaklığı ile akademik başarı arasında ilişki bulunmamıştır. Yurtdışında yapılan bu iki çalışmanın örneklem grubu olan ergenler ve aileleri ve yapılan çalışmanın örneklem grubu olan ergenler ve aileleri arasındaki kültürel ve sosyal farklar göz önünde bulundurulmalıdır.

Söz konusu başarı olduğunda her gelişim döneminde olduğu gibi ergenlik döneminde de birçok etmen söz konusudur. Özellikle akademik başarı çalışmalarında sıklıkla çalışma hafızası, zeka, problem çözme stratejileri gibi bilişsel etmenlere odaklanılmasına rağmen son dönemlerde duygular gibi bilişsel olmayan süreçlere de odaklanılmıştır (138). Bilişsel olmayan süreçlerden en önemlilerinden birinin ebeveyn-çocuk ilişkisi olduğu düşünülmektedir. Çünkü bu ilişkinin ebeveynin çocuğun okul hayatı ve akademik başarısına yaklaşımını da içerdiği söylenebilir. Yavuz'un (2017) çalışma bulguları ile benzerlik göstermese de akademik başarı ile ebeveyn-çocuk ilişkisinin boyutlarından biri olan sıcaklık arasında pozitif ilişki bulan araştırmalar daha fazladır. Araştırmamızda akademik başarı ile anne sıcaklığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamış, baba sıcaklığı ile anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bunun sebebinin Türk aile yapısında anne figürünün daha çok bakım veren konumunda olmasından da kaynaklanan çocukla öncelikli olarak sevgi, şefkat ve sıcaklık ilişkisi gibi içsel dinamikleri ön planda tutarken, baba figürünün bunların yanı sıra okul başarısı gibi dışsal faktörlere anneye göre daha kontrolcü bir şekilde yaklaşması olduğu düşünülmektedir.

7.11. Ebeveyn Sıcaklığı ve Sınıf Düzeyi Değişkeni Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Araştırma bulgularımıza göre göre hissedilen anne ve baba sıcaklığı puan ortalamaları ile sınıf düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$). 9. sınıf düzeyindeki ergenler 11. sınıf düzeyindekilere göre daha yüksek anne sıcaklığı hissetmektedirler. Hazırlık sınıfı ve 9. Sınıf düzeyindeki ergenler ise 11. sınıf düzeyindekilere göre daha yüksek baba sıcaklığı hissetmektedirler.

Büyükaşık Çolak'ın (2010) yaptığı çalışma bulgusu yapılan araştırma bulgusuna benzerlik göstermektedir. Büyükaşık Çolak (2010) Ankara'daki üç lisede öğrenim gören 14-18 yaş arasındaki ergenlerle yaptığı araştırmanın alt problemlerine dair analizlerde hissedilen anne ve baba sıcaklığı düzeylerini de incelemiştir. Çalışmada ergenin sınıf düzeyinin hissedilen anne sıcaklığı üzerinde temel bir etkisi bulunmazken, hissedilen baba sıcaklığı üzerinde temel bir etkisi bulunmuştur. Buna göre 9. ve 10. sınıf düzeyindeki ergenler 11. sınıf düzeyindeki ergenlere göre daha fazla baba sıcaklığı algıladıklarını bildirmişlerdir. 9. ve 10. sınıflar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Sınıf düzeyi değişkeninden bahsedilirken iki önemli durumun ön plana çıktığından bahsedilmiştir. Bunlardan ilki sınıf düzeyi değişirken ergenin yaşı da değişmekte ve gelişimi de devam etmektedir. İkincisi ise sınıf düzeyi değistikçe ergenin de okul hayatındaki stres kaynağı olabilecek durumların değişimidir. Örneğin ilk yıl okula alışma ve arkadaş edinme konuları stres kaynağı olabileceken son yıllarda üniversite sınavına hazırlık süreci stres kaynağı olabilmektedir. Araştırmamızda anne ve baba sıcaklığının sınıf düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmasının sebebinin ergenin ilerleyen sınıflarda içinde bulunduğu gelişim döneminin beklenen bir özelliğı olarak ebeveynlerinden uzaklaşabilmesi olduğu düşünülmektedir. Algılanan sıcaklıktaki bu değişimin olgunlaşma ile de ilgili olabileceğı ve yaş değişkeni ile ebeveyn sıcaklığı arasındaki negatif ilişkinin de bu yorumu desteklediğı düşünülmektedir.

7.12. Ebeveyn Sıcaklığı ve Yaş Değişkeni Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Araştırma bulgularımıza göre göre hissedilen anne sıcaklığı ($p<0.01$) ve baba sıcaklığı ($p<0.01$) ile yaş arasında negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yani ergenin yaşı arttıkça hissettiğı anne ve baba sıcaklığı azalmaktadır. Hissedilen anne sıcaklığı ile baba sıcaklığı arasında da pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.001$).

Yoldaş Bıçkı'nın (2020) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmanın sonuçları araştırmamızın bulguları ile benzerlik göstermektedir. Yoldaş Bıçkı (2020) da araştırmasında anne ve baba sıcaklık/şefkati ile yaş değişkeni arasında negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulmuştur. Bu bulgunun aksine Arvas Yanık (2019) 10-16 yaş arasındaki öğrencilerle gerçekleştirdiğı çalışmasında anne ve baba sıcaklık sevgisi ile yaş arasında anlamlı bir ilişki bulmamıştır. Büyükaşık Çolak'ın (2010) örneklem grubunu lise düzeyinde eğitim gören 14-18 yaş arası ergenlerin oluşturduğu araştırmasında yaş değişkeni ile anne sıcaklığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak baba sıcaklığı ile yaş arasında temel bir etkinin olduğu bulunmuştur. 16 yaş ve altı ergenlerin 17 yaş ve üzeri ergenlere göre daha fazla sıcaklık hissettiğı bulunmuştur. Özellikle yaş değişkeninin incelendiğı örnek çalışmalarda örneklem grubunu oluşturan çocuk ve ergenlerin farklı yaş gruplarından seçilmiş olduğu oldukça önemli bir noktadır.

Ergenlik dönemin başları ya da buluğ (erinlik) olarak ifade edilen dönem genellikle kızlarda 12-14 yaş, erkeklerde 13-15 yaş olarak; ergenlik döneminin ortaları ise kızlarda 14-16 yaş, erkeklerde 15-17 yaş olarak kabul edilmektedir (27). Ergenliğin başlarında tüm gelişim alanlarında ortaya çıkan değişimler hem ergen için hem ebeveynler için yeni bir sürecin başlangıcıdır. Bu süreçte hem adaptasyon hem de ergenin ebeveynlerinin rehberliğine daha açık olması ve henüz ebeveyn-ergen çatışmalarının yoğunlaşmadığı düşünüldüğünden ergenin hissettiği ebeveyn sıcaklığının daha yüksek çıkmış olabileceği düşünülmektedir. Ancak zaman içerisinde ergen, içinde bulunduğu hızlı değişim ve gelişim sürecinin etkisi ile de ebeveynlerinden görece uzaklaşabilmektedir. Bu durumun da ergenin hissettiği ya da algıladığı sıcaklık düzeyini etkileyebileceği düşünülmektedir. Araştırmamız bulgusunun aksine yaş ile hissedilen ebeveyn sıcaklığı arasında anlamlı bir fark bulunmayan çalışmalara da yukarıda yer verilmiştir. Bu farklılığın, örnek verilen çalışmaların örneklem grubu olarak seçtikleri ergenlerin özelliklerinden kaynaklanabileceği gibi örneklem grupları olarak seçilen ergenlerin yaş aralıkları arasındaki farklılıktan da kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

7.13. Yaş, Duygusal Özerklik ve Ebeveyn Sıcaklığı Arasındaki İlişkilere Dair Bulguların Tartışılması

Araştırma bulgularımıza göre yaşın duygusal özerklik puanları üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görülmüştür. Ancak bu etkinin varyansın sadece %3'ünü açıkladığı bulunmuştur. Ebeveyn sıcaklığı formlarının puanlarının duygusal özerklik puanları üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu bulunmuştur. Ebeveyn sıcaklığı anne formu ve baba formunun anlamlı yordayıcılar olduğu bulunmuştur.

Karabanova ve Poskrebysheva (2013) 14-16 yaş arası ergenlerle yaptıkları çalışmada ebeveyn ilişkileri ve farklı özerklik türleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada ebeveyn ilişkileri olarak tanımlanan kavramın duygusal sıcaklık, ortak ilgi ve işbirliği içerdiği belirtilmiştir. Araştırma bulgularına göre özerklik düzeyi orta olan ergenlerin ebeveynleriyle olan duygusal ilişkilerinde en yakın olan grup olmuştur ve ergenin özerklik düzeyinin artmasıyla birlikte ebeveyniyle olan işbirliğinin de arttığı görülmüştür. Ebeveynlerle olan duygusal mesafenin ise özerklik gelişimini olumsuz etkilediği bulunmuştur. Bu bulgu araştırmamız bulgusu ile de uyumludur. Hissedilen ebeveyn sıcaklığını etkileyeceği

düşünülen önemli bir faktör de ergenlerin algıladığı ebeveyn tutumlarıdır. Ermiş (2019), lise düzeyinde eğitim gören ergenlerle gerçekleştirdiği çalışmasında öğrencilerin algıladığı ebeveyn tutumları ile duygusal özerklik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Çoklu karşılaştırma testlerinde annesinden otoriter tutum algılayan ergenlerin demokratik tutum ve aşırı koruyucu algılayanlara göre anlamlı düzeyde yüksek duygusal özerkliğe sahip olduğu bulunmuştur. Algılanan ebeveyn tutumları ve çeşitli alt boyutları ile duygusal özerklik düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunan çalışmalar bulunmaktadır (102,131).

Duygusal özerklik gelişimini etkileyen etmenlerden biri olan ebeveyn-çocuk ilişkisinin duygusal yönden pozitif olmasının ergenlerin bu alandaki sağlıklı gelişimlerini desteklediği söylenmektedir (139). Ergenin hissettiği ebeveyn sıcaklığı ile duygusal özerklik arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma bulgumuz da alan yazındaki bu bilgiyi destekler niteliktedir. Ergenlik döneminde çocuğun günlük yaşamının merkezinin aileden arkadaş ve sosyal çevreye kaydığı düşünülmektedir. Ergen bir yandan ebeveynlerine olan bağımlılığından kurtulmayı isterken diğer yandan ebeveynlerinin tam desteğine gereksinim duyar. Ergenlik döneminde ebeveyn ve ergen arasındaki çatışmalar dikkat çekse de çoğu ergenin genellikle ebeveynleriyle iyi ilişkiler kurduğu ve onların onaylarını son derece önemsedikleri unutulmamalıdır (10). Bu sebeple ebeveynlerle kurulan duygusal sıcaklık içeren bir ilişkinin birçok gelişimsel görevi olduğu gibi duygusal özerklik gelişimini de desteklemektedir.

8. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde yapılan araştırmaya dair elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlar doğrultusundaki önerilere yer verilmiştir.

8.1. Sonuç

13-18 yaş ergenlerin duygusal özerklikleri ve ebeveyn sıcaklığı arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada ulaşılan sonuçlara bakıldığında;

- Örneklem grubundaki ergenlerin hissettiği anne sıcaklığı ile cinsiyetleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Buna göre erkek ergenler kız ergenlere göre daha yüksek ebeveyn sıcaklığı hissetmektedir. Ergenlerin hissettiği baba sıcaklığı ile cinsiyetleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir.
- Örneklem grubundaki ergenlerin duygusal özerklikleri ile cinsiyetleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Duygusal özerklik alt boyutlarından sadece “idealleştirmeme” alt boyutu ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre erkek ergenlerin kız ergenlere göre daha fazla ebeveynini idealleştirmediği belirlenmiştir. “Bağımsızlık” ve “Bireyleşme” alt boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir.
- Örneklem grubundaki ergenlerin hissettiği anne ve baba sıcaklığı ile evdeki çocuk sayısı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Buna göre tek çocuk olan ergenler 2 ve üzeri kardeş olan ergenlere göre daha fazla anne sıcaklığı hissetmektedir. Tek çocuk olan ergenler 3 ve üzeri kardeş olan ergenlere göre daha fazla baba sıcaklığı hissetmektedir.
- Örneklem grubundaki ergenlerin duygusal özerklikleri ve duygusal özerklik alt boyutları ile evdeki çocuk sayısı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir.
- Örneklem grubundaki ergenlerin hissettiği anne ve baba sıcaklığı ile annenin eğitim durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir.
- Örneklem grubundaki ergenlerin duygusal özerklikleri ve duygusal özerklik alt boyutlarından “idealleştirmeme” ve “bağımsızlık” alt boyutları ile annenin

eğitim durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmazken “bireyleşme” alt boyutu ile annenin eğitim durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre anne eğitim durumu ilköğretim olan ergenlerin bireyleşme oranları anne eğitim durumu lise olan ergenlere göre daha yüksektir.

- Örnekleme grubundaki ergenlerin hissettiği anne sıcaklığı ile babanın eğitim durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Ergenlerin hissettiği baba sıcaklığı ile babanın eğitim durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Buna göre baba eğitim durumu ilköğretim olan ergenler baba eğitim durumu üniversite ve lisansüstü olan ergenlerden daha fazla baba sıcaklığı hissetmektedir.
- Örnekleme grubundaki ergenlerin duygusal özerklikleri ve duygusal özerklik alt boyutları ile anne eğitim durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir.
- Örnekleme grubundaki ergenlerin hissettiği anne sıcaklığı ile ergenin puan ortalaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmazken ergenlerin hissettiği baba sıcaklığı ile ergenin not ortalaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Buna göre not ortalaması 85-100 arasında olan ergenler, not ortalaması 60-69.99 arasında olan ergenlere göre daha fazla baba sıcaklığı hissetmektedir.
- Örnekleme grubundaki ergenlerin duygusal özerklikleri ve duygusal özerklik alt boyutlarından “bireyleşme” ve “bağımsızlık” alt boyutları ile ergenlerin not ortalaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmazken duygusal özerklik “idealleştirmeme” alt boyutu ile ergenlerin not ortalaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Buna göre not ortalaması 0-59.99 arasında olan ergenler, not ortalaması 70-84.99 arasında olan ergenlere göre daha az ebeveynini idealleştirmektedir.
- Örnekleme grubundaki ergenlerin hissettiği anne sıcaklığı ile ergenin eğitim görmekte olduğu sınıf düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre 9. sınıfa devam eden ergenler 11. sınıfa devam eden ergenlere göre daha fazla anne sıcaklığı hissetmektedir.

- Örnekleme grubundaki ergenlerin hissettiği baba sıcaklığı ile ergenin eğitim görmekte olduğu sınıf düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre hazırlık sınıfı ve 9. sınıfa devam eden ergenler 11.sınıfa devam eden ergenlere göre daha fazla baba sıcaklığı hissetmektedir.
- Örnekleme grubundaki ergenlerin duygusal özerklikleri ve duygusal özerklik alt boyutlarının tamamı ile ergenin eğitim görmekte olduğu sınıf düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark belirlenmemiştir.
- Örnekleme grubundaki ergenlerin hissettiği anne ve baba sıcaklığı ile ergenlerin yaşı arasında negatif yönlü ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna göre ergenlerin yaşı arttıkça hissettikleri anne ve baba sıcaklığı azalmaktadır.
- Örnekleme grubundaki ergenlerin duygusal özerklikleri ve duygusal özerklik alt boyutlarının tamamı ile ergenlerin yaşları arasında negatif yönlü ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna göre ergenlerin yaşı arttıkça duygusal özerklik düzeyleri azalmaktadır.
- Örnekleme grubundaki ergenlerin hissettiği anne sıcaklığı ile baba sıcaklığı arasında pozitif yönlü ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Buna göre ergenlerin hissettiği anne sıcaklığı arttıkça hissedilen baba sıcaklığı da artmaktadır.
- Örnekleme grubundaki ergenlerin hissettiği anne ve baba sıcaklığı ile ergenlerin duygusal özerklik düzeyleri arasında pozitif yönlü ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Buna göre ergenlerin hissettiği anne ve baba sıcaklığı arttıkça duygusal özerklik düzeyleri de artmaktadır.
- Örnekleme grubundaki ergenlerin ebeveynlerinin yaşlarının ergenlerin duygusal özerklik düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.
- Örnekleme grubundaki ergenlerin hissettiği anne ve baba sıcaklığının ergenlerin duygusal özerkliklerini yordadığı belirlenmiştir.

8.2. Öneriler

13-18 yaş ergenlerin duygusal özerklikleri ve ebeveyn sıcaklığı arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada elde edilen sonuçlara istinaden;

Aile ve eğitimciler

- Ergenlik dönemi yaşam boyu devam eden gelişimdeki en önemli ve kritik dönemlerden biridir. Birçok farklı gelişim alanında birçok değişimin aynı anda yaşanıyor olmasının bu dönemi daha karmaşık ve görece daha zor hale getirdiği düşünülebilir. Bu sebeple ailelerin ergenlik dönemi özellikleri, değişimlerin doğası, çatışmalar ve nasıl baş edilebileceğine dair aile eğitimlerine veya ana-baba okullarına katılmaları önerilmektedir.
- Ergenlerin zamanının büyük bir çoğunluğunun geçtiği okullarda ve okulların rehberlik servislerinde özerklik gelişimlerini desteklemeye yönelik çalışmalar yapılması önerilmektedir.
- Aileler; özellikle ergen aile ilişkileri, ergenle iletişim, aile içi iletişim becerilerinin kazandırılması ve olası çatışmaların giderilmesi konularında uzmanların katılımıyla gerçekleştirilecek ana baba okullarında ve/veya okul rehberlik servislerinde bilgilendirilebilirler.
- Milli Eğitim Bakanlığı ve/veya okul rehberlik servisleri ortaokul ve lise branş öğretmenlerine hizmet içi eğitim kapsamında her yıl düzenli olarak; ergenlik dönemi özellikleri ve sorunları, ergenle iletişim, okulda ergen-öğretmen ilişkileri gibi konuları içeren iki günlük seminer düzenleyebilir.

Araştırmacılara;

- Çalışmamız sadece İstanbul iline bağlı dört ilçede gerçekleştirilmiştir. Farklı illerden veriler toplanarak daha geniş kapsamda duygusal özerklik gelişimini inceleyen çalışmalar yapılabilir.
- Yapmış olduğumuz çalışma 13-18 yaş arası lise öğrenimine devam eden ergenlerle gerçekleştirilmiştir. Yaş aralığı genişletilerek ergenliğin başlangıcından sonlarına kadar daha kapsamlı bir çalışma yapılabilir.
- Çalışmamız 2020-2021 eğitim öğretim döneminde eğitim görmekte olan ergenlerle kesitsel olarak yapılmıştır. Ergenliğin ilk dönemlerinden başlayarak duygusal özerklik gelişimini detaylı olarak inceleyebilmek için boylamsal bir çalışma yapılabilir.
- Bu çalışmalar yedi farklı coğrafi bölgede kültür ve törelerin yerel etkisine göre farklılaşmış program içerikleriyle gerçekleştirilebilir.

9. KAYNAKLAR

1. Hamilton SF, Hamilton MA. The transition to adulthood: Challenges of poverty and structural lag. İçinde: Lerner RM, Steinberg L. The transition to adulthood: Challenges of poverty and structural lag. 3. basım New York: Wiley; 2009.
2. Santrock JW. Ergenlik. 14. basım. Siyez ÇM, editör. Ankara: 2017. s.15–300
3. Steinberg L. Ergenlik. 2. Basım. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları; Ankara. s.21–400, 2013.
4. Bronfenbrenner U. Ecological systems theory. İçinde: Vasta R, editör. Six theories of child development: Revised formulations and current issues. Jessica Kingsley Publishers. s. 187–249, 1992.
5. Shaffer DR. Social and personality development. Nelson Education; 2008.
6. Morsünbül Ü. Özerklik ve ruh sağlığına etkisi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. 4(2):260–78, 2012.
7. Steinberg L, Silverberg SB. The vicissitudes of autonomy in early adolescence. Society for Research Child Development. 57(4):841–51, 1986.
8. Grotevant HD, Cooper CR. Patterns of Interaction in Family Relationships and the Development of Identity Exploration in Adolescence. Child Development. 56(2):415–28, 1985.
9. Zimmer Gembeck MJ, Collins WA. Autonomy development during adolescence. İçinde: Adams GR, Berzonsky MD, editörler. Autonomy development during adolescence. s. 175–204, 2003.
10. Yavuzer H. Gençleri anlamak. 9. basım. İstanbul: Remzi Kitabevi. s. 26–174, 2015.
11. Özdemir Y, Çok F. Ergenlikte özerklik gelişimi. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. 4(36):152–64, 2011.
12. Noom MJ, Deković M, Meeus WHJ. Autonomy, attachment and psychosocial adjustment during adolescence: A double-edged sword? Journal of Adolescence. 22(6):771–83, 1999.
13. Hmel BA, Pincus AL. The meaning of autonomy: On and beyond the interpersonal circumplex. Journal of Personality. 70(3):277–310, 2002.

14. Köseoğlu SA, Erçevik A. Lise öğrencilerinin duygusal özerklik ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 15(2):198–216, 2015.
15. Noom MJ, Deković M, Meeus W. Conceptual analysis and measurement of adolescent autonomy. *Journal Youth Adolescence*. 30(5):577–95, 2001.
16. Fozio-Thielk L. Examination of emerging adults' emotional autonomy and parental monitoring under varying living arrangements. *ProQuest Dissertations and Theses*. Northcentral University; 2015.
17. Yavuzer H. Doğum öncesinden ergenlik sonuna çocuk psikolojisi. 41. basım. İstanbul: Remzi Kitabevi. s. 262–312, 2017.
18. Lamborn SD, Steinberg L. Emotional Autonomy Redux : Revisiting Ryan and Lynch. *Child Development*. 64(2):483–99, 1993.
19. Main M, Kaplan N, Cassidy J. Security in infancy, childhood, and adulthood : a move to the level of representation. *Society for Research in Child Development*. 50(1):66–104, 1985.
20. Kağıtçıbaşı Ç, Sunar D, Bekman S. Long-term effects of early intervention: Turkish low-income mothers and children. *Journal of Applied Developmental Psychology*. 22(4):333–61, 2001.
21. Kağıtçıbaşı Ç, Ataca B. Value of children and family change: a three-decade portrait from Turkey. *Applied Psychology*. 54(3):317–37, 2005.
22. Kağıtçıbaşı Ç, Ataca B. Çocuğun değeri ve aile değişimi: Türkiye'den otuz yıllık bir portre. *Sosyoloji Dergisi*. 35:77–101, 2017.
23. Cox FN. A second study of four family variables. *Child Development*. 34(3):619–30, 1963.
24. Gardiner KE. Children's perceptions of parental love as a function of parental gender and gender of child. *Alliant International University*; 2004.
25. Poyraz C. Gelişim Psikolojisi. İçinde: Ergin, Hatice Köseoğlu A, editör. *Gelişim Psikolojisi*. 8. basım. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti. s. 60–98, 2017.
26. Yavuzer H. Ana-Baba ve Çocuk. 27. basım. İstanbul: Remzi Kitabevi. s.236–256,2017.
27. Kulaksızoğlu A. Ergenlik Psikolojisi. 21. basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- s.13–183, 2019.
28. Lenroot RK, Schmitt JE, Ordaz SJ, Wallace GL, Neale MC, Lerch JP, vd. Differences in genetic and environmental influences on the human cerebral cortex associated with development during childhood and adolescence. *Human Brain Mapp.* 30(1):163–74, 2009.
  29. Bava S, Thayer R, Jacobus J, Ward M, Jernigan TL, Tapert SF. Longitudinal characterization of white matter maturation during adolescence. *Brain Research.* 1327:38–46, 2010.
  30. Giedd JN. The teen brain: insights from neuroimaging. *Journal of Adolesc Health.* 42(4):335–43, 2008.
  31. Anlar B, Serdaroğlu A, Yakut A. Gelişimsel çocuk nörolojisi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi. s. 74–82, 2008.
  32. Akçan Parlaz E, Tekgül N, Karademirci E, Öngel K. Ergenlik dönemi: fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci. *Turkish Family Physician.* 3(4):10–6, 2012.
  33. Marshall WA, Tanner JM. Variations in pattern of pubertal changes in girls. *Archives of Disease in Childhood.* 25(7):694–6, 1970.
  34. Santrock JW. Yaşam Boyu Gelişim. içinde: Yüksel G, editör. Yaşam Boyu Gelişim. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti. s. 348–406, 2011.
  35. Çok F. Gelişim psikolojisi: ergenlik ve yetişkinlik. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilim Dergisi. 27(2):906–29, 1997.
  36. Gander M, Gardiner HW. Çocuk ve ergen gelişimi. 8. basım. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları. s.437–495, 2015.
  37. Bayhan PS, Artan İ. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi. 1. Basım. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları Ltd. Ş.; 2012.
  38. Betül A. Çocuk ve ergen psikolojisi. 3. basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Tic. Ltd. Şti. s. 171–208, 2010.
  39. Luciana M. Adolescent brain development: current themes and future directions introduction to the special issue. *Brain and Cognition.* 72(1):1–5, 2010.
  40. Gogtay N, Thompson PM. Mapping gray matter development: implications

- for typical development and vulnerability to psychopathology. *Brain and Cognition*. 72(1):6–15, 2010.
41. Dahl RE. Adolescent brain development: a period of vulnerabilities and opportunities keynote address. *Annals of the New York Academy of Science*. 1021(1):1–22, 2004.
  42. Ahioğlu-Lindberg EN. Piaget ve Ergenlikte Bilişsel Gelişim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 19(1):1–10, 2011.
  43. Şahin Ş, Özçelik Ç. Ergenlik dönemi ve sosyalleşme. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*. 5(1):42–9, 2016.
  44. Ünalın PC, Apaydın Kaya Ç, Akgün T, Yikilkan H, Işgör A. Approach to adolescent health in primary care: scientific letter. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Science*. 27(4):567–76, 2007.
  45. Koç M. Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 1(17):231–8, 2004.
  46. Akün E. Yapısal aile sistemleri kuramı bağlamında ergenlik döneminde aile yapısı ve ergenlik dönemi sorunları. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*. 53(1):85–116, 2013.
  47. Bayhan P, Işıtan S. Ergenlik Döneminde İlişkiler: Akran ve Romantik İlişkilere Genel Bakış. *Aile Toplum ve Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*. 33–44, 2010.
  48. Moran BL, DuBois DL. Relation of social support and self-esteem to problem behavior: Investigation of differing models. *J Early Adolescence*. 22(4):407–35, 2002.
  49. Mounts NS. Parental management of adolescent peer relationships in context: The role of parenting style. *J Fam Psychol*. 16(1):58–69, 2002.
  50. Tilton-Weaver LC, Galambos NL. Adolescents' characteristics and parents' beliefs as predictors of parents' peer management behaviors. *J Research Adolescence*. 13(3):269–300, 2003.
  51. Bayar N, Sayıl M. Brief report: risk taking behaviors in a non-western urban adolescent sample. *J Adolesc*. 28:671–6, 2005.
  52. Fisher, L ve Feldman S. Familial antecedents of young adult health risk behavior: A longitudinal study. *J Fam Psychol*. 12:66–80, 1998.

53. Uludağlı NP, Sayıl M. Orta ve ileri ergenlik döneminde risk alma davranışı: ebeveyn ve akranların rolü. *Türk Psikoloji Yazıları*. 12(23):14–24, 2009.
54. Köknel Ö. Ana-baba okulu, ana-baba eğitimi ve aile içi iletişim becerileri. İçinde: Yavuzer H, editör. Ana-baba okulu. 19. basım. İstanbul: Remzi Kitabevi. s. 177–88, 2014.
55. Yanbastı G. Kişilik kuramları. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. s.3–40, 1990.
56. İnanç B, Yerlikaya E. Kişilik Kuramları. 11. basım. Ankara: Pegem Akademi. s.170, 2016.
57. Myers DG, Diener E. Who Is Happy? *J Psychol Sci*. 6(1):10–9, 1995.
58. Morsünbül Ü, Çok F. Kimlik gelişiminde yeni bir boyut: seçeneklerin saplantılı araştırılması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derg*. 5(40):232–44, 2013.
59. Erikson EH. İnsanın 8 evresi. 3. basım. İstanbul: Okyanus Yayın Eğitim Danışmanlık. s.113–119, 2018.
60. Yörükoğlu A. Gençlik çağı. 15. basım. İstanbul: Özgür Yayınları. s.81–101, 2016.
61. Deniz M, Çok F, Duyan V. Duygusal Özerklik Ölçeği 'nin ergenler için uyarlanması ve psikometrik özellikleri. *Eğitim ve Bilim*. 38(167):352–63, 2013.
62. Garber J, Little SA. Emotional autonomy and adolescent adjustment. *J Adolescence Research*. 16(4):355–71, 2001.
63. Freud A. Adolescence: the psychoanalytic study of the child. 1958. s.255–278.
64. Erikson EH. Identity: youth and crisis. New York (WW Norton); 1968.
65. Ryan RM, Lynch JH. Emotional autonomy versus detachment : revisiting the vicissitudes of adolescence and young adulthood. *Soc Res Child Dev*. 60(2):340–56, 2016.
66. Schwartz H. A theory of cultural values and some implications for work. *applied psychology: an international review*. s.23–47, 1999.
67. Hill JP, Holmbeck GN. Disagreements about rules in families with seventh-grade girls and boys. *J Youth Adolescence*. 16(3):221–46, 1987.
68. Deniz M. Ergenlerde sır saklamanın duygusal, gelişimsel değişkenler

- açısından incelenmesi. Ankara Üniversitesi; 2010.
69. Thompson R. Cognitive autonomy in adolescence. Utah State University; 2006.
  70. Hunter FT, Youniss J. Changes in functions of three relations during adolescence. *Developmental Psychology*. 18(6):806–11, 1982.
  71. Blos P. The adolescent passage. New York: New York: International Universities Press. s. 521, 1979.
  72. Douvan EA, Adelson J. The Adolescent Experience. New York: New York: John Wiley; 1966.
  73. Tung S, Dhillon R. Emotional autonomy in relation to family environment : a gender perspective. *Journal of the Indian Academy Applied Psychology*. 32(3):201–12, 2006.
  74. Zimmer-Gembeck MJ, Collins WA. Blackwell handbook of adolescence. İçinde: Adams GR, Berzonsky MD, editörler. Autonomy development during adolescence. Blackwell Publishing. s. 175–204, 2003.
  75. Beckert TE. Fostering autonomy in adolescents: a modal of cognitive autonomy and self-evaluation. Utah State University; 2005.
  76. Josselson R. Ego development in adolescence. İçinde: Adelson J, editör. Handbook of Adolescent Psychology. New York. s. 188–210, 1980.
  77. Blos P. The second individuation process of adolescence. İçinde: The Psychoanalytic Study of the Child. New York; 1967.
  78. Boykin McElhaney K, Allen JP. Autonomy and adolescent social functioning: The moderating effect of risk. *Child Dev*. 72(1):220–35, 2001.
  79. Deslandes R, Potvin P. Autonomy, parenting, parental involvement in schooling and school achievement: perception of quebec adolescents. 1999.
  80. Cihangir Çetinkaya Z. Özerklik desteği, temel psikolojik ihtiyaçların doyumu ve öznel iyi olma: öz-belirleme kuramı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 4(31):23–31, 2009.
  81. Erçevik A. Lise öğrencilerinin duygusal özerklik ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. 2014.
  82. Çelik EG. Algılanan ebeveyn kontrolü ile ergen iyi oluşu arasındaki ilişkide duygusal özerklik ve empatinin aracı rolü. Ankara Üniversitesi; 2015.

83. Toepfer S. A multi-method analysis of family systems: emotional autonomy in young adulthood as related to oral dependency, family intrusiveness, and perceived social support. VDM Verlag; 2009.
84. Eisenberg N, Morris AS, Daniel BMC, Spinrad TL. Handbook of adolescent psychology: individual bases of adolescent development. İçinde: Lerner R, Steinberg L, editörler. Handbook of adolescent psychology. s. 229–65, 2009.
85. Turiel E. Setting the stage. İçinde: Handbook of child psychology. s. 789–847, 2007.
86. Çileli M. Ergenlikte ahlak gelişimi. İçinde: Onur B, editör. Ergenlik Psikolojisi. Ankara: Taş Kitapçılık. s. 265–86, 1987.
87. Seydooğulları S, Çam Z, Çavdar D, Çok F. Ahlak gelişimine klasik ve yeni kuramsal yaklaşımlar. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilim. 12(2):1211–25, 2012.
88. Kohlberg L. The Development of children's orientations toward a moral order I. sequence in the development of moral thought. Hum Dev. 51(1):8–20, 2008.
89. Budak S. Psikoloji Sözlüğü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları; 2000.
90. Ryan RM, Deci EL. Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. Am Psychol. 55(1):68–78, 2000.
91. Deci EL, Ryan RM. The General Causality Orientations Scale: Self Determination in Personality. J Research in Personality. 19:109–34, 1985.
92. Coleman P. Aging and The Satisfaction Psychological Needs. Psychol Inq. 11(4):291–4, 2000.
93. Deci EL, Ryan RM, Williams GC. Need satisfaction and the self-regulation of learning. Learn Individ Differ. 8(3):165–83, 1996.
94. Grolnick WS, Deci EL, Ryan RM. Internalization within the family: The self-determination theory perspective. İçinde: Grusec JE, Kuczynski L, editörler. Internalization within the family: The self-determination theory perspective. New York: Wiley. s. 135–61, 1997.
95. Deci EL, Ryan RM. The “What” and “Why” of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. Psychol Inq. 11(4):227–68, 2000.
96. Vansteenkiste M, Sheldon KM. There's nothing more practical than a good

- theory: Integrating motivational interviewing and self-determination theory. *British J Clinical Psychology*. 45(1):63–82, 2006.
97. Hoffman JA. Psychological separation of late adolescents from their parents. *Journal Counselling Psychology*. 31(2):170–8,1984.
  98. Wiggins JS. Circumnavigating Dodge Morgan's Interpersonal Style. *Journal Personality*. 65(4):1069–86, 1997.
  99. Ainsworth MD. Attachment and dependency. İçinde: Gewirtz JL, editör. *Attachment and dependency*. Washington, DC. s. 97–137, 1972.
  100. Bowlby J. A secure base: Prent-child attachment and healty human development. New York: Basic Books; 1988.
  101. Ryan RM, Lynch JH. Emotional autonomy versus detachment: revisiting the vicissitudes of adolescence and young adulthood. *Child Dev*. 60(2):340–56, 1989.
  102. Toprak A. Ergenlerde algılanan anne-baba tutumu ile duygusal özerklik ve sır saklama arasındaki ilişkinin incelenmesi. Akdeniz Üniversitesi; 2019.
  103. Bayraktar F. Olumlu ergen gelişiminde ebeveyn/akran ilişkilerinin önemi. *Çocuk ve Ruh Sağlığı Derg*. 14(3):157–66, 2007.
  104. Tezcan G. Çocukluk döneminde sosyal kaygının gelişiminde ebeveyn kabul-red algısı: otomatik düşüncelerin aracı rolü. Ankara Üniversitesi; 2015.
  105. Dereli BM, Dereli E. Ebeveyn-çocuk ilişkisinin okul öncesi dönem çocukların psikososyal gelişimlerini yordaması. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 14(1):227–58, 2017.
  106. Yaman B. Ebeveyn tutumlarının çocukların mizaç özellikleri ve duygu düzenleme becerileri üzerindeki rolü. Işık Üniversitesi; 2018.
  107. Macdonald K. Warmth as a Developmental Construct: An Evolutionary Analysis. *Child Development*. 63(4):753–73, 1992.
  108. Bowlby J. Attachment and loss: Vol. 1. Attachment. New York: Basic Books; 1969.
  109. Russell G, Russell A. Warmth in Mother-Child and Father-Child Relationships in Middle Childhood. *British Journal of Developmental Psychology*. 7(3):219–35, 1989.
  110. Määttä K, Uusiautti S. Pedagogical love and good teacherhood. *Education*.

- 17(2):29–41, 2011..
111. Johnson LJ. Parental love: as defined and expressed by parents of young children. The University of New Mexico; 2007.
  112. Seligsohn KJ. The relationship between the adolescent in other's family system and the father's involvement with the adolescent mother and their child. California School of Professional Psychology; 1993.
  113. Rogers SJ. The family context of children's social and emotional development: Maternal quality and mother-child interaction in mother-father and mother-stepfather families. Ohio State University; 1993.
  114. Harris DC. Single Non-resident African American fathering : the impact of the mother / father dyad on father engagement and father-child play. Texas Women's University; 2014.
  115. Karagöz Y. SPSS ve AMOS uygulamalı Nicel-Nitel-Karma Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve Yayın Etiği. 2. basım. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. s. 933–950, 2019.
  116. Büyüköztürk Ş, Kılıç Çakmak E, Akgün ÖE, Karadeniz Ş, Demirel F. Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri. 25. basım. Ankara: Pegem Akademi. s. 20–28, 2018.
  117. Beyers W, Goossens L, Vansant I, Moors E. A structural model of autonomy in middle and late adolescence: connectedness, separation, detachment, and agency. *J Youth Adolescence*. 32(5):351–65, 2003.
  118. Markus MT, Lindhout IE, Boer F, Hoogendijk THG, Arrindell WA. Factors of perceived parental rearing styles: The EMBU-C examined in a sample of Dutch primary school children. *Pers Individ Dif*. 34(3):503–19, 2003.
  119. Cüre S, Gökler Danışman I. Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği -Çocuk Formu'nun Türkiye örneğine uyarlama çalışması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*. 22(2):81–96, 2015.
  120. Fidell S, Tabachnick B, Mestre V, Fidell L. Aircraft noise-induced awakenings are more reasonably predicted from relative than from absolute sound exposure levels. *Journal of Acoustical Society America*. 134(5), 2013.
  121. Büyüköztürk Ş. Anket geliştirme. *Türk Eğitim Bilim Dergisi*. 3(2):133–51, 2005.

122. Kline P. The handbook of psychological testing. Psychology Press; 2000.
123. Tezbaşaran A. Likert tipi ölçek geliştirme. Ankara: Psikologlar Derneği Yayınları; 1996.
124. Tung S, Dhillon R. Emotional autonomy in relation to family environment: A gender perspective. J Indian Academy Applied Psychology. 32(3):201–12, 2006.
125. Aktaş EF. Kardeş İlişkileri Ölçeği'nin (KIÖ) geliştirilmesi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 44:499–515, 2017.
126. Steinberg L, Morris AS. Adolescent development. Annual Review of Psychology. 52(1):83–110, 2001.
127. Scharf M, Shulman S, Avigad-Spitz L. Sibling relationships in emerging adulthood and in adolescence. Journal Adolescence Research. 20(1):64–90, 2005.
128. Cole AK, Kerns KA. Perceptions of sibling qualities and activities of early adolescents. Journal Early Adolescence. 21(2):204–27, 2001.
129. Brody GH, Stoneman Z, McCoy JK. Forecasting sibling relationships in early adolescence from child temperaments and family processes in middle childhood. Child Dev. 65(3):771–84, 1994.
130. Çimen S. Duygusal özerklik kazanımında benlik saygısı ve karar verme stillerinin etkilerinin belirlenmesi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi; 2017.
131. Koç F. Ergenlerde anne baba tutumları ile duygusal özerklik arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi (Düzce ili örneği). Marmara Üniversitesi; 2019.
132. Güneş E. Zorbalık eğilimi, duygusal özerklik ve akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi; 2018.
133. Melikenaz Y. Ergenlerde mizaç özelliklerinin ve ebeveyn kabul-reddinin yıkıcı davranışlar üzerine etkisi. Adnan Menderes Üniversitesi; 2014.
134. Özer R. Ergenlik döneminde algılanan ebeveyn kabul reddi, duygu dışavurum ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkinin incelenmesi. İstanbul Arel Üniversitesi; 2019.
135. Rohner RP. The warmth dimension: foundations of parental acceptance-

- rejection theory. Sage Publications; 1986.
136. Abacı FD. Ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide duygu düzenleme ile kişilerarası problemlerin rolü. Hacettepe Üniversitesi; 2018.
  137. İnce Şİ. Üniversite öğrencilerinde algılanan ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rolünün incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi; 2020.
  138. Pekrun R. Emotion and achievement during adolescence. *Child Dev Perspect.* 11(3):215–21, 2017.
  139. Fuhrman T, Holmbeck GN. A contextual-moderator analysis of emotional autonomy and adjustment in adolescence. *Child Development.* 66(3):793–811, 1995.

10. EKLER

10.1. Demografik Bilgi Formu

Katılımcı No:

Sevgili öğrenciler,

Bu araştırma İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi tarafından tez çalışması olarak yürütülmektedir.

Bu soruların hiçbirinin doğru cevabı yoktur. En doğru cevap size en uygun cevaptır.

Soruları eksiksiz, dürüst ve içtenlikle cevaplamanız, araştırmanın geçerli olması açısından önemlidir. Buradan elde edilecek bilgiler bilimsel bir araştırmada kullanılacaktır. Cevaplarınızla ilgili sizin dışınızda kimseye bilgi verilmeyecektir. Formda isminizi belirtmenize gerek yoktur. Formları doldurmak için zaman sınırlandırmanız yoktur, dilediğiniz kadar düşündükten sonra cevaplayabilirsiniz.

Yardımlarınız için çok teşekkürler.

Arş. Gör. Kübra Budal

Prof. Dr. İbrahim Haluk YAVUZER

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Doğum tarihiniz: ___ / ___ / ____ (gün/ay/yıl olarak)

Cinsiyetiniz: ( ) Kız ( ) Erkek

Ailenizdeki toplam kardeş sayınız (kendiniz dahil): ( ) 1 ( ) 2

( ) 3 ve üzeri

Annenizin yaşı: _____ **Babanızın yaşı:** _____

Anne babanın en son mezun olduğu okul (aşağıya işaretleyiniz):

Anne

( ) Okur-yazar değil

( ) İlkokul

( ) Lise

( ) Üniversite

( ) Lisansüstü

Baba

( ) Okur-yazar değil

( ) İlkokul

( ) Lise

( ) Üniversite

( ) Lisansüstü

Anne-babanın çalışma durumu:

Anne

( ) Çalışmıyor

( ) Çalışıyor ise mesleği:.....

mesleği:.....

Baba

( ) Çalışmıyor

( ) Çalışıyor ise

Devam ettiğiniz sınıf: 9. Sınıf ( ) 10. Sınıf ( ) 11. Sınıf ( )

12. Sınıf ( )

10.2. Ölçek İzinleri

Gmail interface showing an email from Kübra BUDAL to Merhaba Hocam. The email content is as follows:

Ölçek Kullanım İzni Hk.

Kübra BUDAL
A. ....
Merhaba Hocam,

Ben İstanbul Medipol Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümünden Araştırma Görevlisi Kübra Budal. Çocuk Gelişimi Bölümünde yüksek lisans yapmaktayım. Danışmanlığımı Prof. Dr. Haluk Yavuzer'in yürüttüğü yüksek lisans tez sürecine başlayacağız. Çalışma kapsamında ergenlerin sosyo-duygusal gelişimleriyle ilgili bir araştırma yapmayı planlıyorum. Literatür taraması yaparken 'Duygusal Özerklik Ölçeği'nize ulaştım. Ölçeğinizi araştırmamda kullanabilir miyim?

Saygılarımla,
İyi çalışmalar.

İstanbul Medipol Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Çocuk Gelişimi Bölümü
Arg. Gör. Kübra BUDAL

Meti:
Alıcı: ben -
Merhaba Kübra. Ölçme aracı ekte: çalışmamızda kolaylıklar dilerim.

.....de şunu yazdı:

.....

Melin DENİZ (Ph.D)
Bartın University
Faculty of Education
Associate Prof. of Educational Psychology
Bartın/Turkey

Duygusal Özerklik ...

Gmail interface showing an email from Kübra BUDAL to Sena CURE ACER. The email content is as follows:

Ölçek Kullanım İzni Hk.

Kübra BUDAL
Alıcı: sena.cure -
Merhaba Hocam,

Ben İstanbul Medipol Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümünden Araştırma Görevlisi Kübra Budal. Çocuk Gelişimi Bölümünde yüksek lisans yapmaktayım. Danışmanlığımı Prof. Dr. Haluk Yavuzer'in yürüttüğü yüksek lisans tez sürecine başlayacağız. Çalışma kapsamında ergenlerin sosyo-duygusal gelişimleriyle ilgili bir araştırma yapmayı planlıyorum. Literatür taraması yaparken 'Ebeveyn Yetiştirme Tarzları Ölçeği- Çocuk Formu'nuzla ulaştım. Ölçeğinizi araştırmamda kullanabilir miyim?

Saygılarımla,
İyi çalışmalar.

İstanbul Medipol Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Çocuk Gelişimi Bölümü
Arg. Gör. Kübra BUDAL

Sena CURE ACER
Alıcı: ben -
Merhabalar Kübra Hocam,
Ölçeği tabii kullanabilirsiniz. Ölçek makalesi ile soru formunu ekte bulabilirsiniz.
Çalışmamızda başarılar dilerim.

Sena
.....

2 Ek

EYTÖ-Ç makale.pdf EYTÖ-Ç.pdf

Kübra BUDAL
Yardıminiz için çok teşekkür ederim. İyi çalışmalar dilerim. Saygılarımla. Sena CURE ACER <senacureacer@eas.bau.edu.tr>, 9 Mar 2020 Pzt, 15:00 tarihinde gönderdi

10.3. Milli Eğitim Bakanlığı İzin Yazısı

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E.59090411-44-16096319
Konu : Anket Araştırma İzni

04.11.2020

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi : a) 22.10.2020 tarihli ve 2561 sayılı yazımız.
b) Valilik Makamının 03.11.2020 tarihli ve 16047015 sayılı oluru.

Üniversiteniz Yüksek Lisans Öğrencisi Kübra BUDAL'ın "**13-17 Yaş Ergenlerin Duygusal Özerklikleri ve Ebeveyn Sıcaklığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**" konulu tez araştırma çalışması hakkındaki ilgi (a) yazımız ilgi (b) valilik onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanmaması, **uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması**, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılması, okul idarecilerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda uygulanması araştırma bittikten sonra 2 (iki) hafta içerisinde araştırma sonuç raporu hakkında Müdürlüğümüz istmemanket@meb.gov.tr adresine mail yoluyla bilgi verilmesi kaydıyla arz ederim.

Levent ÖZİL
İl Millî Eğitim Müdürü a.
Müdür Yardımcısı

Ek:
1- Valilik Onayı
2- Ölçekler

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E.59090411-20-16047015
Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi

03/11/2020

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a) İstanbul Medipol Üniversitesinin 22.10.2020 tarihli ve 2561 sayılı yazısı.
b) Bakanlığımızın 21.01.2020 tarih ve 1563890/ 2020/2 No'lu genelgesi
c) Müdürlüğümüz Araştırma ve Anket Komisyonunun 02.11.2020 tarihli tutanağı.

İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Kübra BUDAL'ın "13-17 Yaş Ergenlerin Duygusal Özerklikleri ve Ebeveyn Sıcaklığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tezine dair araştırma çalışmasını İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı liselerde Demografik Bilgi Formu ve Ebeveyn Bilgi Formu ve Duygusal Özerklik Ölçeği uygulama isteği hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, araştırma bittikten sonra 2 (iki) hafta içerisinde araştırma sonuç raporu hakkında Müdürlüğümüz istemanket@meb.gov.tr adresine mail yoluyla bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
03/11/2020
Dr. Hasan Hüseyin CAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:
1- Genelge.
2- Komisyon Tutanağı.

Adres: İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü - Strateji Geliştirme Şb. Md.
Binbirdirek Mh. İmrân Öktem Cd. No:1 Sultanahmet-Fatih/İstanbul
Elektronik Ağ: istanbul.meb.gov.tr
e-posta: isg.sb34@gmail.com

Bilgi için: Aykut CELİK

Tel: 0 (212) 384 36 32
Faks: 0 ( )

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 3656-0263-385c-ae16-b84e kodu ile teyit edilebilir.

11. ETİK KURUL ONAYI

T.C.
İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı

E-İmzalıdır

Sayı : E-43037191-604.01.01-18668
Konu : Etik Kurulu Kararı

01/07/2020

Sayın Kübra BUDAL

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kuruluna yapmış olduğunuz "13-17 Yaş Ergenlerin Duygusal Özerklikleri ve Ebeveyn Sıcaklığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli başvurunuz incelenmiş olup, etik kurulu kararı ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Ali BÜYÜKASLAN
Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar
Etik Kurulu Başkanı

EK:
-Karar Formu (2 sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Evrakımızı <https://turkiye.gov.tr/istanbul-medipol-universitesi-ebys> linkinden C6C1BEA5XE kodu ile doğrulayabilirsiniz.

Istanbul Medipol Üniversitesi

Kavacık Mah. Ekinciler Cad.No:19 Kavacık Kavşağı 34810
Beykoz/İSTANBUL

Tel: 444 85 44
İnternet: www.medipol.edu.tr
Ayrıntılı Bilgi İçin : bilgi@medipol.edu.tr

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
ETİK KURULU KARAR FORMU

BAŞVURU BİLGİLERİ	ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI	13-17 Yaş Ergenlerin Duygusal Özerklikleri ve Ebeveyn Sıcaklığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACI UNVANI/ADI/SOYADI	Kübra BUDAL			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ UZMANLIK ALANI	Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ BULUNDUĞU MERKEZ	İstanbul			
	DESTEKLEYİCİ	-			
	ARAŞTIRMAYA KATILAN MERKEZLER	TEK MERKEZ ☐	ÇOK MERKEZLİ ☒	ULUSAL ☒	ULUSLARARASI ☐

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
ETİK KURULU KARAR FORMU

Değerlendirilen Belgeler	Belge Adı	Tarihi	Versiyon Numarası	Dili		
	ARAŞTIRMA PROTOKOLÜ/PLANI				Türkçe ☒	İngilizce ☐
BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU				Türkçe ☒	İngilizce ☐	Diğer ☐
Karar Bilgileri	Karar No: 23		Tarih:01/07/2020			
	Yukarıda bilgileri verilen Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş ve araştırmanın etik ve bilimsel yönden uygun olduğuna "oy birliği" ile karar verilmiştir.					

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

BAŞKANIN UNVANI / ADI / SOYADI Prof. Dr. Ali BÜYÜKASLAN

Unvanı/Adı/Soyadı	Uzmanlık Alanı	Kurumu	Cinsiyet		Araştırma ile ilişki		Katılım *		İmza
Prof. Dr. Ali BÜYÜKASLAN	İletişim Çalışmaları	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	Uygundur
Doç. Dr. Mevlüt TATLIYER	Makroekonomi	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	Uygundur
Doç. Dr. Serhat YÜKSEL	Finans	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	Uygundur
Dr. Öğr. Üyesi İhsan EKEN	Medya ve Reklam Araştırmaları	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	Uygundur
Dr. Öğr. Üyesi Erol YILDIRIM	Psikoloji	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	Uygundur

* :Toplantıda Bulunma

COVID-19 (Pandemi) nedeniyle etik kurul kararında, kurul üyelerimizden uygunluk alınmıştır. Araştırmacı tarafından talep edilirse, COVID-19 (Pandemi) sonrası ıslak imzalı karar formu hazırlanabilir.

Sayı : E-43037191-604.01.01-14367
Konu : Etik Kurul Kararı

15/04/2021

Sayın Kübra BUDAL

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nda 01/07/2020 tarihli 23 karar no ile onay verilen "13-17Yaş Ergenlerin Duygusal Özerklikleri ve Ebeveyn Sıcaklığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli araştırmanızın başlığının, "13-18 Yaş Ergenlerin Duygusal Özerklikleri ve Ebeveyn Sıcaklığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" olarak değiştirilmesinde, çalışmanın muhteva ve yöntemine ilişkin herhangi bir sorun oluşturmadığı görülerek uygun bulunmuş olup kayıt altına alınmıştır.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof.Dr. Ali BÜYÜKASLAN
Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar
Etik Kurulu Başkanı

Ekler:

Değişiklik Talep Dilekçesi

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Evrakınızı <https://turkiye.gov.tr/istanbul-medipol-universitesi-ebys> linkinden 36768073XF kodu ile doğrulayabilirsiniz.

Medipol Üniversitesi Kavacık Yerleşkesi (Ana Yerleşke Rektörlük)
Kavacık Mah. Ekinçiler Cad. No: 19, Kavacık Kavşağı, 34810 Beykoz/İstanbul
T: 444 85 44 F: 0212 531 75 55
E-Posta: bilgi@medipol.edu.tr İnternet Adresi: www.medipol.edu.tr
Kep Adresi: medipoluniversitesi@hs03.kep.tr

Ayrıntılı Bilgi İçin: Çiğdem YILMAZ
KORUK
Tel: 0216 681 1701
E-Posta: ckoruk@medipol.edu.tr

